

Ábrányi Emil
Költeményei

Mercator Stúdió

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője

Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 963 606 369 9

Mercator Stúdió, 2006

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: peteryk@t-online.hu

Ábrányi Emil
Ábrányi Emil
KÖLTEMÉNYEI

Tartalom

COR CORDIUM.	7	III.	31
KALVÁRIA-DALOK.	7	IV.	32
I. A KALVÁRIA FELÉ.	7	V.	32
II. A KALVÁRIÁN.	8	BABÉRFA.	33
GYERMEKEK A KALVÁRIÁN.	9	BÁLKIRÁLYNŐ TEMETÉSE.	34
JÉZUS KARÁCSONY-FÁJA.	11	KERESEM AZ ISTENT.	36
I.	11	UTOLSÓ NAP.	38
II.	11	I.	39
III.	12	II.	39
IV.	12	III.	40
V.	13	IV.	41
A NÁZÁRETI KASZINÓ.	14	V.	42
I.	14	VI.	43
II.	15	VII.	43
III.	15	VIII.	43
IV.	16	IX.	44
DILIGIS ME?	17	X.	45
A KERESZT-TÖRDELŐ.	18	XI.	46
I.	18	XII.	47
II.	19	A BÉRKOCSI.	48
III.	20	DAL AZ ÖREG TÖLGYRŐL.	49
IV.	20	II.	49
V.	21	III.	50
BECSÜLETES ANGYALOK.	21	IV.	50
I.	21	MOSOLY.	51
II.	21	TELEGRÁF-OSZLOP.	52
III.	23	II.	52
IV.	23	III.	53
VALAKI JÁR A CSATATÉREN...	24	MARGIT.	54
ELBESZÉLÉS.	27	SZIVEM LÁZONGOTT...	54
A PILLANGÓ HALÁLA.	27	OLY SZÉP, MIKOR...	55
SZERENÁD.	28	AZT MONDOD...	55
TENGERSZEM.	30	NYUJTSD KARODAT...	56
I.	30	VELED ÖRÖKKÉ...	57
II.	31	TE KIS VIRÁG...	58
		AZ ADRIÁN.	58

I. AZ ÁDRIÁRA MENTÜNK...	58	A LEGKEDVESEBBNEK.	82
II. AZÉRT, HOGY NINCS SZEBB...	59	DAL.	83
III. A GÁLYÁT ÖSSZEZÚZOD...	60	NEM RÁD HARAGSZOM...	84
IV. AZ EMBEREK CSODÁLJÁK...	60	MARGIT ALBUMÁBA.	84
EGY NAPIG ÉLTEK...	60	I.	85
HA NÉHA, NÉHA...	61	II.	85
MÉG MIELŐTT...	62	KIT SZERETEK?	85
Ó NE HIDD...	62	MARGUERIT.	86
KEDVES, NÉZD!...	63	VERSES KÖNYVEMBŐL.	87
ÉVFORDULÓN.	64	I. EGY BOKRÉTA MELLÉ.	87
NE VEDD ZOKON...	65	II. KINCS.	87
OLYKOR, HA VELED...	66	III. IGAZÁBAN BOLDOG...	87
TEMPLOMBAN.	66	IV. HOGYHA EZT A...	88
STRÓFÁK.	68	V. FIDES.	88
I.	68	KARÁCSONY-EST.	89
II.	69	IN AETERNUM.	89
FÉLTETT BOLDOGSÁG.	69	HAZA.	90
HA RÁD...	69	VÁNDOR-MADÁR.	90
A RÓZSA CSÜGGED.	70	EFIALTESZ.	92
EGY UNDINE-KÉP ALÁ.	70	HOVÁ TEMESSETEK.	93
OTTHON.	71	MAGYAR NYELV.	94
FIAMNAK.	72	KOSSUTH SÍRJA.	96
KÖNNYCESEPPEK.	73	TUDÁS.	98
I.	74	PETŐFI.	99
II.	74	HAZÁDNAK RENDÜLETLENŰL...	99
III.	74	OKTÓBER HATODIKÁN.	101
IV.	75	HIUSÁG.	102
EPITÁFIUM.	75	MÁRCIUS TIZENÖTÖDIKÉN.	103
IBOLYÁK.	76	I.	103
ÚTON.	76	II.	105
ROSSZ TERMÉSZET.	77	III.	106
HA RÁM TEKINTESZ...	78	IV.	108
II.	79	V.	109
TÍZ ÉV.	79	VI.	111
MARGIT.	80	AZ AMERIKAI MAGYAROKHOZ.	112
I.	80	EGY LOBOGÓ SZALAGJÁRA.	113
II.	81	ÉL A MAGYAR...	114
III.	81	SZABADSÁG	116
IV.	82	A ZÁSZLÓ.	116

ÁGYÚGOLYÓK AZ ARZENÁL		D. O. M.	148
UDVARÁN.	118	NINCS VÁLASZ.	149
LÁNC-CSÖRGÉS.	119	ZSÁKHORDÓ.	151
HŐSÖK HARCTERÉN.	121	FÖLTÁMADÁS.	152
VÉGSŐ ÓHAJ.	123	ZOLA EMIL.	154
KÓBOR LANTOS AZ UDVARONC		I. AMIKOR BÖRTÖNRE	
ELŐTT.	124	ITÉLTÉK.	154
RÓMAI DALNOK A RÓMAI		II. AMIKOR MEGHALT.	155
IFJUSÁGHOZ.	125	NINCS HALÁL...	156
KRAMPUSZ-KIRÁLY.	126	A NÉPET SZERETEM.	157
KIRÁLYOK NÁSZÁ.	127	A HARMADIK GRANÁTOS.	158
CATULLUS DALA		I.	158
MENYASSZONYÁHOZ.	129	II.	159
LAKÁJOK KARDALA.	130	FINÁLE	161
HEGY ÉS KIRÁLY.	131	NE SÉRTSD MEG...	161
A KIS SAVOYARD.	134	SZÉP TÉLI NAP VOLT...	162
KISZÁRADT FORRÁS ELŐTT.	135	VALAKI AZ ÉJBEN...	162
KŐ-OROSZLÁN.	137	EGY MEZEI VIRÁGHOZ.	163
SZÖKÖTT MADÁR.	138	CREDO.	164
MARATHON ELŐTT.	139	NAPFÉNY A MEZŐN.	164
A SZÁZADIK.	140	FORTUNA.	165
I.	141	LÁTTAM HALOTTAT...	166
II.	141	MEGNYUGVÁS.	166
III.	142	A FÖLD.	168
IV.	142	FELELT A KÖLTŐ...	170
ÉRC-SZOBOR.	143	I.	170
ÖRÖK HALADÁS.	143	II.	171
EMBER	145	III.	171
KIÉGETT CSILLAGOK.	145	MENNI KELL...	172
NÉVTELEN SÍR.	146	DIES ILLA...	173
ZSOLTÁR.	147	HEGYEK, ISTEN HOZZÁTOK!	174

COR CORDIUM.

Úgy leng hozzád méla rímem,
Mint ünneplő, halk zene:
Nyomorultak megváltója,
Vérző szívek istene!

KALVÁRIA-DALOK.

I.

A KALVÁRIA FELÉ.

Ott haladnak!... Ifjak, vének!...
Áhitattal száll az ének
Föl az égnek,
Mint a tömjén, csöndesen.

Ablakomból elmerengve
Nézek, nézek a menetre,
S a keresztre,
Mely szelíden jár elől.

Jámbor, buzgó valamennyi!
Úgy szeretnék köztük lenni,
S menni, menni
Velük együtt, boldogan!

Mennék velük fej-lehajtvá,
S kilehelném egy szent dalba,
Egy sóhajba
Minden bűnös vágyamat!

Könnyek édes özönében
Fürdik újra sáppadt képem!...
Halkan, szépen
Hull az áldott permeteg!...

Gőgös elmém hiu láza,
Kétkedése, zord tudása:
Megalázva
Tűnik el már, mint a köd.

Messzebb, messzebb száll az ének!...
Áljjatok meg ifjak, vének!...
Ó vigyétek
Magatokkal e fohászt!

S a komor Kalváriáról
Hozzatok hírt Máriáról,
S ama fáról
Üdvözítő kínokat!

II.

A KALVÁRIÁN.

Ragyogjatok mézes mosolyt
A rang kevély fiára...
Én koldusok közé megyek
Komor Kalváriára!
Nyomott mellemből a fohász
Kitör lángolva, hévvel,
És összefolynak könnyeim
A koldusok könnyével!

Gőgös szivek közt mint a szirt
Állok merőn, kevélyen.
De itt térdem megrozkad. Itt
A porba hajlok mélyen!...
Nem látta könnyűm a világ,
Tudtam magammal bírni...
De itt szemem kiárad. Itt
Oly jó, oly édes sírni!...

Égből származtál, ó uram,
S aljas föld vesztett el!
Isten fiául fogadott,
És ember feszített fel!...
Hát most nem így van? A tömeg
Nem így cselekszik éppen?

Nagy lelkeket nem kínoz-e
Alávaló dühében?

Csak egy van másképp: a latort
Nem húzzák föl a fára!
Nem!... Ő itél s ő süt vasat
A szentek homlokára!
Bírói széken mennydörög
Mint egy félisten. Intő
Ujjára népek hullnak el.
Nincs oly hatalmas, mint ő!

És mégis!... Ő csak hadd legyen
E gyászos földi pálya
Hatalmas latrok dísztere,
Meváltók Golgotája!
Lator-faj sorsa: por, hamú,
Ha egyszer semmivé lett.
A másiké: feltámadás,
Örök, termékeny élet!

Menj! Hagyj magamra, kegyeső!
Menj hízelegni, hitvány!
Hadd nézze drága mesterét
A bánatos tanítvány!...
Míg száll az éj s homályba vész
Tövis, szeg, dárda, ostor:
Hadd álljak itt könnyezve. Mint
Egy elkésett apostol!...

GYERMEKEK A KALVÁRIÁN.

Gyászolni mentem a Kalváriára.
Ah, annyiszor megvigasztalt e hely,
Ha fölmerengtem hosszasan a fára,
Hol emberek Istent gyötörtek el.
Könnyekre lágyít kinzátása képe,
Rögzött keservem itt oly olvatag!...
A szenvedés e roppant tengerébe
Búm beleomlik mint vékony patak.

Amint állottam, szótlantul, sötéten,
Felhőtlenül sugárzott rám az ég.
Gyermek-kacaj csengett a szomszéd réten
S ujjongva jött a kedves csőcselék...
Apró fiúk. Imént jöttek világra.
Még új nekik. A föld merő gyönyör.
Igy száll a méh először a virágra,
Hogy szűzi ajkkal mézét szívja föl.

Mind kacagott. Ugráltak szana-széjjel.
Egy perc alatt övék lett a halom.
Kergették egymást féktelen szeszéllyel
S fogalmuk sem volt, hogy a siralom
Helyén táncolnak. Víg zajuktól zsongott
Alant a sír, hol szent homály borong.
A pillangó, mely mellettük csapongott,
Épp úgy nem tudta, mily téren bolyong.

Bujósdit játsztak. Kanyarogtak szerte
A faragott szentek közt. Röpködött
Mind valamennyi. Egymást majd leverte.
S míg meg-meg bújtak a kereszt mögött,
Sapkájukat a vérző szegre tették.
Igy játszottak soká. Ekkor, talán
Mert bús-mogorva arcom észrevették,
Tovább szaladtak, vissza nézve rám...

Tovább szaladtak... s én magam maradtam.
Ó játszatok csak, kedves gyermekek!
Csak játszatok, jó kedvvel, szakadatlan,
Nem látva mást: virágot, fényt, eget!
Eljő a perc, hogy e halommal szemben
Vergődve áll meg minden gondolat,
És sírni fogtok, mint az én szememben
Most könnyre könny gyűl, gond s önvád alatt!

Ha láttok hitványt, polcról-polcra kelve,
S égszülte lángész, túrni lenn a port;
Ha láttok Júdást, büszkén pénzt zsebelve,
S nagyot hogy' köpdös a bitang csoport;
Lemond a szív, nehogy kétségbe essék
S a tört léleknek nincs mit várnia:

Belátjátok majd, hogy bús kötelesség
Az összes lét s a föld – Kalvária!

JÉZUS KARÁCSONY-FÁJA.

I.

Jártam magam karácsony éjjelén.
És egyszer egy szép férfi jött felém,
S csodás szemével a szemembe nézett.
Mámor fogott el, édes, szent igézet,
Olyan szelíd volt és olyan fönséges!
Nem néz ily tisztán, ami földi, véges.
Éreztem jól e bűvös perc alatt,
Hogy Jézus volt, a názáreti Jézus!
Jézus mellettem némán elhaladt.

II.

Utána mentem halkán, lábhegyen:
Mért jött a földre? És hová megyen?
Láttam, hogy szétnéz és habozva áll,
Mint vándor, aki útat nem talál...
Sugárt vetett a dúsak palotája,
És a karácsony égő, cifra fája
Az ő emlékét ünnepelte mind.
Fejét megrázta bánatos mosollyal,
S elfordult tőlük s ment tovább megint.

Uralkodók kastélya bűvösen
Ragyog felé... De nem megy arra sem,
Csak fölsohajt: „Komor, kevély királyok!
Imádkoztok bár, mindig készen álltok,
Hogy a szegény, ártatlan, gyöngé népet
Irtóztató harcokba kergessétek!
Mit ér e nagy fény, e sugár-özön,
Ha szívetek sötétebb a pokolnál?
Megyek tovább!... Hozzátok nincs közöm!”

Felhőkbe vágó roppant templomokban
Tömjénfüst lebben, gyertyák lángja lobban,
És szentélyében a hatalmas háznak
Misés papok buzgón hallelujáznak.
De ő nem lép be. Arcát elfedi
Mély fájdalommal a názáreti:
„Egész világnak nyitva áll egem,
S ti csak lázítani, csak gyűlölni tudtok!
Rossz pásztorok! Nem kellett nekem!”

Egy hosszú házra, gyermekkel tele,
Az van fölírva: Árvák menhelye.
És közepett' a félénk, méla hadnak
Mosolygó dámák versenyt osztogatnak
Ételt, ruhát, száz apró cifraságot.
Ezek közé már-már betérni vágyott...
De mégse!... Fájó pillantást vetett
A szép vásárra s ment tovább: „Szivükben
A hiúság több, mint a szeretet!”

III.

És aztán eltűnt a szemem elől.
A föld alá? Vagy a magasba föl?
Mohón kutattam glóriás nyomát,
A néptelen, sötét utcákon át,
De csak az égbolt csillogott le rám
A csöndes, tiszta téli éjszakán.
Mint százezer fényes, kíváncsi szent,
Nézett alá a sok csillag felülről
Isten fiára, ki a földre ment.

IV.

Mint a futó tűz, úgy rohant keresztül
A városon, hogy Jézus földre szállt!
Az, aki él az Isten jobbjára mellett,
S bennünket egykor üdvösségre vált!
Az emberek kábán futottak össze:
„Hallottad? Itt van! Jézus légy velem!”

S dadogva, sírva tört ki a szivekből
Gyötrő sovárgás, édes félelem.

És a király föltette koronáját,
Az érsek drága püspök-süvegét,
És grófok, bárók kapkodták magukra
A forgós kucsmát, bársonyos zekét.
Vöröslő fáklyák gyúltak ki az éjben.
Az utca forrott, mint a tenger-ár.
S a nagyszerű processzió megindult,
Keresni Jézust: Hol van? Merre jár?

Harangzúgás közt mentek, mendegéltek.
Város nem látott még ilyen csodát.
De fáradságuk hasztalan! Hiába
Kutatnak végig minden palotát.
Ott lesz talán a pompás templomokban,
Hol orgonák mély, szent morajja szól?
A zárdákban, hol szűzies lemondás
Uralkodik?... Nem!.... Jézus nincs sehol!

V.

És ekkor... messze... künn a város végén,
Hol nép lakik, nálunknál aljasabb:
Egy szűk, kis ablak annyi fényt lövell ki,
Mint hogyha onnan kelne föl a nap.
Káprázó szemmel, álmélkodva gyűlnek
A ház elé, ahonnan jó a fény...
S meglátják Jézust, akit úgy kerestek,
A legsilányabb kunyhó közepén.

Ott áll, tündöklő, hófehér ruhában,
Mindegyik karján egy koldus-gyerek.
Karácsonyfát hozott nekik s a vékony
Gyertyákat most ő gyújtogatja meg.
A kisdedek tapsolnak és kacagnak!
Hálás örömnél édes csöppje gyűl
A rongyos özvegy elfásult szemébe...
S Jézus velük sír és velük örül.

Bocsát szemükre mély, irgalmas álmot,
A két kicsinyt lágyan lefekteti,
Aztán kimegy... A fényes társaságra
Rá sem tekint a bús názáreti.
Egy szava sincs hozzájuk. Csak a légben
Zendül hozsanna, búbájos zene,
Míg lassan, lassan eltűnik a földről
A szenvedők s szegények Istene!

A NÁZÁRETI KASZINÓ.

I.

Mikor még Jézus otthon, Názáretben,
Tanulgatott homályban, ismeretlen –
Egy-két gavallér vitte ott a szót,
S ezek csináltak úri kaszinót.
Belépett minden párbajképes ifju,
A város minden tisztességes aggja,
És névjegyükre büszkén rájegyezték:
A názáreti kaszinónak tagja!

A tisztesség alapszabályilag
Volt ott rendezve. Dárdák és nyilak
Díszes csoportja függött a falon,
S egy ócska naptár a nagy asztalon,
Könyvtár gyanánt. Akin észrevevődött
Az inkorrekség legkisebb salakja:
Nem lehetett az soha életében
A názáreti kaszinónak tagja.

Jézust bevették, bár tudták, hogy ő
Inkább komoly bölcs, mint sportkedvelő.
Szelíd, nyugodt, merengő volt a képe,
És soha kártyát nem vett a kezébe.
Jézust bevették, mert tetszett nekik
Finom beszéde, szép sudár alakja.
„Hadd legyen ő is” – mondták a fiúk –
„A názáreti kaszinónak tagja!”

II.

Úgy lett. És egyszer Jézus jött ki éppen
A híres klubból. Ábrándos fejében
Tán szomorú, nagy eszmék szálltak át,
Tán hordta benne a Kalváriát...
Szeme sugárzott, mint kék Genezáret
Tava fölött az alkony-ég csillagja.
Felejtett mindent... még azt is, hogy ő most
A názáreti kaszinónak tagja.

Ahogy ment lassan... a kapú alatt
Egy pödrött bajszú, hetyke úr haladt,
Kihívó szemmel nézván a világot.
Jézus nem látta s a lábára hágott.
Aztán tovább ment. Azt se mondta: Pardon!
Irtóztató a hős lovag haragja,
Annál is inkább, mert ő bezzeg érzi,
Hogy ama híres kaszinónak tagja!

Dühtől rekedten, fújva és hörögve
Utána ront Jézusnak s izmos ökle
A méházó, tündöklő arcra csap.
Ütés nem volt még durvább, súlyosabb.
És mit tesz Jézus? Tán úgy vágja fejbe,
Hogy meghal?... Nem! A sértést zsebre rakja!
Sőt oda tartja most a másik arcát:
Hadd üssön rá a kaszinó lovagja!

III.

És ez volt minden. Nincs gavallér-bellum,
Nincsen kihívás és nincsen duellum.
Hallatlan botrány! Harcos Izrael
Ilyet nem látott! Ezt büntetni kell!
Fölzúdul minden párbajképes ifjú,
Dühöng a város minden tisztos aggja,
S azonnal sürgős közgyűlésre vágat
A kaszinónak valamennyi tagja.

És szól az elnök: „Méltó haragomban
Rövid leszek! Csak ennyit mondok: nyomban

Ki kell golyóznunk azt a mételyest!"
S a közgyűlés rádörgi a Helyes-t!
Az, akinek pointe d'honneurje nincsen:
Mihaszna fráter, emberek salakja,
Nem méltó hozzánk s percig sem maradhat
A názáreti kaszinónak tagja!

És kigolyózták. Irgalmatlanúl
Lenézte minden názáreti úr.
Szép homlokán – ó a szegény, az árva! –
Ott van a bélyeg: Diskvalifikálva!
És ezt a foltot többé semmi, semmi,
– Bármit csinál – onnét le nem faragja.
Magáról többé nem mondhatja el, hogy
A názáreti kaszinónak tagja!

IV.

Pedig hát, kérem, fényes volt a pálya,
Amit bejárt! Hány ország nagy királya,
Hány gróf és báró, mennyi gögös császár
Térdelt előtte, mint a koldus Lázár!...
Mind gentleman, ki becsület dolgában
Alkut nem ismert!... Korrektség lovagja,
Ki mind úgy érzett, úgy gondolkozott, mint
A názáreti kaszinónak tagja!...

És van ma is krakéler – száz, nem egy! –
Ki hogyha bátran párbajozni megy
A szent gavallér-becsület nevében:
Jézus kegyét könyörgi halkán, szépen.
Bírák bírása, császárok vezére,
Isten, ki fönn a fényes mennyet lakja:
Idáig ment!... Csak egy nem lehetett ő –
A názáreti kaszinónak tagja!

DILIGIS ME?

Quum ergo pransi essent, dicit
Simoni Petro Jesus: Simon, fili
Jonae, *diligis me* plus quam hi?

(János Evangyélioma. XXI. rész.)

Szolt Jézus: Fiaskám, nem adhatok néked
Se kormányzóságot, se miniszterséget!
Bár Istentől jöttem, Isten fia vagyok,
Hatalom, kincs, pompa mind másoknál ragyog.
Diplomák, címerek mind másoknál vannak.
Aki engem követ, rossz dolga van annak.
Amikor hívtalak, mondtál volna nem-et!
Simon, Jóna fia, szeretsz-e engemet?

Másodszor is szólott: Bársonyban, biborban
Nem jársz, ha velem jössz! Lenn marad a porban,
Aki ragaszkodik Isten egy fiához,
S kínek útján eljut a Kalváriához!
Arcon köpnek. Hozzád megvetéssel szólnak.
Lealáznak szörnyen. Ütnek, korbácsolnak.
Széttörik a lábad. Kitolják a szemed!
Simon, Jóna fia, szeretsz-e engemet?

Harmadszor is szólott: Megmondtam a hegyen,
Hogy aki velem tart, az halálba megyen!
Kezedre, lábadra bilincseket raknak,
És leszel lakója bús börtön-falaknak.
Míg más boldog, gazdag s az életnek örül,
Tégedet ezernyi szenvedés vesz körül.
Tégedet a hóhér bitó alá temet!
Simon, Jóna fia, szeretsz-e engemet?

Felelt Simon Péter: Se csapás, se bánat
El nem térít attól, hogy menjek utánad!
Legyen másé minden: hatalom, dicsőség,
Címeres méltóság, cifra úri bőség,
Ünneplő lakomán tele rakott asztal,
Ahol a hizelgés nagy urat magasztal,
S hitvány jókedv zaja tölti be a léget –
Názáreti Jézus, én követlek téged!

Nem lát engem Cézár csókra nyujtott lába.
Nem megyek Heródes fényes udvarába.
Árvák, özvegyek közt haladok előre.
Fejemet lehajtom egy-egy puszta kőre,
És ha megpihenni még ottan se hagynak:
Leszek vándorlója metsző éji fagynak,
Forró, vad számumnak, mely halálra éget –
Názáreti Jézus, én követlek téged!

Más a koldus-népnek hadd fordítson hátat:
Én fölteszem a te tövis-koronádat!
Más hadd emelkedjék a kegyek létráján;
Az én helyem ott lesz a keresztnek fáján.
Más emelkedés nincs s ne legyen számomra!
Nyeljen el a börtön mély, fekete gyomra
Hozzád való édes, nagy hűségem végett –
Názáreti Jézus, én követlek téged!

Nem bánom: hadd tépje húsomat az ostor!
Hadd legyen félőrült, kergetett apostol!
Butaság, góg, önzés köpjön engem szembe,
Forgasson a hóhér lángba, gyöttelembé,
S rémitő kínomban, mely velőmig hatott,
Átkozzam el bögve azt a pillanatot,
Melyben megváltottad az emberiséget –
Názáreti Jézus, én követlek téged!

A KERESZT-TÖRDELŐ.

I.

Előbb suttozták. Majd ordítani kezdték:
Hah! Pusztítják a Megváltó keresztjét!
Egy uj Herosztrát, egy cudar pogány,
Vagy a pokolnak egy démonja tán,
Kedvét a legborzasztóbban leli:
Abban, hogy a keresztet tördeli!
Keresztet csonkít! S rettentő, hogy éppen
Szent csarnokokban, kastély belsejében!

De még rettentőbb, hogy bármint vigyáznak
Fogdmegjei e sok szép, cifra háznak:
A szörnynek, aki rémes ostromát
Titokban végzi, nem lelik nyomát.
Ügyes gazember! Hípp-hopp, ott terem
Ahol nincs senki. Tör, zúz s hirtelen
Tovább oson, mint a fekete pára,
Mely ráborúl a téli éjszakára.

Rejtélyes és botrányos a dolog!
Az ájtatos hatóság háborog,
S ahány drabantja és szolgája van:
Mind lesbe áll, mind szaglász, mind rohan,
Hogy megkerítse a merész vadat.
Pezsegve, zúgva, mint az áradat,
Vagy mint a farka, mely farkast keres,
Tolong a sok virrasztó fegyveres.

II.

No végre megvan! Ott megy! Rajta most!
Fogjátok el, hú őnök, a gonoszt!
Markolja meg húsz és harminc kötözze,
S ha ellenáll, hát vagdaljátok össze
Jézus nevében! Lám, nem is szalad,
Bár tetten kaptuk! Lépésben halad.
Ni! Most a templom grádicsára lépett.
Megállj, bitang!... Ördög, mutasd a képed!

III.

Megfordul. És egy fejjel magasabb
Üzőinél. S mint villám, ha lecsap,
Olyan pillantást vet csodás szeme.
Zsibbadtan roskad valamennyi le.
Fehér ruhája izzó fénnel ég.
Feje körül sugárzó lesz a lég.
Néz rájuk. Aztán szólni kezd. S e hang
Fönséges és bús. Zúg, mint a harang.

IV.

„Igen! Hazug, rossz, tettető világ!
E kéz az, mely keresztjeidre vág!
Jelvényem csak parádés dísz neked,
Tehát szétzúzom a keresztetek!
Kereszténység az, mely romokba dönt
Országokat? Mely vér– és könny-özönt
Fakaszt a földön? Mely gyilkolva tombol
Kincsszomjas kedvből, gőgös hatalomból?

Ahol meleg, dús paloták körül
Sok száz éhen vész, vagy halálra hűl;
Ahol a véres, hódító bibor
Alattvalók százezerein tipor;
Ahol harc, párbaj napról napra öl;
Ahol mindenki mindenkit gyűlöl;
Ahol csak festett, hitvány cég vagyok:
Az én keresztem ott minek ragyog?

Utálatos faj! Bánom, hogy születtem,
S ilyen világnak megváltója lettem!
Ó Golgotám! Semhogy megváltsalak
Egymásra éhes, bős ember-salak:
Inkább az ács az ujszülött fejét
Nehéz bárdjával vágta volna szét,
Vagy szűz anyám hadd verte volna átkos
Isten-fiát az istálló falához!

Nem szeretet kell nektek, hanem ostor!
Kegyosztó zsarnok, nem szegény apostol,

Nem a szelídség áldott ereje!
Keresztemnek nincs köztetek helye!
Ha ünnepeltek, az csúfság nekem,
Mert Jézus itt csak kósza idegen.
Mert szívetek keményebb, mint a kő!
Megmondtam!”

V.

S elment a kereszt-törő!

BECSÜLETES ANGYALOK.

I.

Évácska meghalt. Egy finom legényt
Imádott híven. S megcsalták szegényt!
Se szégyenét, se gyötrő bánatát
Nem tudta békén elviselni. Hát
Hozott magának fél-pohárka bort,
Belevetett egy-két csipetnyi port,
Aztán megitta ádáz szenvedéllyel.
Évácska meghalt. Meghalt még az éjjel.

II.

Fölszállt az égbe. Percig sem pihent.
De a kapuhoz tétovázva ment,
Mert úgy találta, hogy lengő ruháján
Nagy folt maradt... éppen a szíve táján.
Sok könny esett rá!... Lassan ment előre,
Félénken... Ám a menny jóságos öre
Semmit se látott s a kaput kitérta:
„Kerülj csak beljebb! Jőjj, kedves kis árva!”

Táncolt, dalolt a szép angyal-sereg.
A szomorú lány halkán közeleg.

De bár olyan bús, bár mindegyre fél,
Úgy tetszik, hogy szebb valamennyinél.
Néz rájuk hosszan, esdekelve, szépen,
S úgy érzi, hogy e jók, tiszták körében
Végképp eloszlik földi szenvedése,
S itt szeretet, boldogság lesz a része.

Megáll a tánc. Némulnak a dalok.
A tündöklő, kíváncsi angyalok
Nézik merőn a sáppadt idegent.
S amit nem látott Péter úr, a szent,
Ők nyomban látják: foltos a ruhája!
Gúnyossá torzul arcuk égi bája,
És szól a dölyfös, biggyesztett ajak:
„Már *ilyet* is közénk bocsátanak?”

Pirúl Évácška és mond szem-lesütve:
„A szerelem volt életemnek üdve!
Nagyon szerettem! Ez volt a hibám.
De szörnyen, szörnyen meglakoltam ám!
Annyit szenvedtem, annyit sírtam én,
Hogy senki többet a föld kerekén!
Mikor már testem hűlve, halva volt,
Lelkem tovább sírt – – innen ez a folt!”

S az angyalok rá száraz, büszke szemmel:
„Sosem volt dolgunk hitvány szerelemmel!
Bűn, véték, botlás itt senkit se nyom.
Fehér a lelkünk, mint a líliom.
Eredj odébb, – a menny távol zugába!
Veled nem táncol angyal lenge lába.
Mi téged itt vígadni nem hagyunk!
Mi tisztességes angyalok vagyunk!”

Megy a leány... és könnye újra hull.
S keblén a folt nagyobb lesz. Megy, vonúl,
Kacajja közt a kényes, büszke hadnak.

E pillanatban harsonák riadnak!
Hosszú során a kherubim-seregnek
Sátán-üző lángkardok tisztelegnek!
A Megváltó jön! Istennek fia!
Fején tövis-nyom. Gyász és glória.

III.

S amint a sok szép angyal közt halad,
Hódolva áll mind sűrű sorfalat.
Mindnek kigyúl a halvány, tiszta vére,
És mind sovárog egy tekintetére!
De nem néz rájuk. Ó, jól tudja, mért!
Hisz ő mindent tud és mindent megért.
Szelíd nézése most csak egyre száll:
Csak arra, aki sír és félre áll.

S szól Jézus: „Én előttem ő a drága!
Ilyeneké az én Atyám országa!
Ti jéghideg, tisztos szenteskedők:
Mit keres itt a hiuság, a gőg?
Én, istene a könny-áztatta szemnek,
Nyomornak és bűnbánó szerelemnek,
Ki mindezért kereszfán haldokolt –
Én kérdem: Lányom, hol van az a folt?”

Ott van!... Sötétlik szürke kis ruháján.
Tenyéryni folt. Éppen a szíve táján.
De rászegződik csoda-fényesen
A büntisztító, nagy, krisztusi szem.
Hull, egyre hull az irgalmas sugár,
Míg a ruhának nincs salakja már.
Tűz, csupa tűz, – fehér és vakító,
Mint hegytetőn a napsütötte hó.

IV.

S mint vőlegény a szép menyasszonyát,
Akit szűz mirtus-koszorú fon át,
Úgy fogja Jézus kézen azt a nőt
A hódoló angyal-csoport előtt.
Megfogja kézen, szól hozzája lágyan
A hetedik menyország magasában,
Mig százezer napként ragyog a képe:
„Szegény kis bűnös! Jöjj... Atyám elébe!”

VALAKI JÁR A CSATATÉREN...

Fegyverszünet. Majd holnap újra kezdik
A gyilkolást... de mára felfüggesztik.
Illő dolog: ne hulljon senki vére,
Mikor kis Jézus drága ünnepére
Otthon kigyúlnak ama pici fák.
Ők sem pogányok... ők sem bestiák.
Ó nem! Hivő keresztény-emberek
Javából áll a két küzdő sereg.

Karácsony-est. Ma született az Úr.
Tüdőbe, májba egy hős kéz se szúr.
Ma nem röpül szét a tüzes golyó,
A csonttörő, a hús-marcangoló.
Nem bög az ágyú. Ódon bibliából
Imádkozik a két keresztény-tábor.
Szurony-gúlák közt, fegyverben fülig:
A szeretet szent ünnepét ülik.

Ó szép, dicső: véres mezők felett
E fél-napos keresztény-kegyelet!
Méltó azokhoz, akik egymást ölték
Kegyetlenül... és vágták és püfölték
Nyílt harcokon, alattomos lesen!
Jézus segíts! Suttogják csendesen.
Szemük lezárul révedezve... Csak
A tűz van ébren. Ők mind alszanak.

S akit hívtak –: jön!... Ott lépdél magában
A hallgatag, bűbájos éjszakában.
Jár a sorok közt... És kegyelmes karja
Szegény fázókat lágyan betakarja...
Vigasztaló szép álmod ad nekik...
Akit szeret, azt látja mindenik.
Soká néz rájuk. Aztán szava kél,
Mint balzsamos, halk naplementi szél:

„Báránycák, kik közt a halál arat,
Pásztortok eljött s köztetek marad.
Karácsony-fául az egész eget
Meggyujtom én!... Mint apró mécsket

Túzöm fel rá tömérdek csillagom!
Ó báránykák, akik mentek vakon
A mézárszékre –: szívem a tiétek!
Hiszen tudom: nem terhel semmi vétek.

Rátok haragszom, bíbor-bársonyos
Hipokriták!... Ti gyöngéd és gonosz
Szentelkedők, akik kegyes pofával
Kacérkodtok ma a karácsony-fával...
Akik meleg, szép, tündöklő teremben
Ma engem vártok teljes kényelemben,
S Jézus nevét buzgón dicséri szátok,
Míg sárban fetreng sok száz katonátok!...

Kastélyotokban Jézus mit keres?
Azt mondtam én: ölj?... Azt mondtam: szeress!
A milliós, állandó hadsereg,
A nagy kaszárnnyák, drága fegyverek,
A rangosztályok, a válaszfalak,
A sok bús, züllött, megvetett alak,
Akik futkosnak tétován gyalázat
S inség között –: ez a keresztény-század?

Mért tesztek csúffá? Mért imádtok engem?
Én nagyravágyást nem hordtam szivemben!
Ti minden sértést vérrel megtoroltok, –
De én... én tűrtem! S akkor voltam boldog,
Ha meg tudtam bocsátni ellenemnek!...
Lázár, a koldus, kedves volt szememnek!...
Nem voltam büszke, – sőt egész valóm
Szelídség volt... jóság és irgalom!...

Nem vívtam párbajt –!... Köpjetek hát szembe
Állítsatok bálványokat helyembe,
És írjátok föl, hős hetvenkedők,
Írjátok rájuk: Gőg, gőg, buta gőg!...
Szűnjön meg végre a hazug beszéd!
Keresztemet zúzzátok szerteszét,
Vagy én leszek majd, aki porba vágom!
Mert nincs keresztény-állam a világon!”

A Megváltó sír!... Ah, keservesebben
Nem sírhatott a Getsemanne-kertben,

Mikor először roskadt le a válla
S átsajdult keblén kín-terhes halála...
Mikor búcsúzván csillagoktól, fáktól,
Tavaszi éjben édes ifjuságtól:
Atyjára vádló pillantást vetett,
S megbánta, hogy világra született!...

ELBESZÉLÉS.

Árny és sugár, könny és mosoly,
Valóság, álom –: összefoly.

A PILLANGÓ HALÁLA.

– 1878. –

Szegény pillangó! Haldokolva ott ül
Egy rózsatőn és végpercére vár.
Tolongnak hozzá gúnyos szájalommal
A dolgos hangya és sok bölcs bogár.

„Lám!” szól a hangya. „Megmondtam, hogy így jársz!
Ily sorsra jut, megmondtam, a ledér!
Csak kezdetén vagyunk még a tavasznak
És a te pályád immár véget ér.

Minket lenéztél, – és mi vígan élünk!
Van friss egészség s jólétből telik!
Ha dolgoztál, izzadtál volna, mint mi,
Élhettél volna száz esztendeig!”

„Sajnálak!” mond egy vékony lábu szöcske.
„Megölt a mámor! Látod, kedvesem,
Én is vagyok szerelmes, sőt örökké
Epeszt a vágy, – de én másképp teszem.

Én cirpelek sorvasztó szerelemről
Bús kobzomon egész éjeken át,
De ez nem ront meg, – és hozzá mindennap
Jó étvággyal eszem a vacsorát.”

„Botor lény!” mond egy harmadik, nagy orrú
Komoly bogár, ki túrja a sarat...
„Röpködtél, égtél, enyelegtél folyvást!
A gyönyör elszállt... nos, hát mi maradt?”

„Elfonnyadt arc, lecsüngő, gyöngye szárnyak,
Minden tagodban láz és sorvadás!
Maradtál volna, mint én, a homokban,
Most nem halnál meg, hiu kéjvadász!”

S a negyedik szól: „Ó, szegény barátom!
El kellett volna csúfitnod magad!
Az volt a baj, hogy szárnyakkal születted!
Mért nem vágtad le röpké szárnyadat?”

Igy szólnak sorra. – Meglebbenti szárnyát
A bágyadt lepke és halkán felel:
– „„Mit szántok engem? Én e szép világot
Mebánás nélkül, bútlan hagyom el.

Amerre szálltam: halmokon, mezőkön
Minden virág szerelmes volt belém,
Mind engem csókolt, engem boldogított
S én valamennyit hévvel ölelem.

Ha sejtenétek, mit éreztem én át,
Jajongnátok önsorsotok felett,
S a boldogságnak egy pillanatáért
Odadobnátok minden életet!

Ti szántok engem? Unalom szülötti,
Engem siratni jöttetek ide?
Ó nyomorultak! Több, száz éveteknél:
Az üdvösségnek egy lehellete!

Hő napsugár, kék ég, virágok fátyla
Takarta el előlem a valót,
A szerelem ringatva vett karjára,
S most, mielőtt ébrednék, meghalok!”

Szól s hangja elhalt. Egy végső sohajtás.
Melyben még egyszer föllángolt a múlt
Összes heve... Aztán, ahol leszállott,
A rózsza szíven csöndesen kimúlt.

SZERENÁD.

Illatterhes, langyos éjjel
Mandolin-hang árad széjjel,
S tele vággyal, szenvedéllyel
Dal reszket a tájon át:

„Jer, hajolj ki ablakodra,
Hadd nézzek merengve rád!
Fürteidnek egy kis fodra
Több nekem, mint a világ!”

– Szép a dal és jól is adja.
Lángoló az indulatja...
Ki lehet? – „„Ki? Ej, ki tudja!
Kóborló lovag talán!””

„Amióta láttam képed,
Égő mámor szállt le rám,
S nem találok semmi szépet
A Murilló angyalán...!”

– Kit dalolhat?... Hátha téged? –
„„Hahaha! tán gyanu éget?””
– Csábitó, kacér szépséged
Rég ingerli bosszumat! –

„Arcod fénye ide vonzott!
Hadd dalolnom, Donna, hadd:
A gyönyört, amit viszonzott
Szerelemnek üdve ad!”

– Donna, reszketsz? Arcod láza
Mondhatom jól magyarázza
E silány dalt! Hah! parázna!
Trubadúrod tönkre tett! –

„Amióta ajkad szíttam,
Testem, lelkem vágy-beteg!
Csókjaidból lángot ittam,
Mégis csókra epedek!”

– Hallod asszony? hallod boldog
Szeretődet? – „„Menj! sikoltok!””
– Csitt! egy szót se! Ezt a foltot
Csak piros vér mossa le! –

„Esküszöm holló-hajadra,
Vallomásid mézire,
Nyilt egemre: bájaidra,
Te vagy éitem célja, te!”

„Irgalom!”” Nincs! „„Szánj meg!”” Csalfa!
„„Jaj! e tör!””... Vedd!... Még ezt...!... Halva!
Becsületem megtorolva,
Több gyönyört kebled nem ad! –

„Lantom húrja végsőt zsongott,
Halk sohajként reszket át...
Ó aludj, míg én bolyongok...
Holnapig – jó éjszakát!”

TENGERSZEM.

– 1882. –

I.

Áll mozdulatlan, csöndesen,
S mint egy merengő, méla szem,
Folyvást az égre néz.
Ős fák lenyúló, hosszú karja
Tükrét védőleg eltakarja,
Hogy meg ne törje vész ...

A hajladó, az ingó sások,
Mint karcsú, lenge óriások
Akkép veszik körül.
Minden zörejre összesúgnak,
S ha kél vihar, szorongva zúgnak,
Jelentik messziről.

De a vihar csak rejtve, lopva,
Lábujjhegyen lép e habokra,
S elfojtja bős szavát.
Mint visszatartott halk lehellet
A mélyen alvó ágya mellett,

Úgy rezzen, surran át.

II.

Kóbor felhő tépett rongya,
Mely a végtelent bolyongja,
Áll fölötte elborongva,
S pihenőjét tartva itt,
Ráhullatja könnyeit!

Hull az áradt, sűrű csepp,
Mindig gyorsabb, hevesebb.
Majd lassabban, szelidebben,
Elenyésző zajjal cseppen,
Míg sötéten, észrevétlen,
Más vidékre, messzebb égre
Szerte oszlik, tova lebben.

III.

Ha naplementén elborul a táj
S a tó fölött terjengő félhomály:
A csillagok belé tekintenek,
Mint könnyű fátylon áttetsző szemek.

Epedni kezd a sáppadt líliom,
És végig kúszik a merev habon,
Esdőleg mintha nyujtaná kezét
Hogy érinthesse csillag-kedvesét.

A hosszú, nedves, hófehér növények,
Mind zárdában találkozó nővérek:
Köszöntik egymást, mélyen meghajolva,
Szűz tisztaságban, egy hangot se szólva.

Fölkél a hold, búsan ragyogva kel fel.
Megáll a tónál s félre hajlott fejjel
Úgy nézi benne halvány képe mását,
Mint fonnyadó nő bája hervadását...

IV.

És néha egy-egy megsebzett madár

Meghalni erre száll.

Hol lomb búsan borúl le:

Lecsüngő szárnyal hull le

A rozmarin bokorba.

Ekkor rendre-sorba

Jönnek a törpék

Mind pici görbék,

Kis paci lábbal

Hosszú szakállal...

Jönnek a tó fenekérül,

Hol a sás levelébül

– Bólintva, henyélve

Kényelmesen élve

Lágy mohaágyba' –

Koszorút fonogatnak

Tündérek arany-hajába.

Végtisztességet adnak

A kis halott madárnak;

A tó színére kelvén

Körülte halkan járnak,

S a törpék bűvös nyelvén

Fölötte gyászaldt énekelnek.

V.

Erdőn, tavon

Átzendül a dal,

Csoda-bús, csoda-édes

Hangzattal.

Egy pillanatra

Megreszket az ág,

Rázkódik alatta

Minden virág.

Megrendül a tó,

Percig remeg...

Loccsannak a partok
Álomszerűleg...

Elhangzik azonnal,
Nincs semmi zaj, –
Innen-amonnan
Még egy sohaj...

Aztán alant
S a légbe fent
Kimondhatatlan
Mély, néma csend!...

Csend!...

BABÉRFA.

– 1883. –

Hogy' elpusztult a kis kert!
Mily néma és setét!...
A hervadás rá fujta
Halvány enyészetét.

Mint gördülő könny, hullong
A rózsza levele,
Ágyaz magának lágy sírt,
Fejét úgy hajtja le.

Liljomnak éles kardja
Széttörve ott hever,
Szép tulipán, palástját
Többé nem ölti fel.

A nyájas kert virágok
Bús temetője lett, –
Fölöttük a kopár fák
Megannyi gyász-jelek.

Virúlva, zöld pompában
Csak a babérfa áll.

Hiába rontja –: néki
Nem árthat a halál.

Időtől nem remegve
Fenségesen komoly,
Amíg körötte minden
Halott vagy haldokol.

Igy áll a költő híre!
Körülte a világ
Összes varázsa fonnyad,
Mint a beteg virág.

Kincs, pompa, fény, dicsőség
Mind porba, éjbe hull...!
A költő híre nyílik
Hervadhatatlanúl.

BÁLKIRÁLYNŐ TEMETÉSE.

– 1886. –

S a halál, meghajtva magát, oda lépett,
Zörgött a bokája, mint sebes orsó:
„Szép hölgy, ez a tour az enyém! Mehetünk!
Lebbenjen a tánc, az utolsó!
Elegáns vagyok én is, sárga, sovány,
Táncomban semmi hiba!”
S félig vonakodva, félig kimerülve
Oda dőlt a rideg váz karjaiba.

Fölkapta s repültek szívszakadásig,
Míg elapadt, megszűnt a lehellet.
„Itt a szünóra! Tudok én pihenőt:
Ott van a város külső fala mellett.
Sok szép deli lánykát vittem oda!
Víg bálra, kacajra, gyönyörökre
Vágytak örökké. És mostan a táncot
Pihenik lenn nálam... örökre!”

Nem fínom uracskák: durva legények
Hoztak koporsót. Ott alszik a lány.

Az utolsó füzértánc hervadt maradéki
Koszorúként függnek ravatalán.
És a reporter, ki hasábokat írt,
Hevülve táncán, szépségén,
Röviden odadobja: – „Meghalt s temetik
Holnap... Nyugodjék békén!”

Ráadták fényes báli ruháját.
Kitűnik a termet isteni bája.
Sohasem volt szebb, szendébb, ragyogóbb,
De senki sincs, aki csodálja.
Hizelgő szó nem száll körülötte,
Aki egykor úszott a bókban, –
Csak egy virrasztó, álmos öreg asszony
Dörmöl, dűnnyög imát a sarokban.

Lábát, a parányit, báli cipőcskék
Lágy selyme karolja puhán, kecsesen;
Nem fognak kopni, szakadni, habár
Hosszú, örök útra megyen!
Keze, melyben a büszke, kacér legyező
Száz hiu szívnek léha szerelmét
Hevitette, szitotta: most alázatosan
Szorongat egy feszületkét.

A gyászkocsi megjött. Lassu lovak
Mennek ki döcögve véle.
Villám-fogaton ment egykor diadalra,
Szépség remek ünnepére,
Hol a pályabírók ámulva susogtak
Hódolatot, nem ítéletet.
Most majd a mélység nyüzsgő csoportja
Mond véleményt szépsége felett.

A pap, a sirásók s néhány rokon
Oda állnak néma körbe.
Röviden búcsúznak a sír peremén,
Azután lebocsátják a gödörbe.
S akit rózsával hintett a világ,
Most arra rögöt dobálnak
Irgalmas nézők, akik éppen
A nyílt sírhoz közel állnak.

De az udvaroncok szép hada hol van?
Nem jött el azokból senki. Pedig
Ezekért táncolta halálra magát,
S most a királynőt mégsem követik!
Mikor elment a nép s bús dombja fölött
Elfoglalta helyét a magányos enyészet:
Csak egy alak állt ott hosszan – az az egy,
Akit egykor kacagva lenézett!

KERESEM AZ ISTENT.

– 1888. –

Különös zarándok állott meg előttem,
Az esti homályban, az alkonyi ködben.
Hosszú haja kuszán omlott a szemébe,
Kínos barázdákkal volt fölszántva képe
És egész alakján valami nagy bánat
Árnyéka borongott, mely szívemre támadt
S a részvét forrását megnyitotta bennem.
Oda lépett hozzám: „Engedj megpihennem!”
Nyájas szemmel néztem a sötét emberre:
„„Ulj le mellém, vándor s mondd el, hova, merre?
Merre visz az útag és mióta járod
Nyugtalan léptekkel a messze világot?””

Megvillant a szeme és vonagló szája
Ily szavakra nyílt: „Hosszú volt a pálya
Amit én bejártam – de az örök álom
Addig nem jöhet rám, míg föl nem találok,
Addig nincs nyugalom, míg meg nem kerestem!
Mert tudd meg, mi történt: – elveszett az Isten!”

Zavar a szemében, zavar a szavában, –
Boldogtalan ember, tudtam, hányadán van!
Úgy sajnáltam szegényt. Szótlanul merengve
Üldögélt mellettem s az alkonyi csendbe
Mély, nehéz sohajja szakadozva szállott.
Megragadta botját, azután fölállott.
Maradásra kértem, szóltam hozzá lágyan:

„Jó vándor, maradj itt, meg van vetve ágyam,
Hajnal-hasadásig szunnyadozzál benne.
Bárki légy, ha szenvedsz, írt adok sebedre,
Hogy megenyhíthessem, hogy meggyógyíthassam!”
„„Keresem az Istent!”” szolt s tovább ment lassan.

És elröppent egy év, mint könnyű lehellet.
Egyszer, amint este, csillagfénye mellett
Békés, boldog szívvel álmaimat szőttem –:
A szomoru vándor csak megállt előttem.
„Nos” – szólottam hozzá, – „üdvözöllek, testvér!
Megvan-e az Isten, akit úgy kerestél?”
Oda roskadt mellém s mint a sebes zápor
Összegyült keserve omlott ajakából.

„„Mentem először is a nagy palotákba,
Színarannyal festve, márványkőből vágva.
Elbolyongtam, ó föld, félisteneidhez,
Suttogván magamban: Itt kell lenni, itt lesz,
A hatalmasok közt, kiknél minden óra
Gyönyör és boldogság; – akik egy fél-szóra
Milliók nyugalját, jólétét teszik föl,
S múló vágyaikból, kis szeszélyeikből
Századokra szabják nemzetek törvényét.
Kik a földi élet minden báját, fényét
Csecsemő-kezekkel játszva elkapdossák:
Itt, ezeknél lappang az isteni jóság,
Irgalom, bölcsesség, erkölcsök tökélye,
Az igazság csúcsa és a szellem mélye!
S mit találtam náluk? Hitvány, semmi elmét,
A gőg butaságát s a kéjvágy förtelmét!

Hol van hát az Isten? Ah! a templomokban,
Zárdák menedékén – ott rejtőzik, ott van,
A tömjénes oltár, a szék közelében,
Hol mindennap róla prédikálnak szépen!
Mentem a papokhoz, sorra jártam őket...
És találtam – ó ég! – szent kereskedőket,
Akik az Istenből üzletet csináltak!

Néma megvetéssel fordítottam hátat.
Mentem a tudóshoz, mentem a művészhez.

Náluk van bizony! Istenileg érez
A magasztos költő; lénye csupa eszmény,
Szüntelen a szépet, a nagyot keresvén.
S mit találtam náluk? Önző, irigy lelket
És egy darab koncot, mely fölött pereltek.
Mutogatták vígan egymás szennyét, feltját,
Boldog kárörömmel egymást megcsufolták
Rátapostak durván gyöngébb társaikra,
Hogy kihúnyjon bennök az isteni szikra,
Szidták, tépték egymást, mint az utonállók –
Nem! Amit kerestem, nem találtam nálok!

Hova menjek? Lábam ingadozva lépett
A nyomor lakába... És láttam a népet!
Láttam sorvadtt munkást, iszonyú csontvázat,
Aki bős haraggal sorsa ellen lázadt
S meghalt, mint veszett eb, agyonütve félig.
Láttam a börtönök sápadt csemetéit,
A hat éves tolvajt, a tiz éves zsványt,
S megcsömörlött lelkem halni, halni kívánt!
Láttam az anyát is, az anyát, ki ölbe
Hordott csecsemőjét gonoszúl megölte.
Láttam az apát is, könnyemen keresztül,
A komor családfőt, aki gyökerestül
Irtotta ki fázó, éhező családját,
Mint ahogy kertészek a dudvát gyomlálják.
El, csak el! Borzadva hagytam ott a népet, –
Nincs ott Isten, ahol ilyenek történnek!”

Lehajtotta fejét, tenyerébe fogta.
Úgy maradt sokáig, csöndesen zokogva.
Azután felszökkent, örült lázban égve,
S kezdett futni, futni, be a messzeségbe.
Harsány, bűgő hangja visszacsengett fájón:
„Elveszett az Isten! De meg kell találnom!”

UTOLSÓ NAP.

I.

Minden jegy elkelt. Nincs egy talpalattnyi
Hely a teremben. Ember ember hátán
Mint fönt s alant a színházak terén,
Ha egy-egy új és már előre híres
Érdekfeszítő társadalmi dráma
Kerül először a deszkára, mely
Jelenti a világot Thespis óta.

A törvényszéki elnök, a jegyosztó,
Már nem birván az emberáradattal,
Goromba lett és durván verte vissza
A mindig új és új jelentkezőket.
„Krisztus nevére, hölgyek és urak,
Lesz máskor is ítélet-hirdetés!
Az ismétlések nem maradnak el,
És akkor majd – bérletszünetben adjuk!”

Szakasztott mása annak, amikor
A pénztáros kurtán jelenti a
Későn jövőknek: „Nincs! És jönne bár
A Herkópáter és fizetne triplán,
Annak se jutna!”

II.

Boldogan zsidong

A műértő közönség. Boldogok, hogy
Helyhez jutottak, míg más künn rekedt.
A lélektan s a szent kíváncsiság
Nevében jöttek érdeklődni, sírni,
Borzongani, ha majd a reszkető
Bűnös fejére ott nyilvánosan
Ráolvassák a végítéletet.
Az első sorban egy kis hölgy mozog.
Két kisdédóvó, három árvaház,
Négy levesosztó egylet s egynehány
Vörös keresztnek rendes tagja. Szíve
Ég és rajong a humanizmusért!
A „szépnek” szintén nagy barátja. Látom

A belletristák ünnepein
Kéjben fürödni, nyögni, olvadozni
Egy-egy szelíd, lágy versnek hallatára.
Korának kedves kis szilfidje ő.
Oly lenge, gyenge! Azt hinnéd: a szél
Ketté töri. Ugy látszik, mintha csak
A páncélos vállfűző tartaná
Még össze gyöngéd tagjait, különben
Szétomlanék a semmiségbe. Ott ül,
És látszik arcán, termetén, egész
Valóján, hogy gyógymódból jött ide.
Játszott halál, festett kétségbe'sés,
Komédiások színlelt iszonyatja
Már nem használ súlyos ideg-bajának.
Egy üditő, egészséges, valódi
Friss ájulás – ettől még talpra áll!

III.

Az ünnepélyes, elhatározó perc,
Amely dönt élet és halál fölött,
Jelen van. Im a szárnyajtó kitárul
S hozzák a bűnöst. A komoly bíróság
Feláll félkörbe. Csönd. Mély, síri csönd.
Csak itt-ott hallik egy-egy suttogó ah!
Előre nyúlnak a rémült fejek,
És látcsöveznek a hátsó padok.
Szilárdan, mint a törvény lelke, ott áll
A feketébe öltözött bíró.
És „Ő felsége a király nevében”
Elhangzott már az indokolt ítélet.
Minden szava: Halál! Halál! Halál!
A tabló szép és rendkívül hatásos,
Ámbár a bűnös nem sír, nem zokog,
Nem hull a földre vad görcsökben és
Nem kér kegyelmet, térdével surolván
A padló fáját. Nem! Csak egy komor,
Sivár tekintet megrögzött dacával
Búcsúzik ember-társától. – Tehát
Holnap, ha egy jó, pontos óramű,

Mely az időt arányosan tagolja
Percekre föl, mutatja a „hetet”:
Utazni fog e földi stációról
Más állomásra. Támolyogva megy
Huszonnégy óras életét leélni.
S a publikum, mely látott, élvezett,
Könnyekre lágyult, megbotránkozott,
Elhűlt, fellobbant és az ájuláshoz
Közel vala –: elégedetten oszlik!

IV.

Ki tudja, hogy fölöttünk a halál
Mikor tör pálcát? Vígadunk ma még,
Hajtunk kocsit, négy lóval, peckesen.
És holnap már bennünket kocsikáztat
– Még peckesebb állásban – az ezüsttel
Bővelkedő „gyászpompák vállalatja.”
Rögtönítélő bíró a halál.
Tréfás jogász. A karcsu, szép menyasszonyt
Oltár előtt magának pörli el.
A szónokot legszebb mondatja közben
Suhintja le. A nábob ujját akkor
Mereszti meg, mikor számlálja kincsét
Amellyel mindent megvehetni vél.
S a hadvezért, kit húsz csatában óvott,
Egy háztetőről hulló kődarabbal
Dobálja holtta. Mind halálra van
Itélve az, ki e világon él.

Egy roppant siralomház a világ,
Csak a halál nincsen kiszabva benne,
Csak a „kivégzés” nincs megállapítva
Percek szerint. Nem tudja senki, hogy
A mutató ha a hetesre ér
Tovább nem élhet semmi szín alatt,
Dagadjon bár az élet oly erővel
Oly forrón benne, mint a föld alól
Kibuzgó forrás – s bár dobogjon oly

Rendén a szív, mint izmos férfi-kar
Pőröly-csapása!...

V.

A halálra szánt

Ott ül a cella keskeny asztalánál
És tágult szemmel nézi a vasajtót,
Mely a sötét, nagy mindenségbe nyílik.
E súlyos ajtó föltárúl, de onnan
Többé nem lép a megszokott világ
Kedves porába, bársonyos mezők
Selyem fűvére, hol korlátlanul
Bolyonghat a legaljasabb bogár is.
Többé nem lép az áldott barna rögre,
Mely millió parányi mag törekvő
Létét takarja. Egy lépése van még:
Az örök ürbe, a határtalanba!
Mellette ül a halvány gyóntató
S szelíden reszket ékes ajkain
A nagyszerű, végső vigasztalás.
Suttog fülébe megváltást, reményt,
Irgalmasságot. „Ámen, ámen ámen”,
Dadogja a pap szavai után
S magába szállva megkisérti százszor
A jóleső, erőt adó lemondást –
De nem lehet! Kitér belőle folyvást
Az élet vágya, olthatatlan kedve,
Mely ártatlanban és bűnösben egy,
Mely épp úgy megvan a szelíd galambban,
Mint a veszett, falánk tigris szívében.
Az öngyilkosnak gyönyör a halál, mert
Akar meghalni. Ámde nem lehet
Nagyobb kín, mint a ráérőszakolt,
Idő előtti elmúlás keserve.

VI.

Leszáll a nap, – reszketve látja tűnni
A felséges, nyugodt gömb tiszta fényét
Amint suhan le a börtön faláról.
Borzadva látja jönni a homályt,
Mely lassan, lopva mindent eltakar
És úgy borul rá, mint a szemfödő,
Mint a halálnak lengő fátyola...
Kívánja lázas, őrült agyvelővel:
Maradjon minden éjsötét, ne keljen
Többé a hajnal. Azt kívánja, hogy
Tévedjen úgy el az örök chaoszban,
Hogy ezt a földet többé meg ne lelje!

VII.

Az óra üt. Nem áll meg az idő.
Egy perc... megint egy... aztán újra egy...
És itt az éjféli. S ó csodálatos:
E nyomorúlt, aki reggelre kelve
Elalszik úgy, hogy többé föl nem ébred:
Az eliramló életből, amely
Még hátra van, alvásra veszteget
Két-három órát. Ott fekszik az ágyon
– Előlegezve önmagának a
Halott nyugalmát – mozdulatlanul.
Az álom rászállt elgyötört szemére
Mint a madár, amely leül pihenni
Egy süllyedő hajónak árbocára.

VIII.

A klub ragyog, ámbár éjféltre jár.
Tizenkettőt vert a szomszéd torony.
Lobog minden láng, minden drága csillár.
A kártya hull, cseng és röpül az érc.
Az asztalok dúsan terítve vannak.
Livrés cselédek futnak föl s alá

És hordják szerte hosszú tálakon
Mindazt, amit kényeztetett inyek
Számára főz a gall szakács-művészet.
Feszítik az arany-nyakú palack
Sodrony-bilincessel lekötött dugasszát,
Hogy messze pattan, láncából kitörve.
Egy durranás – s pezsegve ront utána
A rózsaszínű hab, mely édesebb
Lethe vizénél. Húzza a cigány,
Bolondúl rázva kócos, nagy fejét
A hegedűnek siró dallamához.

S a levegőben úszik a havannák
Nemes, kék füstje s illatot lehel
Husz féle parfüm, a legfinomabb
Kelméjü és szabásu öltönyön.
Ó klub! Előkelők Olimpja! Te
Bűvös sziget a földi gond s nyomor
Könny-óceánján, ahová be nem hat
A nedves pincék, földalatti bűvók
Csöndes nyögése, vad káromkodása,
Sem a zsufolt szobák ragálya, sem
A szabad ég alatt éjjel bolyongók
Komor, nehéz láb-koppanásai,
Sem fagy, sem éhség – sem a legparányibb
Részecske abból, ami durva, aljas
És kellemetlen. Merne csak belépni
A kóbor inség szemtelen pofával:
A sok lakáj – urak testőrseregje –
Utjába állna és szörnyen kidobná!

IX.

Egy kis csoporttól éppen búcsuzik
– Eltelve torkig mindenféle jóval –
A klubnak egyik legszebb, legdelibb
Perfekt lovagja. A galant biróság
Dísz-elnöke. Ló- s szépségversenyen
Ő dönt. Ha szólt, nincsen föllebbezés, mert
Taksálni asszonyt és lovat csak ő tud.

De nemcsak turfon: vesztőhelyen is
Ő a legelső. Ismerős vele
Minden tribün s minden bitófa. Minden
Lovász és hóhér.

Nagy csodálkozás.

„Már? – Ily korán? – Hová? – Ej-ej szerencsés
Vadász! – Hm! – Tudjuk! Brávó! Fölfedeztél
Egy őzikét és lesz uj hallali!? –”
Hatalmas, hosszú ásitás a válasz:
„„Hamis nyomon csaholtok... Áh!... Aóh!...
Holnap kivégzés! Kényszerít a pugris
Törvényszék a korán kelésre, mert
Minden akasztást hét órára tűz ki.””
(Uj ásitás) „„Lefekszem! Apropos:
Jöttök velem? Jegy nélkül is beviszlek”””
– Megyünk! – „„Fél hétig nálam összegyűltök.
Kaptok theát és kaviár szeletkét,
Mert éhgyomorral – praxisból tudom –
Nem ágréable a komédia!””
– Helyes! – Gyerünk! – Megálljunk! – Fogadok, hogy
Elájul...! – Én? – Nem, a kivégezendő!
Fogadtok? Negyven aranyat teszek
Hús ellenében! – Tartom! – „„Én pedig
Százat teszek tíz ellenébe, hogy
Nem ájul el! Megállja a sarat!
Higyjétek el, praxis beszél belőlem.
A tét enyém lesz. Láttam már a fickót
És megbecsültem. Nagyszerű gyerek!
Parbleu! A hurkot úgy kiállja, mint én
A Párisból jött legujabb cravattot!””
Menjünk! – Oszoljunk! – Ádjó!... Páh! Tehát
Fél hétre nálad...! Pontosak leszünk! –
Elő állottak a párnás kocsik
És elrobogtak a pompás fiúk.

X.

Galambduc áll a börtön udvarán.
És a galambok pitymallat felé

Kiröppentek mind. Irtak egy nagy ívet
Fönn a sugárzó, rózsaszínű légben,
Aztán kerengve, csattogó szárnyakkal
A siralomház ablakára szálltak
S ott búgni kezdtek a galambok édes
Enyelgő nyelvén. – A halálra szánt
Gonosztevőt – kegyetlen gúny a sorstól –
E végtelen bájos zaj verte föl.
Ébren van és néz – és nem tudja, hogy
Az a valóság, amit álmodott, vagy
Az álom az, amit való gyanánt lát?
Igy félig ébren, félig alva, hall
Mindig erősebb, hangosabb morajt.
Mozogni lát ember-csoportokat.

Ugy tetszik, mintha megszólítanák.
A gyóntató pap karját nyújtaná
S elkezdené vezetni. Mintha nyilnék
A nagy vasajtó és szemébe csapna
Teljes fényével az üdén mosolygó
Fellegtelen, csodás kékségü égbolt.
Most oda áll egy körbe. Hallja, hogy
Nevén szólítják és egy szigorú hang
Olvasni kezd.

XI.

És ekkor mint a széles
Villámlás tikkadt nyári éjszakán,
Mely a sötét táj minden részletét
Egy pillanat bűvös fényébe fogja:
Szívén, agyán úgy száguld át az emlék.

Egy kis fiút lát, gömbölyű, piros
Kicsattanó arcával, len hajával,
Nyílt nefelejts-szemével, aki épp oly
Ártatlan, kedves, vidám és igéző,
Mint minden gyermek négy éves korában.
Amerre jár, derűt, jó kedvet áraszt,
Dédelgetik, csókolják. Anyja épp most
Fektette le s kacsóit összetévéen

Imádkozik, félig szunnyadva már:
– És szabadíts meg minket a gonosztól,
És küldd le mellém őrző angyalod – –

– „És többszörös rablásban, valamint
Rablással páros gyilkosság bűnében
Elítéltetvén s a legmagasabb kegy
Meg nem másítván e határozatot,
A végrehajtást nem gátolja semmi”

Lapdát játszottak a mezőn tavasszal
S ő verte mindig a legtávolabbra,
És egyszer egy fán pintyfészket találtak,
Kiszedtek mindent, ami benne volt,
De megszárván a pelyhes sippegőket,
A madarak pártjára állt s hamar
Mind visszarakta s egyik ellenálló
Társát leszidta és megverte csúful...

– „Átadom Önt ezennel a királyi
Ügyésznek –”

Ott áll a templom kövén,
Szomszédai fehér-ruhás leányok,
És ünneplőbe öltözött fiúcskák.
A tömjén felszáll, bűg az orgona,
Ők térdre hullnak és egy szép öreg pap
Lassan végig megy a sorok között
És szent kezével mindegyiknek arcát
Kivétel nélkül lágyan meglegyinti
A bérmálás kegyes jeléül –

– „Hóhér,
Végezze tisztét! –”

XII.

Elvégezte jól.
Áll és fogadja orvosok, birák,
Írók, művészek és a legszakértőbb
Zsoké-klub szíves gratulációját.

A BÉRKOCSI.

– 1889. –

Egy számozatlan bérkocsit
Látok robogni napról-napra
Bősz vágatással. Belseje
Sötét szövetből van kiszabva.
Úl benne mindig valaki,
Van utazója, terhe sok.
És mily vegyes, mily furcsa társaság!
Gavallér mellett rongyos koldusok.

Megülnek ott szép csöndesen:
Csavargó és királyi felség.
S a tömjénhez szokott dicsőt
Nem sérti a silány közelség.
Viszont nem fél és nem pirúl
Ebnél hunyászabb koldus itt.
Condrája bíbort, hermelint surol,
De nem szégyelli szennyes foltjait.

Fáradhatatlan a kocsis,
Hajt jobbra-balra éjjel-nappal.
Pontos, de kissé nyers legény:
Mindenhová föltett kalappal
Kopogtatás nélkül bemegy.
Egy szót se szól, csak int s e jel
Több a parancsnál. Künn a kocsi vár
És akiért jött, annak menni kell.

Int – és ott hagyja asztalát
A dőzsölő, kincset a nábob,
Sátrát a gőgös hadvezér,
Kész tönkre verni egy világot.
Ott hagyja anyját a fiú,
Menyasszonyát a vőlegény,
Trónját a császár, épp azt mondva ki,
Hogy egy az úr s az Ó e földtekén.

Mellettem sokszor elrobog,
És ablakán benézve, látom

Hogy halaványan, búsan ül
Párnáin egy-egy jó barátom.
Ég-föld pihen, – e kocsi nem,
Vágtat, dörögve, szüntelen.
Éles szemével rám néz a kocsis,
Rám néz, mikor találkozik velem.

DAL AZ ÖREG TÖLGYRŐL.

– 1892. –

Áll a százados tölgy erdő sűrűjében,
Karcosú hajtások közt kérges ősi fa;
Reszketeg lombjával úgy áll köztük éppen,
Mint kis unokák közt nyájas nagyapa.

Nem mulandó ember –: a szabad természet
Volt elültetője sok száz év előtt;
Bölcsődala dörgés, zord dajkája vészek,
Ellenállva, küzdve, így kapott erőt.

Ha kihívó szélvész csattogott felette,
Fönséggel megrázta koronás fejét,
De ha kis madár jött, karjaira vette,
És titkolta mintegy zordon erejét.

Noha óriás volt, senkit meg nem sértett,
Nem kívánta göggel soha senkitől,
Hogy hajtson előtte húnászokodva térdet,
Ünnepelje rangját és dicsérje föl.

Nem vetett rabláncot kissebb szomszédokra,
Csúf bizakodással gyöngét nem gunyolt;
A nyíló vadonnak legsilányabb bokra
Veled mind egyenlő s hú barátja volt.

II.

Egyszer egy király ment nagy kíséretével
Hő nyáron az erdő zeg-zugain át.

Küzködven egész nap a sugárzó hévvel,
Kiszemelte nyomban sátrául a fát.

Árnyékos tövében lázasan szendergett,
Míg tovább nem indult nyughatatlanúl
– Mint akit a dicsvágy káprázata kerget –
Olthatatlan szomjival a hatalmas úr.

És mikor tovább ment országok királya,
Bizon az öreg tölgy nem bókolt neki,
Sem hivalgó dölyffel, fák elébe állva,
Nagy kitüntetését nem kürtölte ki.

III.

Azután vándor jött, nótát fütyörészve,
Az is ott pihent meg a vén tölgy alatt;
Rongyos a ruhája, de vidám a képe,
Szíve, lába könnyű, amikor halad.

Friss erdei forrás buzgó, játszi kedve;
Jár mindig szegényen s mindig boldogan;
Most alszik, pompásan neki heveredve,
Mint dúsgazdagok közt nem igen sokan.

És a tölgy nem fordít megvetéssel hátat,
Nem rivall rá durván: „Vissza, nyomorult!
Vidd el innen rögtön foltozott condrátat!
Az imént árnyékom egy királyra hullt!”

„Vess szemet, csavargó, hozzád illő fára;
Zászlós úr, király néz kegyesen felém;
Én nem állok itten koldusok számára;
Csak uralkodókat fogadok el én!”

IV.

Nem! Nem! Aki fáradt s árnyékába fekszik,
Azt a százados tölgy el nem kergeti.
Rosszat szóval nem dicsekszik,
Sértést nem torol meg, bárhogya fáj neki.

Kővel megdobálta, sokszor tönkre-tette
Hálátlan suhanc-nép egy-egy szép galyát;
Hervadt levelekkel halkan eltemette,
S nem hallotta senki vádló sóhaját.

Mindenki tanuljon az öreg tölgyfától!
Szolgáljon hatalmast hízelgés nekül,
Soha el ne űzze a szegényt magától,
Hogyha enyhülésért hozzá menekül.

Nagyságát az ember, mint ő, hordja békén,
Társait súlyával ne igázza le;
Csellel ki ne fogjon mások gyöngeségén,
És szeresse azt, ki együtt él vele.

S ha követ dobnak rád, összetépik szárnyad',
Tégy úgy, mint az agg tölgy, kérges ősi fa:
Hints még több virágot, még több enyhe árnyat,
És ne adj sértőnek más választ soha!

MOSOLY.

Mosolygott mindig. Mélabús mosoly,
Melyben sugár s könny lágyan összefoly.

Jól tudtam, hogy nagy, nagy bánatja volt.
Nem láttam mégse bájosabb mosolyt.

Faggattam, kértem: Nos, mi bántja hát?
De mást nem láttam, csak szép mosolyát.

Rajtam pihent a könny-áztatta szem,
S mosollyal mondta: Nem fáj semmi sem!

Mint vándor-angyal járt e bús világban.
Ha égre nézett, mosolyogni láttam.

Úgy tetszett nékem: a magasba fönt
Mosolygó szemmel társakat köszönt.

Utólszor láttam. Sírtak körülötte.
És ő mosolygott. Némán. Mindörökre!

TELEGRÁF-OSZLOP.

Erdőske szélén áll a táviró-fa,
Sok ércfonállal össze-vissza róva,
De törzse nem hajt nyíló levelet,
Bár új tavasz leng völgy, halom felett.

Az oszlopot fácskák veszik körül,
Mind reszket, hajlong, sűg-bűg és őrűl,
Amint a szél lebbenti rajtuk át
A kikeletnek első balzsamát.

A dróttal átszűtt rejtélyes dorong
Ott áll az úton és vashűrja zsong
A fuvalomban, mint eóli hárfa.
Mit énekelhet a merev, sivár fa?

II.

Mulatnak rajt' a pajkos csemeték:
„Ily csűnya fát nem láttunk soha még!”
Ám egy kis jávor, jobb a többinél,
Részvétell néz rá, s ily szavakra kél:

„Sajnálom sorsát! Nincsen lombja, ága,
Számára nem nyit a tavasz virága;
Nem látok semmit a szegény, kopár fán,
Ott áll magában, elhagyatva, árván!”

A táviró-fa büszkén így felel:
„„Hallgassatok szánalmatokkal el,
S jegyezzétek meg hitvány, törpe fák:
Én rajtam fut keresztül egy világ!”

Mesés kincset rejt pusztá homlokom.
A gondolat villámát felfogom,
S a földnek másik sarkáig vetem.
Gyász vagy dicsűség, mind én hirdetem!

Fél perc alatt más-más világba térek.
Egy rűpke szűtűl, hogyha én beszélek,
Az izgatott pénz őrűlt táncra kel
És Krűzusok koldusként buknak el.

Én hirdetem, ha áldást mond a pápa;
Bejárok a királyok csarnokába;
Állok magam, de milliók érdekében,
Az ember-hadnak zászlórudjaképpen!

Én rajtam nyargal balsors és szerencse,
Hogy összezúzza vagy ujjá teremtsen
Százvezrek létét féktelen szeszéllyel.
A végzetet fonálom hordja széjjel.

Úgy nézzetek rám hitvány semmiségek:
A gondolat örök tűzében égek!
S bár a tavasz virág nélkül hagyott,
Elmondhatom: mindentudó vagyok!””

III.

Ijedten hallgat valamennyi fa,
Csupán a jávor halk, szelíd szava
Felel neki: „Hatalmas vagy!... De véled
Mégsem cserélnék. Mert nincs benned élet!

Mert kedvesebb, mert százszor többet ér
A legutolsó fakadó levél,
Nyíló törzsemnek legparányibb ága,
Mint száraz fád összes halott nagysága!

Mert többet ér a legkisebb madár,
Mely ágaimra énekelni jár,
És csak nekem csattogja dalait,
Mint kongó híred, bármily messze vidd!

Mert egy virág, mely nedvemből fakad,
Megér pápákat és királyokat;
Ezerte több, bár egy tavasszal vége,
Mint az örök hír kába semmisége!”

MARGIT.

(Dalok a fészekből.)

Az évek szállnak, egyre szállnak,
S bennünket most is úgy találnak,
Mint régen, egymás oldalán.
Hűségemet dobogja szívem,
S kedves szemedből, drága hívem,
A régi báj ragyog ki rám!

SZIVEM LÁZONGOTT...

– 1881. –

Szivem lázongott, mint a tenger,
Szélvészes éjen át,
És partjait szakgatta, törte,
És tépte önmagát.

Eszméim, mint nyögő sirályok
Bolyongtak szertesztét,
És fergetegről, tört hajóról
Jajongtak bús regét.

Már hittem: ennek vége sem lesz,
Örökké tart a vész,
S számomra nincs más, csak vihar-zaj,
Csak éj és szenvedés.

Ó tenger, tenger, lázas tenger,
Dühöd hogy elpihent!
Tükörré váltál s a kacér ég
Arcát fürkészi bent.

Sajkát lebegtet mély vizednek
Sötét hullámozata,

S fodros habod libegve táncol,
Mint lányok vág hada.

A tenger csöndes. Halk morajjal
Suttogja el neved,
S ringatja, mint egy szép szivárványt,
Mosolygó képedet.

OLY SZÉP, MIKOR...

– 1881. –

Oly szép, mikor bús, hosszú éjszakára
A láthatárt új hajnal fogja át.
Pirúl az ég s az ébredő, setét föld
Boldog sejtésben sírja harmatát.

Mikor rám néztél, mélyen elpirultál,
Míg szép fejed szelíden meghajolt.
Ó kedvesem! E bűbajos pirosság
Kezdődő üdvöm hajnalpírja volt!

Ha gondolok rá, nedvesül az arcom.
Halk permetegként hull a könny oda.
Ne félj! E könny itt hajnalodni kezdő
Boldogságomnak csendes harmata.

AZT MONDOD...

– 1881. –

Azt mondod: egy őrangyal ád az Isten
Minden vándornak, aki célra tör;
E kegyes angyal védi minden léptét,
És rejti híven minden vész elől.

Ha ez való, nincs mit remegned akkor,
Akkor ne félts, ó drágám, engemet!
Nem egy: két angyal őrködik felettem,
Két szép őrangyal: a te két szemed.

NYUJTSD KARODAT...

– 1881. –

NyujtSD karodat és menjünk e tömegből,
Mely rangot, hírt, kitüntetést keres;
Virágként hajló fejedet nyugtasd meg
Hű szívemen... és bizzál... és szeress!
Erdő legyen szerelmünk foglalatja,
Magányos erdő a hegyoldalon...
Távol e fényes, de hideg világtól:
Szeressük egymást, kedves Margitom!

Mentünkben majd kíváncsian megnéznék
A madarak s a kékszemű virág,
Mely szirmait most nyitja szét először
És neked adja első illatát...!
Bátran bolyongunk, mert az erdő fái
Nem irigyek... sőt áldanak, tudom,
Lombkarjaikkal, mikor így sóhajtok:
Szeressük egymást, kedves Margitom!

Menjünk oda, hol mélnázó testvéred:
A csalogánynak édes hangja szól;
Ott gyönyörünknek hű visszhangjaképpen
Minden csókunkra egy dal válaszol!
Majd néma csönd lesz... semmi nesz nincs többé,
Csak szívednek verését hallhatom,
Mely összezendül az enyémmel s így int:
Szeressük egymást, kedves Margitom!

Csak menjetek bámulni zajt és pompát,
Én elmerengek rajtad s az egen!
Ünneplő ágyúk zagyva morajánál
Egy vad galamb bűgása több nekem!
S egy könnyet, amit örömdben elsírsz,
Kelet minden gyöngyéért nem adom!
Ó jer, borulj rám... s édes öleléssel
Szeressük egymást, kedves Margitom!

Mesélek majd multam sok bánatáról,
Az emberek nehéz küzdelmiről,

S ha sírsz, mint könnyű tavaszi borúlat,
E csöppeket ajkam csókolja föl!
Aztán mosolygasz s mezei virággal
Körül fonod felvidult homlokom, –
És életünk örök refrainje ez lesz:
Szeressük egymást, kedves Margitom!

Az órák szállnak, mint a rózsás felhők,
Miket a hajnal friss fuvalma űz,
Míg majd e szent láng halkabb lobogással
Enyészni indul, mint pusztán a tűz...
A sír előtt még egyszer átkarollak
S a végsohaj így reszket ajkamon:
Pihenhetünk már szépen, mert a sírig
Szerettük egymást, kedves Margitom!

VELED ÖRÖKKÉ...

– 1881. –

Veled örökké! Ó mi szép,
Mily édes lesz az élet!
E nagy világban, kedvesem,
Együtt bolyongni véled!

A vándort csillag vezeti,
Mosolygó szemed engem.
Felhő takarhat csillagot,
De a te szemedet nem!

E tiszta ég el nem borúl,
Meg nem törik sugára,
Csak néha ejt szent harmatot
A mások bánatára.

Pacsirta-hangod dallama
Ébreszt föl kora reggel, –
És éjjel, mint a csalogány,
Elringatsz énekeddel.

Megyünk ki a mezőre és
Apró virágít szedjük...

S mindazt, mi gőg és hiuság,
Szivünkéből kinevetjük.

De hogyha jó egy védtelen,
Az vendég lesz minálunk.
Enyhíteni szomját, üdítő
Forrás-vizet kínálunk.

Járunk-kelünk a földön át
Mint két eltévedt gyermek,
Míg értünk küldött angyalok
Végtére majd föllelnek.

Akkor, szerelmem, elmegyünk
A kedves angyalokkal,
Egy földön kezdett, végtelen,
Örökbe játszó csókkal!

TE KIS VIRÁG...

– 1881. –

Te kis virág, kit ő tépett le nékem,
Már haldokolsz s leejted szirmodat.
Halálodat siettetem – bocsáss meg!
Mert csókjaimmal hervasztottalak!

De bár hervadt, nem doblak el magamtól,
Nem hagylak durván eltaposni, nem!
Jer, halj meg ott, ahol szerelmét őrzöm,
Oltárra teszlek –: halj meg szívemen!

AZ ADRIÁN.

I. AZ ÁDRIÁRA MENTÜNK...

Az Ádriára mentünk,
Mely forrt s emelkedett...

Talán azért, hogy csókkal
Érintse képedet.

Eveztünk gyors ütemben
A kéklő síkon át,
S te énekelted hosszan
A Santa Lúciát.

S a tenger vitte hangod,
Oly jól esett neki, –
Rengette habról-habra
A végtelenbe ki.

Ó jól tudom –: amerre
E kedves hang röpül,
Ott csillapúl az orkán,
S csüggesztett szárnyal ül.

Csillag tör át a felhőn,
Áldássá lesz a vész,
S imára kulcsolt kézzel
Mereng a tengerész.

II.

AZÉRT, HOGY NINCS SZEBB...

Azért, hogy nincs szebb gyöngyöd
Hullámod mélyiben:
Ne irigyeld meg, tenger,
Az én szép kedvesem.

Lásd, bennem nincs irigység!
Átengedem neked
Egy boldog pillanatra
E bájos gyermeket.

Im itt van! Bízva benned
Öledre rá teszem.
Mint habra hullott rózsát,
Úgy ringasd, csöndesen.

III.**A GÁLYÁT ÖSSZEZÚZOD...**

A gályát összezúzod
Morajló tenger-ár,
Arannyal vagy gyémánttal
Legyen megrakva bár.

Arany s gyémánttal terhelt
Hajó akad elég, –
De ennél remekebbet
Nem vittél soha még.

Zsongj éneket, vén tenger,
Szelídet, dallamost:
Az én szívem legdrágább
Kincsét viszed te most!

IV.**AZ EMBEREK CSODÁLJÁK...**

Az emberek csodálják
A tenger mély vizét:
„Ah! mily határtalan nagy,
Mily tiszta és mi szép!”

Higyjétek el –: szerelmem
Van oly határtalan,
De sokkal tisztább, mélyebb,
S több – édessége van!

Fiume. 1881.

EGY NAPIG ÉLTEK...

– 1881. –

Egy napig éltek szép virágaid.
A szem gyönyörrel rajtuk fönnakadt,
Oly remekül volt válogatva mind, –
S szerelmem adta e virágokat.

Elhervad gyorsan minden szép virág,
Elfonnyad mind, amit kert s rét terem,
De mely nyujtotta e virágokat:
Örökké él maga a szerelem!

Csoda-virág! Nem hervad el soha,
Mindennap új fény, új szín hatja át,
Egész a síríg illatos marad,
És neked adja minden illatát!

HA NÉHA, NÉHA...

– 1881. –

Ha néha, néha, titkos órán,
Szemed multamra visszanez:
Ne ejtse meg szép tiszta lelked
A gyanu és a kételkedés!

Ne kételkedjél hű szivemben,
Mely érted él, érted remeg!
Mikor te engem megszerettél,
Meg is váltottál engemet!...

Mint a pokolból égre szálló
Borzadva néz a mélybe le:
Úgy nézek én multamra vissza,
Mely száz pokollal van tele!

Te vettél engem szárnyaidra,
Te szállottál föl énvelem.
Ó hogy' lehetnék hát tehozzád,
Kedves szeráfom, hűtelen?

MÉG MIELŐTT...

– 1881. –

Még mielőtt megláttalak,
Ismertelek már régen:
Ha volt egy boldog álmom, az
Téged jelentett nékem.

Ha jártam némán, egyedül
Kopár, kihalt vidéken –:
Egy rám mosolygó kis virág
Téged jelentett nékem.

Ha bús, nehéz, reménytelen
Homály feküdt az égen –:
A felhők közt egy kis sugár
Téged jelentett nékem.

Mikor lázamban nyögtem és
Vártam közelgő végem –:
Egy biztató, halk, égi hang
Téged jelentett nékem.

Bolyongva tenger-partokon
És népek tömegében –:
Egy csillag folyvást vezetett
S téged jelentett nékem.

Föl kellett, hogy találjalak!
Mert ami földön-égen
Bájos, sugárzó és nemes:
Téged jelentett nékem!

Ó NE HIDD...

– 1881. –

Ó ne hidd, hogy a dicsőség,
Hogy az édes szavu hír,
Csábítgasson bármit, tőled
Valaha elvonni bír!

Többet ér egy ölelés, egy
Csók, amit ajkad kínál:
Többet ér egy pillantásod
Milliók tapsainál!

Dús hajadnak egy kis pelyhe,
Mely a szélben száll, remeg:
Egy világ bókjánál jobban
Elbájozza lelkemet!

A dicsőség meteór-láng,
Szétpattogva ellobog.
De te hű vagy, mint a csillag,
Mely az égen mosolyog.

Koszorút özönnel kapjak,
Büszkébbé az sem teszen.
Legfeljebb e koszorúkkal
Apró lábad övezem!...

KEDVES, NÉZD!...

– 1881. –

Kedves, nézd! A sáppadó lomb
Sorra mind alá-pereg...
Elsárgultak a mezők, mint
A haldokló emberek.

De ne félj a hervadástól,
Mosolyogva nézd velem;
Nézhetjük, mert szívünk mélyén
Nem hervad a szerelem!

Lelkem könnyű és derült, bár
Mindent hullni, halni lát;
Temetőben játszó gyermek
Igy ugrál a síron át.

Ősz van most s nekem tavasz nyit
A kipusztult föld felett...

Mosolyodban minden percben
Visszatér a kikelet!...

ÉVFORDULÓN.

– 1882. –

Egymást űzi bennem édes
És fájó emlékezet!
Elhagyott engem mindenki,
Ah! nem bízott bennem senki,
Te voltál az egyetlen, ki
Bátran nyujtottál kezet.

Mint akit megvert gonosz báj,
Úgy ült rajtam gyanu, vád;
Lelkem fonnyadt, nap-nap mellett, –
Egy tündérnek csókja kellett,
Tündér-ajkról egy lehellet,
Visszahozni tavaszát.

Csókod volt ujjáteremtőm,
Mely megcsattant ajkamon!...
Édes csókod, nyájas tündér,
Aki rajtam könyörültél,
S vész-dobált sajkámba ültél,
Szállni vélem a habon.

Nem láttuk mi, hogy fölöttünk
Az idő bús és setét!
Napfényt láttunk a sötétben,
Szép szivárványt dörgő vészben,
Míg elértük észrevétlen
A boldogság szigetét.

Ó mily kedves félelemmel
Indultál meg fövenyén...
Még nem látva, még csak sejtve,
Ami benne el van rejtve,
S töredező szókat ejtve
Gerlebúgásként felém.

Aztán beljebb, beljebb mentünk,
S útunk mindig szebb vala.
Illat szállt a fellegekből,
Léptünkön virág serkedt föl,
S énekelt ezer fészekből
Az üdvösség madara!

Minden percünk úgy hullott szét,
Mint rózsából a szírom.
Gyöngéd kézzel összeszedtem
S egy kis oltárt építettem, –
Most ott állunk mind a ketten,
Kézben kéz, mint akkoron.

Elrebegjük a szent esküt,
A pap újra összeád:
Esketőink a virágok,
Liljom ad ránk nászpalástot
És ujjongó csalogányok
Éneklik nászunk dalát!

NE VEDD ZOKON...

– 1882. –

Ne vedd zokon, szerelmem,
Ha lelkem, mely tied
Egész a sírig, olykor
Körödből elsiet.

Szabad madár a lelkem,
S madárnak szállni kell,
Versenyt röpdülni bátran
Az ég felhőivel...

Fölcsapni a magasba,
Hol a vihar terem,
És ringatózni hosszan
Az örök étheren.

De mint a kék magasból
– Ha röpte véget ér –

A leggyorsabb madár is
Fészkére visszatér:

Akép leng vissza hozzád
Bolyongó szellemem,
És boldogsága fészkén:
Hű szíveden pihen.

OLYKOR, HA VELED...

– 1882. –

Olykor, ha véled szemben ülök s nézlek,
Elém lebeg egy szép, de bús leány;
Megáll előttem ámuló mosollyal,
Könnyes szemét hosszan függesztve rám.

Közel lép hozzám és fülembé suttog
Rejtelmesen; – majd hévvel karol át...
És én hagyom, hogy vállamra borúljon
És keblemen kisírja bánatát.

Hagyom, hogy ott mindaddig megpihenjen,
Míg ajakán elszűnik a panasz...
Ne légy féltékeny! Ő nem bánt meg téged!
Az én szegény, száműzött multam az.

Boldogságodnak ő nem ellensége,
Csak eljön hozzám, hosszan rám tekint,
Aztán, amint jött, szomorú mosollyal,
Halkan búcsúzva, távozik megint!...

TEMPLOMBAN.

– 1882. –

Ott álltam melletted,
Ragyogott a szentély.
Angyal-társaidat
Látogatni mentél...

S míg te rózsajkkal
Kérlelted az eget,
Titkolódzva, halkan
Odasúgtam neked:
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

Oly dacos, oly konok,
Oly makacs a fejem;
A kényes szerencsét
Megnem süvegelem!
Hízalgést ha látok,
Lázad arcom vére!
Feneketlen pokol
Az ily dacnak bére!
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

Édes a kegy, édes!
Színmézét az okos
Élvezettel nyeli....
Nekem csömört okoz!
Torkomon akad meg
Mindenik falatja,
Pedig a dicsért gőg
Két kézzel is adja.
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

Szeretek mélézni
Megvillámló égen, –
S szebb jövőben szárnyal
Röpke reménységem.
Majd harcról van álmom
S elesem a csatán...
Pedig inkább futnék
Egy kis haszon után!
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

A nagyok pompáját
Kicsinyelve nézem,
Hanem egy kis fészek
Elhajol egészen!
Bálványt látok: térdem
Mintha kőből volna,
S névtelén sírok közt
Lerogyik a porba!...
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

Széles kedvem támad,
Kacagok, ha látom
Mídász unokáit
Állani a gáton!
A gúny ostorával
Verem őket végig.
Pedig jobb vón: ódát
Dedikálnom nékik!...
Édes feleségem
Imádkozzál értem!

STRÓFÁK.

– 1883. –

I.

Csak arcodat ne lássam soha búsnak
Szelíd galambom, lelkem jobb fele!
Bajodnak, búdnak minden kis paránya
Mint szikla hull az én keblemre le.

Erőm cserben hágy, gyermek lesz belőlem,
Könnyem kicsordúl és szívem sajog.
Elhordom a világnak minden terhét,
De meg nem bírom egy halk sóhajod'!

II.

Ne hidd, hogy balgán mindazt visszavágyom,
Amit meguntam régesrég e földön.
Szabadságot, békét jelent magányom,
Ami kívül van: lármás, cifra börtön!

Ott koldus voltam, – itt gazdaggá lettem,
Amit kerestem, nálad föltaláltam.
Lásd, a világon egy szivet se leltem,
S a te szivedben egy egész világ van!

FÉLTETT BOLDOGSÁG.

– 1883. –

Boldogsággal nem dicsekszem,
Bár ajkamon csaknem kitör.
Ó hányan vannak a világon,
Kiket nehéz bánat gyötör...
Szegények, ennyi boldogságot látva,
Önsorsukat fájóbban érznek.
Elhallgatok. S csak titkon mondok áldást,
Hogy társamul téged adott az ég!

A sors irígy a boldogokra,
Gyötörni őket lesbe áll,
S én üdvömet féltőbben óvom
Mint gyöngé fészket a madár.
Nem! Mitse vallok! Szótlán hordja titkát,
Hallgatva őrzi kincsét e kebel.
Olyan a lelkem, mint a tenger árja:
Legnéma ott, hol gyöngyét rejti el!

HA RÁD...

– 1883. –

Ha rád halotti fátyol
Idő előtt borúlna:
Be sok szív fájna érted,
Be sok szem könnye hullna!
De én egy végső csókkal
Hűlt ajkadat lezárva:
Én könnyü kedvvel mennék
Utánad a halálba!

A RÓZSA CSÜGGED.

– 1885. –

A rózsza csügged, halványan lehull,
Ha nyári éjek üde harmata
Meg nem szépíti sáppadó színét.
Könnyek táplálják a szerelmet is,
De édes könnyek lassú permetegje,
Minőt boldogság – túláradva – sír!
Ó kedvesem! Szemed derült egéből
Ne harmatozzék más könyű soha!

EGY UNDINE-KÉP ALÁ.

– 1886. –

A nő, kiről e kép regél,
Olyan volt éppen mint te.
Ha szólt, ha nézett, egyaránt
Nyájas, derült, őszinte.
Tündértől kapta kellemét,
De ah! vesztére kapta,
Mert meg nem értve senkitől,
Csak szenvedett miatta.
De én a tündért, aki ott
Nebet, ragyog szemedben,

A tündért, aki benned él,
Megértém és szerettem.

S ameddig bennem szív dobog,
Szerelmem a tiéd lesz,
Mert senki sincs oly hű s igaz,
Mert senki sincs oly édes!

Halálra sírta kedvesét
A hullám bús leánya.
Elvesztve téged: szívemet
Magam sírnám halálra!

OTTHON.

– 1886. –

Ó ne hidd, hogy vágyom a világba ki!
Vég-istenhozzádöt mondtam én neki!
Az egész világnál drágább vagy nekem,
S kebleden bimbózó két kis gyermekem!

Bár varázsa kábít, bűvösen ragyog,
Benne én csak vándor, idegen vagyok!
Otthonom nálad van s mindig ott marad,
Mert csak fészke vonzza a hű madarat!

Ott, hol jószág, szépség bájjal fog kezet,
Nem érdem a hűség, hanem élvezet.
Mért menjek világgá? Mind bűnös bolond,
Aki édenéből önként elbolyong!

Mit nekem e körszín, hol küzdő vadak
Vagy bohócok koncert s hírért játszanak.
Mit nekem a gyémánt? Pompás, drága jég,
Mely mellett csak fáztam s nyomorult valék!

Ismerem a lépcsőt, melyen a világ
Sok üres kegyence mind-magasbra hág;
Ismerem a gőgöt, mely nyomort lenéz,
S a dicső becsvágyat, mely rabolni kész!

Láttam zsebmetszőknél fejedelmi fényt,
Láttam hencegő bünt s kolduló erényt;
Ismerem a tapsot, mely sikert fogad,
És a gúnyt, mely űzi a bukottakat!

Megtanultam én is – volt időm elég –
Hogy csak az boldog, ki tőlük félre lép;
És egy Óceánnál több a kis sziget,
Hol békénk mosolygó képe integet.

Engedj itt maradnom! Én nem vágyom el!
Könnyét multam is csak titkon sírja fel;
Fejemet válladra hajtom kedvesem,
S oly lassan sirok, hogy nem hallod te sem!

Aztán fölocsúdvá, mint a tengerész,
Aki halk imát súg, elmulván a vész:
Viharom elmúltát forrón köszönöm...
Ajkamra könyörgés, buzgó hála jön.

Megtanítom rá, hogy nyiljék mennybe út,
Angyalok pajtását, a kicsiny fiút;
S míg téged a csepp száj mosolyogni kész,
Hallgatom mély hittel e szent gyűgyögést!

FIAMNAK.

– 1886. –

Megnősz te is, ha Isten úgy akarja,
S harcolni fogsz a napi életért.
De hogy ne sujtson végzetemnek karja,
Hogy elkerüljön, ami engem ért,
Hogy életed simább folyásu légyen,
Hogy megkiméljen mindenféle rossz,
Tanácsom ez: nem tudva mi a szégyen,
Kedves fiacskám, légy alázatos!

Ne társalogj szegénnyel. Semmi haszna!
Hatalmasok közt legyen a helyed.
S görbedj le mélyen, hogy vihesd magasra,
Mert gyűlölik a főnhordott fejet,

Ha nem üresség, nem rang büszkesége
Emeli föl. Csak görbedj! A gonosz
Kevély koldusnak mindörökre vége!
Fiacskám, lelkem, légy alázatos!

Sürögj-forogj! E bús, nehéz világon
Mosolygó ajkkal bókold magad át.
Elismerés lebegjen síma szádon
S minél többször mondd: Excellenciád!
Ne légy irigy, ne légy rossz lelkű, dőre,
Meglásd, jutalmat minden óra hoz,
A sok félisten mind taszít előre, –
Fiacskám, mondom... légy alázatos!

E balga főt én hányszor megvéreztem,
Mert magamat fékezni nem tudám!
Hol tömjénezni kellett volna, kezdtem
Kacagni s mentem eszmények után
Mint egy futó bolond és kiabáltam
Meggyőző hangon: „Pusztuljon a rossz!
Előre! Irtsuk!” s mindig magam álltam.
Kedves fiacskám, légy alázatos!

Ó hízelegj és titkold ha van elved,
Vagy még jobb tán, ha nyíltan megtöröd;
Igenre, nemre gyakorold be nyelved,
Amint kívánják a kegyes körök.
Légy nyájas szolga. Könnyed, fürge hátat
Sajátíts el, mely vígan hajladoz...
Dobj alamizsnát vénülő apádnak
S kacagd szemébe: légy alázatos!

KÖNNYCSEPPEK.*

(Gáborka sírjá-
ra.)

* Másodszülött fiam, Gábor, 1886. december 24-én halt meg egy napi betegség után, éppen karácson estéjén. A

«Fiamhoz» című vers elsőszülött fiamat, Emilt illeti, aki életben maradt.

– 1887. –

I.

Ne csodáld, hogy elvesztettük,
Ne csodáld, én kedvesem.
Régen, régen lesték, várták
Hivogatták odafenn.

Míg jövőjét építettük,
Sorsa el volt döntve rég.
Megkivánta, elszerette
Tőlünk a hatalmas ég.

Nem törődve semmit azzal,
Hogy szívünknek fájni fog:
Jöttek érte s mosolyogva
Vitték el az angyalok!

II.

A halál, a kapzsi,
Vagyonomra támadt
És ellopta tőlem
Az én aranykámat.

Jól elszaladt véled
A gonosz, göthös vén:
Beásott a földbe,
Mint kincsét a fösvény!

III.

Ó ne várd, hogy még föléled!
Elszállott a drága élet,
S nem tér vissza sohasem!
Nem szólal meg kicsi szája,
Nem mozdul meg karocskája,
Zárva marad ez a szem.

Ha mamácska könnye, jajja,
Szívrepesztő mély sohajja
Föl nem birta kelteni,
Akkor vége! Semmivé lett!...
Új életre az ítélet
Trombitája sem veri!

IV.

Vajjon szeretett-e az a jó Istenke,
Hogy ilyen korán vett tégedet magához
S ott fenn jó a dolgod?
Vagy csak egy gaz, átkos
Buta véletlenség: az ítélt halálra
Kora hervadásra
Én gyönyörű bimbóm! Aranyos bambínóm!

Mit tett a halál itt? Isteni kegyelmet
Gyakorolt? Vagy úgy tett, mint a vásott gyermek,
Aki vad szeszéllyel
Bottal veri széjjel
Rügyező tavaszkor a gyümölcsfa ágát?
Addig üti, vágja,
Míg leválik sorban,
S ott fekszik a porban,
Legszebbik virága!

EPITÁFIUM.

*(Gáborka sírkö-
vére.)*

– 1887. –

Ha majd kiszárad egykor
Érted siró szemünk:
Hozzád jövünk fiacskám,
S melletted pihenünk!

IBOLYÁK.

– 1887. –

Kis leány az utca-sarkon,
Ibolyáid megveszem,
S valamennyit, valamennyit
Egy kis sírra ráteszem.

Tudjátok-e, ibolyácskák,
Kit takar a néma hant?
Egy korán, korán elhervadt
Bimbó nyugszik ott alant.

Édes bimbóm! Az enyészet
Keblemről szakgatta le.
Menjetelek utána mind, mind,
S hervadozzatok vele!

ÚTON.

– 1887. –

Körülöttem éljenezve
Zúg az ember-áradat;
Úzom, hajtom a sikert, mint
Agarász a gyors vadat.

És előttem – míg lobot vet
Lelkemben a szenvedély –
Mint kelő nap sík határon,
Lángbetűkkel áll a cél.

És a tettek égő vágya
Terjed bennem, mint a tűz;
S a dicsőség délibábja
Városról-városra űz.

Átrohannám a világot,
Döntve mindent, ami gát,
Hogy megosszam milliókkal
Elveim diadalát.

S mégis – van perc, hogy e lázas,
E merész küzdés alatt,
Mint harangszó a távolból
Csap felém egy gondolat.

Megkap egy bús, édes érzés,
Hogy százszor jobb volna tán:
Porladni a temetőben,
Gáborkámnak oldalán!

ROSSZ TERMÉSZET.

– 1888. –

Kis otthonunkba jólét, nyugalom,
Boldogság költözött.
Kis otthonunkban gyermek és virág.
Én kedvesem, be édes a világ
Hű karjaid között!

Én többre, jobbra nem vágyom soha!
E nyájas házi kör,
Mely daltól hangos, mint a csalogány
Elrejtett fészke, – e derült magány
Nekem vigasz, gyönyör.

Csak egy bajom van: rossz természetem,
Mely bánkódásra készít
E tündérország fénye közepett!
Mely addig bánt, míg lelkem fáj, eped,
Míg bú s harag emészt!

Elandalodva sokszor hallgatom,
Ha együtt vagy velem:
Csengő dalod, szép hangú zongorád...
De a magasztos, halk összhangon át
Jajt hallok hirtelen.

Úgy tetszik, mintha száz és száz alak
Zokogna most felém!
Vinnyogna minden pince és odú,

És nézne rám rettentő bánatú
Tömérdék földi lény!

A kárhozottak végtelen hada
Keskeny szobámba gyűl;
Bősz, néma váddal sápadt képükön
A börtön minden söpredéke jön
És szőnyegemre ül.

Elém térdelnek rongyos kis fiúk,
Elém mindannyian,
És fázik és sír valamennyi mind;
Bár mind oly édes, mind oly gyenge, mint
Az én apró fiam!

S ekkor hiába bőség, kényelem, –
Nekem vigaszt nem ad
A rám mosolygó kedves, drága lét.
Hiába érzem szívem gyönyörét,
És áldott sorsomat.

Míg ember lesz, ki érzi a nyomort,
Ki éhségtől beteg;
Míg lesz egy koldus, épp oly földi lény,
Mint én, ki élek a jólét ölén –
Én sírok, szenvedek!

HA RÁM TEKINTESZ...

– 1889. –

Ha rám tekintesz és azt kérdezed:
„Szeretsz-e még?” Én megfogom kezed,
És ajkamat ajkadra téve:
Egy néma csók ékes beszéde
Elmondja mindazt, amit érzek.

Elmondja üdvöm szép történetét,
Hogy életem zavart volt és setét,
Egy céltalan, homályos álom.
Akkor te jöttél, napsugárom,
S fényes, derült hajnalra ébredék!

Te hoztad el jobb létem hajnalát,
A biztos révet, a fészek dalát.
Meleg mosollyal, játszi kedvvel
Te száritottad könnyemet fel,
S most csak gyönyörtől permetez le rád!

II.

Idővel fonnyad sok, sok szerelem,
A magamét virágzásban lelem,
S úgy érzem én: egy örök élet
Sem volna hosszú, hogyha véled
Lehetnék mindig és te én velem!

Nem rémit az, ami megírva áll
Rejtett jövőnkben. Mert ha nincs halál,
Ha mindig új föltámadás van:
El nem fogyó szerelmi vágyban
Lelkünk csillagról csillagokra száll.

S ha elenyészünk végkép odalenn:
Melletted nyugszik hamvadó fejem,
A néma éjben átkarollak,
Porló szívem szivedbe olvad,
Együtt leszünk, míg tart a végtelen!

TÍZ ÉV.

– 1891. –

Tíz hosszú év! Nekem mint rövid álom
Hajnal felé, úgy lebegett tova.
Szerelmemet nem érte hervadás, sőt
Nagyobbra nőtt, mint fejlődő rózsafa.

Nem tudva semmit gyászos fonnyadásról,
Bimbó fakad minden galyán, bogán,
S bokrába rejtve most is ott dalolgat
A boldogság, e ritka csalogány.

Sok bánat ért, de mindent elviseltem,
Melletted élve, téged fogva át,
Mint a madár, mely párjához simúlva
Könnyebben tűri erdők viharát.

Bántott az ember és megmárt a végzet,
De nem tudott megölni a csapás,
Mert csókjaidtól elvesztette mérgét,
Mint bűvös írtól kígyó-harapás.

Csalódtam sokszor másokban, magamban,
De benned mindazt megtaláltam én,
Amit merész és ragyogó színekkel
Fest nemesebb vágy és magas remény.

Akkor leltem rád, amikor barátság,
Hit, életkedv, mind sorban hagytak el!
Hajótört voltam, aki partra lépve
Váratlanul mesés kincsekre lel.

S most, gazdagságom édes tudatában,
Nyugodtan nézek a jövőbe már.
Van egy oáz, mely mondhatatlanul szép,
Kietlen síkság környékezze bár.

Ha lelkem csügged és elszállni vágyik
E földről, hol nem szívesen marad:
Szerelmed az, mely vissza-vissza térít,
Mint a tavasz a vándor-madarat.

MARGIT.

– 1892. –

I.

Könnyü annak dalra kelni,
Hűségéről énekelni,
Aki téged foghat át,
Mert annak nem lánc a hűség,

Hanem édes gyönyörűség,
Mely mindig több üdvöt ad.

Könnyű annak írni hévvel,
Síkra szállni Margit-névvel
Jó poéták versenyén,
Aki ott él közeledben,
Ott pihenhet szép öledben
S azt mondhatja rád: Enyém!

Könnyen írom e poémát,
Mert imádom ezt a témát,
Bár adnák föl mindig ezt!
Halljátok? Rím rímre csattan
Mint a bimbó ha kipattan
Vagy madár ha dalba kezd.

II.

Mint a forrás, felszökellő,
Este támadt gyöngye szellő,
Rózsán bolygó fuvalom,
Halk fohász mely égre lendül:
Úgy ömlik ki a szivemből
Minden rólad írt dalom.

III.

Hány ember tör hatalomra,
Hányat űz a dicsvágy szomja,
Rang– s pénzvágytól hány beteg!
Nem dicsekvés, hogyha mondom:
Kacagok e sok bolondon,
Míg szemedbe nézhetek!

Ők nem tudják, mi a béke,
Mi az összhang üdvössége,
Édes álom, hosszú csók...
Mi a fészek, hol kettecskén
Élhetünk, csicsergő fecském,
S oldalunknál a fiók.

Nagyszerű a végtelenség,
Csupa nagyság, csupa fenség,
Míg az ember semmi, por.
De világok milliója
Azt a szívet nem pótolja,
Mely híven szívünkre forr!

IV.

Nem tudom, mit cselekedtem,
Hogy te rád méltóvá lettem,
Tán az Isten szeretett...
De míg élek e világon,
Azt a percet áldom, áldom,
Mely téged szívemre tett!

Majd ha zörren sírom zára,
Tört szememnek végsugára
Hűséget fog vetni rád
Földi üdvöm drága képe –
S az öröklét gyönyörébe
Észrevétlen megyek át!

A LEGKEDVESEBBNEK.

– 1893. –

Annyi szirma nincsen a virágnak,
Annyi gyöngye nincsen a világnak,
Mint ahányszor nevedet megáldom,
Viruló virágom,
Édes birodalmam, ragyogó világom!

Emberek közt elhagyatva álltam,
Egy nyájas szót, annyit sem találtam;
Kezet akkor nyujtottál te nékem,
Drága kedvességem,
Szép, magányos csillag gyászos, komor égen!

És azóta hű társam te voltál,
Dús lelkeddel én hozzám hajoltál,
Életemnek hajnalává lettél;
Szépet szebbé tettél,
Örömet fokoztál, rosszat elfeledtél.

Csak nálad van hűség, állandóság,
Te nemes szív, te igazi jószág!
Ó de könnyü irgalmasnak lenned,
Mást is jóvá tenned,
Hiszen egy őrangyal lakozik te benned!

Szíved csak az én szivemre vágyott,
És az volt az összes hiuságod,
Hogy megőrizd boldog pillantásom, –
Hogy a mindig máson
Rágódó irigység: mosolyogni lásson!

Nem tudnák meghálálni téged,
Hogyha folyvást áldanám hűséged,
Hogyha versem csak terólad szólna,
Csak téged dalolna,
Minden kicsi percem egy imádság volna!

DAL.

– 1893. –

Ha virág lehetnék,
Nefelejccsé válnék:
Zöld mezőben minduntalan
Az utadba állnék.

Ha madár lehetnék,
Vadgalambbá válnék:
Ablakodra édes vággyal
Turbékolni szállnék.

Ha illat lehetnék,
Lehelleted lennék.
Imádságos ajkaidról
A mennyekbe mennék.

Hogyha fa lehetnék,
Szomorú fűz lennék:
Hosszú, síró ágaimmal
Sírodon pihennék!

NEM RÁD HARAGSZOM...

– 1894. –

Nem rád haragszom! Bájad fogva tart.
Szivem tiéd, mint eddig a tiéd volt.
De ne csodáld, hogy arcom fénytelen:
Lelkem borús, mint felleg-járta égbolt!

Amerre nézek, mindenünnen oly
Rémes nyomor mered rám szörnyü szemmel,
Hogy bűnnek tartom boldogságomat,
És eltelek bánattal, gyötrellemmel!

Ah, milliók keservét hordozom!
Jajok, nyögések nem hagynak pihennem!
Folyamba zúgó vad vizek gyanánt
Ezernyi gyász torlódik össze bennem!

Kedves, ne félj! Hisz visszanyersz megint.
Lesz vágyam csókra, kedvem új gyönyörre.
Most szellemem, mint lázadt óceán,
A szerelem sajkáját összetörte!

Vándor vagyok. Zord eszmék vándora.
Gond és harag pusztáit járja lábam.
Lelkemben elvész édes sóhajod,
Mint a madár-hang erdők viharában!

MARGIT ALBUMÁBA.

– 1895. –

I.

Ha meghalnál, vagy többé nem szeretnél,
Ah akkor Isten veletek dalok!
Mint a magasban megsebzett pacsirta:
Lehullok gyorsan s némán meghalok!

II.

Veled pihenni lenn a sír ölében,
Kezemben tartva porladó kezed:
Nagyobb gyönyör, nagyobb üdv volna nékem,
Mint a világon minden élvezet!

KIT SZERETEK?

– 1897. –

A gyöngéd lelkü asszonyt,
Csak azt tudom szeretni!

A tiszta lelkü asszonyt,
A hűségére büszkét,
Akit pirítani késztet
A szép, nemes szemérem,
Bár nem tapasztalatlan:
Csak azt tudom szeretni!

Csak azt tudom szeretni,
Aki hibámat látja,
És mégis megbocsátja,
Szelíden megbocsátja.
Csak azt tudom szeretni!

A gyöngéd női lelket.
Az irgalomra hajlót,
A bájosan türelmest,
A nyájasan mosolygót,
A bajban is vidámat:
Csak azt tudom szeretni!

MARGUERIT.

Van egy virág. Úgy hívják: Marguerit.
Kertben, mezőkön nyájasan virít.
Nem kapja bár föl a hiú világ:
Az én szememben nincs külön virág,
Mint a szelíd, a bájos Marguerit!

Keblemre tűzöm, hogy járjon velem,
Mint hú barátom, gyöngéd mesterem.
A büszke rózsza gyorsan hervad. Ám
Az én virágom tartós, mert vidám,
Mindig vidám a bájos Marguerit!

Ha szívemen van: édes nyugalom
Lebeg körül. Átváltozik dalom.
Nem küzd, nem gyűlöl. Dac s harag helyett
Inkább vigasztal, megnyugtat, szeret,
Mint ő, a kedves, bájos Marguerit!

Ó hányszor hittem, hogy súlyed, merül
Roncsolt hajóm! De érintetlenül,
Tisztán haladtam mély fertőkön át,
Mert rám hintette mentő sugarát
Kis csillagom: a bájos Marguerit!

Ha órám üt majd és távozni kell:
Fehér csillagja hadd kísérfen el
Bús éjszakámba és ragyogja be!
Virrasszon, mint a hűség szép szeme,
Sírom fölött a bájos Marguerit!

1900. szeptember 7.

VERSES KÖNYVEMBŐL.

I. EGY BOKRÉTA MELLÉ.

Van itt virág, tömérdek szép virág.
Szinük felséges, illatjuk csoda.
De a te lelked többet ér nekem,
Mint a virágok összes illata!

Amíg mosolygó, napfényes szemed
Szerény sorsomra nyájasan ragyog:
Nem kérek semmit. Mert mindenkinél
Elégedettebb, gazdagabb vagyok!

II. KINCS.

Van egy kincsem: a te szíved!
Ezzel áldott meg az ég.
Ennél hübb szív, ennél hőbb szív,
Ennél drágább, szeretőbb szív
Tán nem is volt soha még!

Ó ha ezt a drága kincset
Elveszítném valaha:
Én volnék e dús világnak
Legszegényebb, legsilányabb,
Legszánandóbb koldusa!

III. IGAZÁBAN BOLDOG...

Igazában boldog
Csakis akkor voltam,
Amikor szerettem,
Amikor daloltam!

Én a jó Istentől
Ezt a kettőt kérem!
Szerelemmel, dallal
Holtomig beérem!

Holtomig e kettő
Bennem ki ne haljon!
Szívem is, dalom is
Téged magasztaljon!

IV. HOGYHA EZT A...

Hogyha ezt a sok bűnt, rosszaságot,
Ezt a sok bűsz, cudar embert látom:
Úgy érzem, hogy tán jobb volna nekünk
Nem is élni ezen a világon!

De mikor te átölelsz, megcsókolsz,
Mikor otthon együtt vagyok véled:
Akkor aztán sajnálom szivemből,
Hogy örökké nem tarthat az élet!

V. FIDES.

Bár néha búsnak, közönyösnek látszom,
Egész valóm mély szerelemben ég.
A láng, amit te gyújtottál szivemben,
Mint Veszta-tűz lobog mindegyre még.

A láng, amit te gyújtottál szivemben,
Nem szalmatűz volt, drágám, angyalom.
Nem nagy szeszély, melyből kis szerelem lesz
Nem!... Sírig tartó, gyöngéd vonzalom!

Im, bizonyítom a te hű sziveddel,
S te bizonyítod holtomig velem,
Hogy a világon semmi sincs erősebb,
Szilárdabb, mint a gyöngéd szerelem!

KARÁCSONY-EST.

Karácsony-est. Egyik fiúnk az égben,
A másik tőlünk roppant messzeségben.
De kárpótlásul itt vagy te magad:
A rózsza, melyből két bimbóm fakadt.

Nekem te most is az vagy, ami voltál,
Mikor először keblemre hajoltál:
A legjobb, legszebb, leghűbb szerető!
A több mint angyal –: az igazi nő!

Vigasztalj!... Éltes!... O maradj velem
Te testet öltött, áldott szerelem!
Alkoss számomra egy külön világot,
Ahol csak békét és nyugalmat látok...

Ahol megenyhül minden földi bánat,
Ahol nincs más, csak kölcsönös bocsánat,
Ahol minden perc mosolyogva száll,
S egy végső, boldog sóhaj a halál!

1902. december.

IN AETERNUM.

Amit megírtam sok, sok év előtt,
Látom, valóra válik:
Karöltve járjuk a világot át,
Együtt leszünk halálig.

De még ne jöjjön a komor halál,
Hogy minket elszakasszon:
Legyek vidám, mosolygó öreg úr,
S te bájos öreg asszony!

Szívünk viruljon késő ősszel is,
Mint Dél-vidéki rózsafának ága.
Tanítsunk hűtlen, hervadt ifjakat
Hű szerelemre, örök ifjúságra!

1902.

HAZA.

Tőlem ragyoghat más föld!
Kandi szemmel
Meg nem kívánom! S adhat
mostoha
Sorsot e hon: hordom szent
türelemmel,
De más nép tagja nem le-
szek soha!
Hazám szép nyelve, csak
téged csodállak,
Erővel, bájjal, fönséggel te-
le!
Bölcsőm felett magyar szót
suttogának.
Koporsómat magyar szó
zárja le!

VÁNDOR-MADÁR.

– 1877. –

A gályá reng... s a méla tengerész
Fáradt szemével a magasba néz.
Borongó, síró alkony-ég alatt
Lát fönn-repülni vándor-madarat...

„Hová, háová, bolyongó kis madár?
Utánad éj... előtted nincs határ, –
Süvölt a szél... kel a vihar legott,
Szállj árbocomra, – jer! pihenj meg ott!”

„„Jó tengerész! Én nem pihenhetek!
Vágy ragad engem és szívem beteg!

Sietnem kell az óceánon át,
Hogy megláthassak egy távol hazát!”

...Csillag kigyúl, – mint égi biztatás
Reszket felé... nincs vezetője más!
A mindenségben minden elpihent,
Csak a madár száll a magasba fent.

És újra virrad... újra alkonyúl...
Szigetre ér, hol üdvbe, kéjbe fúl
A földi lét s a gazdag illatár
Csábitva int: „Állj meg, szegény madár!”

„Maradj velünk!... Itt éden a világ!
Balzsam a lég s nem hervad a virág!
Feledd hazádat, – úgy is mostoha!”
– „„Hazát feledni?... Nem lehet soha!””

És száll tovább... Dús városokba tér,
Hol gondtalan pompázik a ledér,
Arany kalitban száz madár cseveg,
S a csüggedt vándort így marasztja meg:

„Bohó madár! Nem kínoz a bilincs, –
Jutalma jólét és fájdalma nincs!
Sivár honod mily boldogságot ad?
Hisz koldus és zord!” – „„Koldus és szabad!””

„Fészked leverte... kővel megdobált,
Dalod gúnyolta s gyötrelmedre vált,
Mi vonz hát hozzá, valld meg igazán?”
– „„Önző rabok ti! Az az én hazám!””

Tovább, tovább!... Vergődve, fázva bár,
Röpül tovább a bujdosó madár.
A hideg ürbe tétován tekint,
Meg-meg álél s tovább röpül megint...!

És végre látja!... Ott a völgy, halom!
Honából reng a késő fuvalom!
Remegve, égve, mámorral tele
Omlík az édes honi földre le!

Szétnéz utólszor. Észrevétlenül,
Elhagyva, árván egy sírdombra ül.

Ajkán, rebegve, végső dal fogan,
Leejti szárnyát s meghal... boldogan!

EFIALTESZ.

– 1879. –

Elszárad a fű, ha rálép.
Zokog a föld, ahová lép.
A fa ága félve zajlik,
S ahol elmegy, félre hajlik.
Mély sirokból tompa jaj száll.

Útonálló bűsz vad állat
Hogyha látja: tova vágtat.
Fut előle a hyéna,
Lábra áll a roskadt béna,
Hogy kitérjen, elkerüljön.

A bélpoklos, aki mellett
Undorító a lehellet,
Félre lép, ha jönni látja,
Hogy ne érje a fohásza, –
Hogy ne nézzen a szemébe...

Aki szunnyadt halkan, szépen,
Anya-örzött bölcsejében:
Alvó gyermek összerendül
Rejtélyes, gyors félelemtúl,
Felriad, sír, hogyha kint jár...

A vihar más tájra nyargal
Dörgő, zúgó, vad haraggal...
Tenger habja visszaárad,
Ér, patak, tó mind kiszárad,
Hogyha lábát mosta benne.

Efialtes! Vár a persa!
Árulónak jó a sorsa!
Dúskálhatsz a gyönyörökbe,
Dús, hatalmas mindörökre –
Hogy van az, hogy így csatangolsz?

Hogy van az, hogy vészes éjjel
Bujdosol, bujsz szerte-széjjel,
Égre rázott puszta karral
Versenyt futsz a zivatarral,
Sírva, nyögve, panaszolva?!

Hogy van az, hogy félmezetlen
Tántorogsz a fergetegben,
Ugy hiszed, hogy fű, fa vádol,
S térdre hullva, fűtől-fától
Szörnyű jajjal kérsz kegyelmet!

...Ember, állat borzad tőle,
A dögvész is fut előle,
Minden út a kínok útja, –
És elhagyni mégse tudja
Az elárult haza földjét!

HOVÁ TEMESSETEK.

– 1882. –

Érjen el halálom
Bárhol a világon:
Csak hazám földjébe
Ássatok el engem!
Hagyjatok anyámnak
Kebelén pihennem!

Temetőm legyen bár
Sivatag, hol nem jár
Más a kóbor szélnél
S ne vezessen rá nyom:
Mégis ott lehet csak
Boldog nyugovásom!

Jeltelen is állhat,
Kővel is dobálhadd,
Mégis inkább pusztán,
Mégis inkább ottan,

Semmint idegenben.
Fényes pantheonban!

De csak addig adhat
Boldog nyugodalmat
A hazának földje,
Míg magyar tapossa;
Magyar bölcsőt ringat
Ország széle, hossza!

Küzködő hazátok
Ha eljátszanátok,
Hogyha fölszántanak
– Iszonyú gondolni –
Hódító paripák
Robogó patkói:

Kérlek, irgalomból,
Mélységes síromból
Vájjatok ki engem,
Kezetek kiásson!
Eleven kín volna
Lassu porladásom!

Hurcoljatok tova,
Mindegy akárhova,
Csak ott ne hagyjatok!
Holt szívembe vágna
Idegen lábának
Minden dobbanása...!

Ha nem akad senki:
A vihar vegyen ki,
S poromat a légben
Szerte-széjjel hányja!
Bujdossék hazátlan
Mindenik paránya!...

MAGYAR NYELV.

Ó szép magyar nyelv! Aki egyszer téged
Ajkára vón, többé nem dobhat el!
Szentség gyanánt hogy befogadja éked,
Őrző oltárrá válik a kebel.

Pajzán, derűs vagy, mint nőink szeme,
S erős, szilárd, mint hősök jelleme!
Gyöngéd vagy és lágy, mint mennybolti kék,
S dörögni úgy tudsz, mint villámos ég!

Minden, mi fejben vagy szívben fakad,
Tőled nyer pompát, színdús szavakat.
Nagy eszme, érzés oly ragyogva hord,
Mint egy király az ünneplő bibort!

Bír-e más nyelv úgy epedni,
Annyi bájjal, annyi kéjjel?
Olvadóbb, mint lant zenéje
Holdvilágos, langyos éjjel,
Mely virágot s dalt terem,
Mikor ébren semmi sincs más,
Csak a fák sötét bogán:
Hangos, boldog csalogány
S boldog, néma szerelem...

*

Hát a csapongó
Gyors szavu tréfák
Játszi szökését,
Festi-e más nyelv
Oly remekül?
Pattog a víg élc,
Ám sebe nem fáj,
Mert csak enyelgés,
Tarka bohóság
Volt az egész!...

*

Magasztos gyásznak bánat-dúlta hangja
Úgy zendül benne, mint egyház harangja
Mely messze hinti mély, komor szavát.
Búg, mint a gyászdal, mint sír-fáklya lobban,

S mint súlyos léptek kripta-csarnokokban,
Úgy döng minden szó a kedélyen át!...

*

Ciklops pörölye, hogyha csatát fest,
Csatakürtök bösz riadása!
Halld! Halld!
Száguldva, vihogva, kapálva
Dölyfös paripák robbannak elő.
Százak keze vág, százak keze lő.
Nem szárnyal a vér-ködös égre más,
Csak ágyudőrej, szitok és zuhanás!
Rázkódik a föld, iszonyodva reng,
Amerre a kartács vad tánca kereng!...
Dúl a szilaj kéz, csattog a kard,
Sebet osztva süvölti: ne bántsd a magyart!

Hatalmas, szép nyelv,
Magyarnak nyelve!
Maradj örökké
Nagy és virágzó!
Kisérjen áldás,
Amíg világ áll!
S legyen megáldott
Az is, ki téged
Ajkára vesz majd:
Elsőt rebegve,
Végsőt sóhajtvá!

KOSSUTH SÍRJA.

– 1894. –

Költöző csalogány száll a tenger felett.
Köszönti a tavaszt: „Üdvözlégy, kikelet!
Átröpültem sok, sok idegen országon,
De virág nyílását alig-alig látom.

Fejüket kidugták, nézegettek máskor,
Mint kíváncsi lányok a feltámadáskor.
Hova tetted őket, annyi szép virágod’?
Tán csupasz homlokkal hagyod a világot?”

„„Ne vádoljon engem a te kicsi szájad,
Van elég virágom! Ámde ne csodáljad
Hogyha terméséből most csak itt-ott szednek:
Elvittem a javát a magyar nemzetnek!

Magyar földre vittem, magyaroknak adtam.
Magyarok koszorút fonnak szakadatlan,
És mint a zarándok, ki a búcsút járja,
Úgy viszik, úgy teszik a Kossuth sírjára!””

„A Kossuth sírjára? Én is oda szállok!
Üdvösségem lesz az, hogyha rátalálok!
Megdacolom érte a közalgő telet,
S hamarabb megjövök, kedves tavasz, veled!

Dalt mondok majd – szebbet nem hall az a határ,
Mert ki tud olyan dalt, mint a szabad madár?
Fájdalmas lesz, gyötrő, mint a hontalanság,
Édes, mint a remény, szép, mint a szabadság!

Dalom addig eped, dalom addig árad,
Míg áttöri ott a súlyos kripta-zárat,
S mint az olvadt balzsam, úgy hat le az ének...
Ó mondd, hol a sírja? Hol találom én meg?”

„„Megmondom, madárkám! Majd ha látsz egy helyet,
Hol a legnagyobb is hódolva hajt fejet;
Hol térdre borulva sír a bánatos nép,
S úgy ejt ki egy nevet, mintha imádkoznék...”

Ott, hol nincs hatalma a sötét halálnak.
Ott, ahol az ifjak férfiakká válnak,
És a gyöngé aggok ujra ifjak lesznek,
S aggok, ifjak együtt fogadalmat tesznek...

Ott, ahol az özvegy megenyhíti búját,
Ahová menyasszony viszi koszorúját,
Ahová az anyák szent csoportba gyűlnek,
Mert akik ott járnak, hős fiúkat szűlnek...

Ott, hol anyyi áldás száll és olvad egybe,
Hogy a légben mintha tömjénfüst lebegne;
Hol őrt állnak éjjel a halott honvédek,
Akik egykor hazát, szabadságot védtek...

Ott, hol a Dicsőség, táblával kezében,
Ragyogó angyalként ül isteni szépen,
S tündöklő betűkkel legszebb lapját írja:
Az a fényes, szent hely, az a Kossuth sírja!””

TUDÁS.

– 1896. –

Hazánkat Árpád karddal vette meg.
Szép munka volt. De könnyebb feladat,
Mint a miénk. Mert ő csak nyers tömeg,
Kard, dárda ellen vezetett hadat.
De most, magyar! Győzhetsz-e majd hazám,
Ha nem tűz, nem vas: a betű, a szám
Ront ellened!... Ha nem bős had-gomoly,
De fínom ész zaj nélkül ostromol!

Ha százfelől támad meg a tudás.
Rád csap, mint indián ős-erdejére
A gőzfűrés, az ördögös, csudás,
És ölni kezd, bár nem hull senki vére!
Vigyázz! Mert véged, mindörökre véged,
Ha a műveltség lesz az ellenséged!
Megállhattál markolható vas ellen,
De össze-zúz a láthatatlan szellem!

Nem volt nagyobb és irgalmatlanabb
Ellenfeled még...! Hogyha nem tudod
Hozzá hasonló szellemmel magad
Fölfegyverezni... Hogyha nem futod
Rugós inakkal versenyét... Ha kétes
Vagy a szemében: eldönt, semmivé tesz!
Mégvet, lenéz, nem irgalmaz neked.
Kigyomlál, mint hitvány fölösleget!

PETŐFI.

– *A segesvári
csatatéren.* –

Ki az, aki hamvát sírva össze szedte?
Senki! Tán az Isten, ő maga temette.

Ei sem is temette – föl vitte magának:
Szabadság, szerelem kettős csillagának.

Ifjan halt. De látjuk: nagygyá lenni rá ért.
Költő volt. Szeretett. S meghalt a hazáért.

Ám előbb a lelkét égő szenvedéllyel
Millió szegény közt osztogatta széjjel.

Gazdaggá így tette az egész világot.
S aztán az öröklét ormaira hágott.

Tisztán olvadt át a halhatatlanságba.
Csupa lélek volt! Por nem maradt utána!

Hol a teste? Nincsen! Hol a lelke? Itt van.
Itt van, ő magyar nép, legszebb dalaidban!

Hol a sírja? Sehol! – Hol a dicsősége?
Az egész világon! S nem lesz soha vége!

1899.

HAZÁDNAK RENDÜLETLENŰL...

– *Vörösmarty
emlékére.* –

A sok nagy úr kiment Párisba, Bécsbe,
És életét ott künn dőzsölte át.
Legtöbbet kaptak a hazai földből,
Hát legjobban feledték a hazát.
Csak egy maradt halálíg hű: a költő!
Mint a madár, mely énekelve ül

Szegényes fészken: itt maradt s dalolta –:
Magyar! Hazádnak rendületlenűl!

Ha elszegődik más ország fiának,
Ha szent lantjával vándorútra kel,
Ha megvetéssel néz csekély fajára,
S kis nemzetét nagyobbbal váltja fel:
Dúsgazdaggá lesz s Európa-szerte
Nevére hallgat a kíváncsi fül.
De itt maradt. És ezt dalolta híven,
Csak ezt: Hazádnak rendületlenűl!

E földből itt, bár nagygyá te daloltad,
Kevés jutott osztály gyanánt neked.
Mégis te voltál mindnél gazdagabb úr:
Te adtál vissza roppant kincseket!
Mert nincs vagyon, nincs ércek milliója,
Olyan mesés, nagy gyémánt sem kerül,
Mely többet érne a te *Szózatodnál*,
Ennél: Hazádnak rendületlenűl!

A bánatos mult, bús történetünknek
Sok szép emléke, fenkölt vígasza:
Ez volt a gazdagságod! Képzeletben
Tiéd volt, költő, az egész haza!
Nagy társaságod: Árpád, a vezérek,
A had, mely büszkén Pusztaszerre gyűl,
És kardjuk élén villámlik parancsod:
Magyar! Hazádnak rendületlenűl!

A nyelv pompáját öltötted magadra
Mint egy király. Azzal takartad el
Vékony szerencséd. De föl-ért e köntös
A trónusok bíbor-kelméivel!
Végig himezted búbájos szavakkal,
S király-palástod legfőbb díszeül
Rátűzted ezt a fényes drága-gyöngyöt:
Magyar! Hazádnak rendületlenűl!

Multunk fölött dicsőn borongva szállasz,
És szárnyalás nincs több ilyen magas!
A legnagyobbak is tőled tanultak
Röpülni, tőled, ó királyi sas!

Még a világ legbüszkébb csalogányát
– Hasonlót földünk többé sose szül –
Petőfit is te oktattad ki ezzel:
Fiam! Hazádnak rendületlenül!

Mi, unokák is, édes fájdalommal,
Bús hévvel nézünk a magasba rád!
Tőled tanultuk, mester, hogy szeressük
Forrón e sokszor hálátlan hazát!
Hogy itt szenvedjünk s itt legyen a sírunk,
Ha testünk majd e föld porába dűl!
Hogy végóránkig azt mondjuk, amit te:
Igen! Hazádnak rendületlenül!

Míg bennünk szív lesz, hogy szeretni tudjunk,
Míg érezzük, mi a valódi szép,
Míg büszkeségét gyáván eldobálva
Meg nem tagadja önmagát e nép...
Míg nem leszünk olyanná, mint a holt víz,
Mely északon örök fagypontra hűl:
Nagy, szent hűséget esküszünk lobogva
Neked s hazádnak, rendületlenül!

1901.

OKTÓBER HATODIKÁN.

Amennyi könny van a szemekben,
Hulljon ki lassan, permetegben,
S elsírva mind, kezd újra még;
Siratni őket nincs elég!
Nő, könnyeid peregjenek,
Mint szerte hulló gyöngyszemek.
S te férfi-szív, zord mint a kő,
Olvadj, ne szégyeld! Könyy, elő!
Légy forrás, szirtből szökkenő.
Hulljon ki mind, gyász árjakint,
Amennyi könny van a szemekben!

Ahány fohászt szül ember ajka,
A legnemesbbet fölsohajtva,

Mit a tusázó szív terem,
Mikor szent búja végtelen...
Fohász, a mélyek mélyiből:
Értük szakadjon égre föl!
Istent, ha alszik, verje fel
A gyász s iszony regéivel!...
Vihar gyanánt zokogja el
E nap setét történetét
Ahány fohászt szül ember ajka!

Ahány virágot kéz letéphet,
Még hervadatlant, ifjat, épet,
Díszitni a halált vele:
Jövell! tegyük kövükre le.
Mosolygó, szép menyasszony, add
Mirtusból font koszorudat.
Oltárra fűzött friss virág
Jer méltóbb helyre: fonjad át
Kilenc bitó talapzatát!
Itt haltak, itt! E helyre vidd
Ahány virágot kéz letéphet!

Amennyi villám van az égben,
Szülemlő rémes, vad sötétben,
Mikor a nemző fergeteg
A bős felhőt csókolja meg
S nász-táncot jár a föld pora:
Sújtson le, mint nyíl zápora!
Ahány bakó, ahány cseléd
Az árulást szolgálja még:
Szakgassa, törje, zúzza szét!
Álljon e rút fajon boszút
Amennyi villám van az égben!

HIUSÁG.

– *Irányi Dániel*
sírkövére. –

Mert kincsekért fertőbe nem hajoltál,
Mert nem törtettel osztalék után,
S kopott ruhában tiszta jellem voltál:
Pozórnek mondtak ó nagy puritán!
A reklám-hős, akit hirdetni látott
Minden piac; a semmiházi had,
Mely minden ordót és címert imádott:
Nevette a te – hiuságodat!

Egy hiuság van: büszke fővel állni
Aranyba foglalt romlottság előtt!
Egy hiuság van: hitványnak találni
A hatalom lábánál térdelőt!
Egy hiuság van: tetszeni a jóknak,
S meg nem kívánni soha semmiét
Bőségben élő, győzelmes csalóknak:
E hiuság volt mindig a tiéd!

S kacagjon bár a bölcsek nagy csapatja,
Azt mondom: nincs szebb, mint e hiuság!
Ez az, mely Kátót szent halálnak adja,
Mikor vasával ön-szivébe vág!
Ez ró keresztet Názáreth fiára,
Agg Szokrateszre méreg-poharat!
E hiuság visz a Kalváriára,
S e hiuságot úgy hívják: Arad!

1901.

MÁRCIUS TIZENÖTÖDIKÉN.

I.

Szép ünnep, újra itt vagy! Annyiszor
Láttunk már téged jó és mostoha
Időkben! Mégis drága vagy nekünk,
Mint a tavaszt nem unjuk meg soha!
Tavaszt jelent napfényes március,
Tavaszt hozott nekünk is, gyönyörűt!

Annyi virágot nem látott a nap,
Mióta bolygó csillagokra süt.

Sok század óta börtön volt e föld,
Rab volt a nemzet s szolga volt a nép,
Szolgája annak, aki maga is
Láncot viselt... Mily aljas, durva kép!
S elég volt egy nap, hogy másképp legyen!
Széttörte láncát a nemesi kar,
És a parasztnak adta jobb kezét:
Testvérem vagy te és szabad magyar!

Szent korszak! Láttad, hogy a gazdag úr
A koldussal önszántából felez;
Láttad, hogy a tündöklő palota
A jobbágy-viskó hú barátja lesz,
És egy imát súg millió ajak
És millió szív egy érzésben ég!
Szabadság volt a fenséges fohász,
S mely átérezte: a testvériség!

Örömtelen, zord ifjuság után
Nagy üdv az első szerelem kora.
De ami szebb és ami édesebb,
Az a szabadság első mámora!
Hőbb, lelkesebb, mint akkor a magyar,
Tisztább, üdébb – nép nem volt soha tán!
Az első ember állhatott csak így
Az új teremtés rózsás hajnalán.

Az első embert láng-kard verte ki,
S bujdosni ment az Édenhez szokott.
Kegyetlenül levertek minket is,
Mert követeltünk életet, jogot.
Ó nem tiltottra vágyott a magyar!
Tulajdonukat adják meg nekünk,
Csupán azt kértük. Bűn volt. S elveszett
Édes hazánk, legdrágább Édenünk!

De mint az Éden kóbor gyermeke
Túrt, fáradt, munkált s el nem csüggedett,
És addig törte a kemény rögöt,
Míg uj virágzás alkotója lett:

Úgy dolgozott e sújtott nemzet is!
Büszkén haladt a bús rabságon át
– Megannyi testvér mindenik fia –
Míg visszavívta elveszett honát.

Szép Március, te rád vall e csoda!
Te forrasztottad össze a magyart!
Legyen hát ünnep, hogyha jősz közénk,
Ameddig Isten fényes napja tart!
A legszebb ünnep a tiéd legyen!
Emlékedet fölül nem mulja más!
Mert te vagy a szabadság, a remény,
Te vagy az élet, a feltámadás!

II.

Minden napot megáldjon a teremtő,
Melyben nem ér bennünket semmi rosz.
De azt legjobban – mind a két kezével –
Mely téged, nagy nap, nekünk visszahoz!
Igaz, hogy már csak emlék vagy. Letüntél,
És helyedet rég elfoglalta más.
De ami szent, idő nem árthat annak:
Vallássá lesz, mint a feltámadás!

Forró lelkekből fölcsapott az érzés,
S a bús országot fény ragyogta be;
Önként fakadt föl, mint ahogy tavasszal
Virágot hajt a föld meleg szive.
Erőszak nem dúlt, bíbor-vér nem ömlött,
Tűz nem rombolt békés házfödelet:
Nem lángolt más, csupán a mámor pírja,
Mint hajnalfény az ébredők felett.

Szabadság napja volt e nap, sugárzó
Tört láncokon s egyé forrt szíveken!
A napnak is van feltámadása, ámde abban
Nem volt mocsoknak egy paránya sem.
Meváltozott, mint egy varázsütésre
Az addig önző, törpe lelkű kor;

Emelkedett mindenki: félistenné
Vált a nemes, – – és polgárrá a pór!

Amit ma tán sokan nem értenek már,
Vagy nem hisznek, megtörtént a csoda:
Nem volt különbség gazdag és szegény közt,
Együtt örült kunyhó és palota.
Mint a keresztség első századában
Minden hívő egymás testvére lett:
Nálunk is! Azt Jézus művelte és ezt
Másik megváltónk: a honszeretet!

Szép március! Ihlesd meg a szívünket,
Szabadságoddal hadd legyen tele!
Reszkessen át valónkon, mint a napfény,
Mint ibolyáid édes fűszere.
Sértés, viszály, gyűlölködés ne bántson.
S ha van sebünk, mely fájó tűzzel ég,
Takarjuk azt el! Egy-egy ölelő kar
Hadd fogja át, mint élő kötelék!

Mindaz, mi szép volt és fenséges akkor,
Lelkünkre hasson és emelje föl!
Így látva minket, még az ellenség is
– Egy percre bár – feledje, hogy gyűlöl.
Tanulja meg tisztelni nemzetünket,
Népünk előtt emeljen kalapot.
Testvéri láncban, jertek, ünnepeljük
E legdicsőbb, e lánctörő napot!

III.

Nincsen ott örök tél, hol nap heve lángol!
Hosszú fagy fölenged izzó sugarától,
S koszorúját hozza rózsás kikelet.
Csüggeteg lemondás örökös, zord rabja
Nem lehet a szív sem, míg – szabadság napja –
Visszatérsz: ragyogni nemzetünk felett!

Róma rabszolgái egy napot megültek
Lánctalan vígsággal; lakomára gyűltek
S a gyönyört, a mámort itták szabadon.

Aljas napi gondot, rút viszályt feledve:
Így merül a lelkünk emlékezetedbe,
S álmunk nagyságról a Te napodon!

Az idő mély tenger: a jogos, a téves,
A nagy és a hitvány egyaránt belé vesz,
Buborékként pattog élet, esemény...
De te úgy állsz benne, mint a gránit-szikla.
És magányos sasként száll föl csúcsaidra
Egy-egy hozzád méltó sóhaj vagy remény!

Te, ki láttad folyni Cézár gögös vérét,
S két táborba verted Róma szenvedélyét:
Testvérré te tetted a pártos magyart.
Tetszhalott egysége új tettekre éledt,
És a végromlásban még erősebbé lett,
Tömörebb a láncnál, mely húsába mart!

Soha föl nem támad Magyarország népe,
Ha te akkor nem vetsz lángot a szívébe,
Hogy a Golgotán is védje igazát.
Szent lélek szállott így az apostolokra...
Ki honáért nem halt, vándorbotját fogta,
És hirdette buzgón, híven a hazát!

Európa bámult a maroknyi népen,
Mely hőssé lett harcán, nagygyá börtönében,
S hódított gyászával, amikor bukott.
Győzójét, bakóit nyiltan megvetette,
De a bujdosókat vállaira vette,
S meghordozta büszkén Kelet és Nyugot.

Nagy idők nagy napja! Megbecsüljünk téged,
Mint a legtündöklőbb, legdrágább emléket,
Mely a multból intő például maradt.
Valahányszor jössz a tavaszodó évvel,
Úgy köszöntsünk téged, lelkünk gyönyörével,
Mint a tűzimádó a napsugarat!

Legyen a magas hit új feltámadása
Az a kor, mely most jön! Lelkesedve lássa
Márciusnak egy új, még szebb íduszát!
Ami most csak emlék, legyen újra tetté,

Tavaszi viharrá, üde fergeteggé,
Mely tisztítva száguld a világon át!

IV.

Jőjj el szent lélek! Mondják a hívők.
Mi azt kiáltjuk: Március, jövel!
A csüggedőt tedd elszánttá megint,
Az alvó lelket ébreszd újra fel!
Tűzoszlopunk, vezess bennünket újra!
Világosodjék tévelygő agyunk!
Erős fényednél ismerjük meg egymást:
Érezzük át, hogy testvérek vagyunk!

Te jármunkat széttörted, amikor
Méltatlanul bánt zsarnok-kény velünk.
De börtönláncnál van rosszabb bilincs:
Amit lelkünkre önmagunk verünk!
Törd széjjel ezt is! Védj meg önmagunktól,
Ha egymás ellen fordulunk! Ne hadd,
Hogy a szabadság fájó megvetéssel
Elhagyjon minket – méltatlanokat!

Mert a szabadság ott élhet csupán,
Ahol tisztelni tudják! Ott, ahol
A munkának van becsületje csak,
S egy célra tör a szerszám és a toll.
Csak ott, ahol a becsvágyó műveltség
S nem buta gőg a versenyző. Csak ott,
Ahol magának a merész szabadság
Sasfészket szikla-mellekben rakott.

A végtelenben egy nap: semmiség,
S törvény, hogy elhűl minden, ami láng.
De hő napodnak alkonyatja nincs!
Te, március, nem szűnsz ragyogni ránk!
Több egy ilyen nap, mely csodás erővel
Évszázadok számára épített,
Mint száz meg száz év meddő hosszúsága,
Ha lelket nem gyújt és nem ad hitet!

Az volt a nap! Ó, az volt a tavasz!
Termékeny lelkek áldott tavasza!
Csak egy vallásunk volt akkor nekünk,
Csak egy közös fohászunk: a haza!
S mikor leverték, véres Golgotánkon
Rabok voltunk csak, nem szolgák! E hit
Erősebb volt börtönnél és halálnál,
Mert új életre, megváltásra vitt!

Remek tanulság, lángolj és lobogj!
Ezt írja költő, ezt hirdesse pap:
A szolgaságot nem bilincs teszi,
Rabszolga az, kinek a lelke rab!
S ezenkívül van még egy szent tanulság,
Tanuld meg azt is, drága nemzetem!
A legszebb vallás: hinni a hazában,
S dolgozni érte, hogy nagygyá legyen!

Jőjj el szent lélek! Mondják a hívők.
Mi azt kiáltjuk: Március, jövel!
A csüggedőt tedd elszánttá megint,
Az alvó lelket ébreszd újra fel!
Tűzoszlopunk, vezess bennünket újra!
Világosodjék tévelygő agyunk!
Erős fényednél ismerjük meg egymást:
Érezzük át, hogy testvérek vagyunk!

V.

Ha márciusnak íduszán
Vallásomat kérdezné valaki,
Azt válaszolnám nyíltan, igazán:
Az én vallásom a hazám!
Ki nemzetem javára él,
Ki munkában versenyre kél,
Ki érte áldoz szüntelen,
Az egy valláson van velem!
Vallásom az, hogy én is ott legyek
Azok között, kik érte küzdenek,
S mind megtegyem, egészen a halálig,
Ami hazám dicsőségére válik!

Ha márciusnak íduszán
Vallásomat fürkészsze kérdenék,
Azt válaszolnám nyíltan, igazán:
Az én vallásom a testvériség!
Vallásom az, hogy mindenkit szeressek,
S amíg okom nincs, senkit meg ne vessek...
Becsüljem mindig más jogát,
Testvérileg karoljam át
Az irgalmast, a jót, nemest,
A tiszteletre érdemest!
Vallásom az, hogy embertársaim közt
Ne válogassak rang, címer szerint.
A hű, a munkás, tiszta lelkű ember
Jöjjön szivemre mind!

Ha márciusnak íduszán
Vallásomat kíváncsian kutatnák,
Azt válaszolnám nyíltan, igazán:
Az én vallásom a szabadság!
Szabadság, lelkünk méltósága, fénye,
Szabadság, férfiak legszebb erénye,
Mely önmagát fékezni tudja jól,
De zsarnokok jármába nem hajol.
Szabadság, mely rombolva is teremt,
Mert jóra vágyik és a célja rend!
Az én vallásom az a szent erő,
Mely vértanúk sírjából tör elő,
Vagy mint egy Isten, égből földre jó,
Ha bűn, gonoszság uralomra hágott,
Hogy vérével megváltsa a világot.

E nagy napon kívánom lelkesedve:
Vallásomat minden magyar kövesse!
E nagy napon szivemből azt kívánom,
Hogy ne legyen üres szó ez a három,
Míg a magyarban lélek lángja ég:
Haza, szabadság és testvériség!

VI.

Mikor Árpád népe hódításra indúlt,
Gyors volt és hatalmas, mint a zivatar.
Vert hadak remegtek és minden oromra
Diadal zászlóját tűzte a magyar!
A világ nem látott nagyszerűbb csatákat!
Mint ahogy a villám tördeli a fákat,
Népek törtek össze, hova kardjuk vágott,
És meghódították az egész országot!

Emlékezzetek rá: ugyanez a hős nép
Ujra harcolt bátran március íduszán
S ez a harc még szentebb, még fenségesebb volt,
Mert vér nem ömölt ki a remek tusán.
Akik akkor hozzá láng-ajakkal szóltak,
Fegyvertelen eszmék katonái voltak,
Ám azzal a tűzzel, mely lelkükben égett,
Ők meghódították az emberiséget!

Március szent napja! Minden ünnepek közt
Legtöbb áhitattal téged áldalak!
Akkor a szabadság tisztító tűzében
Kiveszett e népből minden rút salak.
Jogokat nem vett el zsarnoki szeszéllyel,
Inkább a magáét osztogatta széjjel,
Mint az, aki egykor bennünket megváltott:
Soha még szabadság nem volt ilyen áldott!

Március szent napja! Mikor önmagunkat
Testvérekké tettél – ó bölcs szeretet! –
Minket is a népek testvérül fogadtak,
Európa büszkén a szívébe vett.
Nagy lelkünket látva, átérezte mélyen:
„Ez a nemzet méltó, hogy közöttünk éljen!”
Később, a bukásban, megsiratta gyászunk,
S várta szívrepesve új feltámadásunk!

Március szent napja! Te neked köszönjük,
Hogy a szép magyar név újra tündökölt!
Te neked köszönjük, hogy komor Kárpáttól
Nyájas Ádriáig még magyar e föld!
Te neked köszönjük, hogy töretlen, épen,

Részt veszünk a munka roppant versenyében...

Te tanítottál meg, te nemes, te drága,
Fenkölt szeretetre, büszke szabadságra!

Ó fogadd föl, kérlek, nagy, szent esküvéssel
Legszebb ünnepünknek fényes íduszán,
Hogy amire téged ez a nap tanított,
Követed, megtartod, szép magyar hazám!
Mert ha így cselekszel: sors le nem igazhat,
Szolgáddá szegődik minden újabb század,
Egyre több nagysággal ékesít föl téged,
S élni fogsz örökké! Nem lesz soha véged!

AZ AMERIKAI MAGYAROKHOZ.

– 1901. –

Nos patriam
fugimus.

Vándor-madár megy gazdagabb vidékre,
Ha kezd hervadni völgy, liget, mező.
De a tavasznak első mosolyára
Árván maradt fészkébe vissza-jő.
Jön vissza híven roppant messzeségből,
Nem tartja vissza semmiféle gát.
Im itt a példa: nem lehet, barátim,
Elhagyni végképp a szülő-hazát!

Jó! Menjetek ki! Ha magyar hazátok
Nem adhat kincset, mert nagyon szegény:
Keressetek pénzt gazdag nemzetek közt,
Műhelyben, gyárban, bányák fenekén.
De hogyha ott künn kedvez a szerencse,
Ha künn az ég vagyont, bőséget ad:
Ó jertek vissza gyűjtött kincsetekkel,
Dúsabbá tenni e szegény hazát!

S úgy éljetez künn, ott az új világban,
Míg vándorlástok bús évadja tart,
Hogy hozzatok díszet nemzetünk nevére,

Hogy bennetek tiszteljék a magyart!
Elég nekünk a pártok rút viszálya,
Írigy gyűlölség, mérges bosszu, vád!
Szeressétek ti messze idegenben
Nálunknál jobban a magyar hazát!

Dolgozzatok künn!... Bátor munka révén
Ész finomúljon, edződjék a kar!
De minden órán eszetekbe jusson,
Milyen kevés ah otthon a magyar!
Számláljatok félénken össze minket,
Mint özvegy asszony szűkös garasát
S ne váljatok ki végképp!... Ne tegyétek
Még koldusabbá e szegény hazát!

Tudom, nincs párja vad Niagarának.
Ő a vizek mennydörgő istene.
Mégis nekem a Tar-patak zúgása
Ezerszer drágább, édesebb zene!
Szívemnek drágább minden Red-Rivernél
A kicsi Bodrog és partján a nád!
Ezért kívánnám látni, újra látni,
És mindig látni a magyar hazát!

Vándor-sasok, kik fészket raktatok künn,
Virágzó, büszke városok falán:
Ha bőszt ellenség országunkra törne,
Ezt is nyugodtan néznétek talán?
Nem! Nem! Tudom: ti akkor visszajöttök!
Rohantok mind az óceánon át,
Hatalmas hévvel, vijjogó haraggal,
Halálig védni a magyar hazát!

EGY LOBOGÓ SZALAGJÁRA.

Végtelen kín volna látnom
A hazát szabadság nélkül,
Ámde százszor jobban fájna:
Haza nélkül a szabadság!...

ÉL A MAGYAR...

Fessétek bár sötétre a jövőt,
Mondjátok, hogy már torkunkon a kés,
Beszéljetek közelgő, hosszú gyászról,
Mély súlyedésről, biztos pusztulásról:
Engem nem ejt meg gyáva csüggedés!
Szentül hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!

Többet ki küzdött és ki szenvedett?
Hiszen vértenger, temető a mult!
Vetettek rá halálos szolgaságot,
Irtották szörnyen... ámde a levágott
Törzsek helyén még szebb erdő virult.
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!

Ki a saját pártos dühét kiállta,
Annak nem árthat többé idegen!
Hányszor harsogták kárörömmel: Vége!
S csak arra szolgált minden veresége,
Hogy még kitartóbb, még nagyobb legyen.
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!

Szükség van arra nemzetem, hogy élj!
Mert bár hibád sok s bűnöd sorja nagy,
Van egy erényed, mely fényt vet te rád,
S melyért az Isten mindent megbocsát –
Hogy a szabadság leghűbb véde vagy!
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar nem vész el s élni fog!

Ha minden nemzet fásultan lemond,
S a szent rajongás mindenütt kiég,
S a büszke jognak minden vára megdől:
A te szabadság-szerető szivedtől
Új lángra gyúlad Európa még!
Ezért hiszem, akármit mondjatok,
Hogy a magyar örökre élni fog!

Bízom s hiszek, míg Isten lesz fölöttünk,
Ki trónusán bírói széket űl!
És hogyha minden búra, bajra válik,
Romok között is hirdetem halálig,
Erős, nagy hittel, rendületlenül:
Legyen bár sorsunk még oly mostoha,
Él a magyar s nem veszhet el soha!

SZABADSÁG

Ha nem volnék
szabad,
Meghalnék bá-
natomban!

A ZÁSZLÓ.

– 1876. –

Komor terem sötét zugában
Agg, régi zászló áll magában,
Búsan merengve, roskadozva,
Minthogyha múltján álmodozva
Meghajlanék az emlékek sulyától!
Tépett szalagja, mint halotti fátyol
Hosszan lecsüng... és néha összerendül
Bár a teremben fuvalom se lendül,
Minthogyha hozzá fölsohajtanának
Láthatlan ajkkal elhunyt hősi árnyak.

Száz sebtől tátong vészrongált nyele,
Vívó szabadság fenséges jele;
Porlepte selymén ezrek szíve-vére:
Nemzeti gyász, vértanuság regéje...
Nagy elv, nagy eszmék szent emléke ül
Foszlánynain... ah! észrevétlenül!
És dúlt palástján száradt könny remeg föl,
Kicsorranók a haldokló szemekből,
Könny, mit a forró hazaszeretet
Búcsúzva sírt... bujdosva rá vetett.

Magában áll... senkit sem érdekel,
Áldó tekintet nem kutatja fel.
Hideg közönnyel künn zsisibong a raj,
Hozzá be nem tér egy vándor-sohaj.
Ha van, ki olykor a terembe lép,

Lekapja róla tűztelen szemét...
Csak a hunyó nap búcsuzó sugára
Csókol biborfényt elhagyott fokára.
Ilyenkor mintha talpig vérben állna,
S vad küzdelemben fönn lebegne még!

De ha kong a szellem-óra:
Titkos hangra, bűvös szóra
Suttogó nesz kél a csendben.
Csattog-pattog a teremben.
Lassu zsongás, mély zsidongás

Földalatti csengés-bongás
Zaja árad szerteséjjel
Viharos, bús, rémes éjjel...
Mintha fegyver megzörögne,
Pajzs dobogna, vért csörögne!...
Síri árnyak kelnek, szállnak,
Összegyűlnek, körbe állnak,
S a szabadság lobogóját
Bús gyönyörrel átkarolják!...
Szólnak hozzá hangos kedvvel,
Síron túli szeretettel,
Daliái diadalnak,
Kik alatta, *értte* haltak!
Ráborúlnak, fölragadják,
Kézről-kézre veszik, adják.
Elszorolják hangos szóval,
Hol küzdtek a lobogóval.
Rámerengnek, sírva nézik,
Míg az éjfél elenyészik
S gyenge fénnel gyúl a hajnal...
Elbúcsúznak mély sóhajjal,
Azután meg' visszalengnek,
S körülötte szállnak, rengnek...
Hah! nem tud betelni véle
A *halottak* szenvedélye!...

ÁGYÚGOLYÓK AZ ARZENÁL UDVARÁN.

– 1876. –

A gyár-kéményből gomolyogva száll
Sűrű, nehéz füst s odafönn megáll,
Oly feketén, mintha pokolból jönne.
Átok, halál és iszonyat van benne.

Benn zakatol, zúg valamennyi gép.
Morajja: mint bösz, zűrzavart beszéd.
Mintha e gépek egymást dühre szítnák,
S az őrült embert vad haraggal szidnák.

Sujt, döng a pőröly. Réz, acél hasad.
Habarják, gyúrnák, öntik a vasat.
Mint láváját a tűzhegy, szakadatlan
Okádja, ontja híg ércét a katlan.

Fel! fel! Zubogjon, bömbölgjön a gőz.
Fel! fel! A munka szörnyen sietős!
Parancs parancsra, sürgető a szó,
S halmozva ott áll... százezer golyó.

Mint alvó kígyók, újszülött vadak,
Sötéten, némán, tétlen nyugszanak.
Mint százezer tikkadt, mogorva sátán,
Közönyösen torlódnak egymás hátán.

Mind oly szelíd, mint az a kis gyerek,
Ki játszadozva rajtuk ögyeleg, –
Enyelgő csókját zord arcuknak adja,
S kezével őket végig símogatja...

Rajtuk pihen, nézd, a hunyó sugár,
Fölöttük dong a bujdosó bogár,
S nincs annyi mérgük, hogy tovább leheljék
A föld legapróbb, legsilányabb pelyhét.

Ó tettetők ti!... Majd ha kél a nap,
Hol százak, ezrek sorba állanak,
Ha majd az ember ember ellen lázad,
S hurráh! kezdődik a véres vadászat...

Ha majd rohannak, mint a fúriák,
A csatasíkok vér-páráin át,
Minden golyó sujt, ugrál, pattog, tombol,
Hegyet rak, szörnyűt, csonka test-halomból.

Ugatva, bőgve marcangolja szét
A fetrengők imádkozó kezét, –
Vad kedvteléssel rácsap a halottra,
Izekre tépi... ronggyá darabolja...

Ahol levág, amerre elsüvölt,
Reszket, dobog a bíbor-színű föld,
Dörgés, szitok, jaj örült keveréke
Tolong, kereng a lőpor-ködös égre...

Ha minden ón, mint százezer halál,
Tép, szakgat, öl, mar, sujt akit talál,
S hevernek szerte roppant temetőket
Betöltő hullák – – akkor nézd meg őket!

LÁNC-CSÖRGÉS.

– 1877. –

Reng a kastély fala, tornya,
Megrengeti a tivornya,
Van kelete lánynak, bornak...
Nagy a kedve a bitornak!

Szíve sötét, láng a képe,
Serleget kap a kezébe,
S mikor éjfél ver az óra,
Nagyot iszik a bakóra.

Borral, göggel tele s teli,
Udvaroncit üti-veri,
Azután bős szeme zárul: –
Lehanyatlik trónusárul.

Visszafojtva lélegzetét
Áll a rémült, sáppadt cseléd;

Zene szűnik... hang se rezzen;
Ott elalszik szörnyű csendben.

Egyszerre... Hej! Mi csörög ott?
Mi sír, mi búg, mi zörög ott?
Megcsörren a néma csarnok,
S fölriad a kábult zsarnok.

Dühös ajkán szitok fakad:
„Ide hozzák a rabokat?
Halál arra, aki tette!”
Roppant csönd van körülötte.

Láncos rabot nem lát senkit.
„Hát ki az? Hát ki feszeng itt?
Ki az, aki felzörgetett?
A fülembe ki csörgetett?”

Odaállnak rendbe, sorba,
Mozdulatlan nagy csoportba,
Tapogatja mindegyiket...
– „Nem halljátok?... A sok siket!”

„Bizonyosan oda kint jár
A gaz kölyök! Nosza, mindjár’!
Ki! Utána!...” – Messze tájon
Csak a szél nyög, sírva, fájón.

„Nincsen ott...? Hah! akkor ott van
A falak közt, nagy titokban!
Onnan hallom sírni, ríni!
Szét kell háyni, szétfeszíteni!”

Szakadoz, dől, reped, omlik.
Cifra márvány pattog, bomlik.
– „„Uram, itt nincs! Hallod-e még?”” –
Csak forgatja véres szemét.

„Vezessetek a szobámba!”
Befekszik a bíbor-ágyba,
Takarózik görcsös kézzel,
De a lánc sír, halk nyögéssel.

Fenn a légben, mintha nessesze
Búgna távol, zúgna messze...

Tele búval, tele jajjal
Tele hangos, mély sohajjal.

Millió lánc apró szeme
Mintha együtt kesergene,
Összesírna, összepengne,
Láthatatlan' bongna, csengne.

Néz a légben űrült szemmel,
Azután vad gyötrellemmel
Számon kéri az Istentűl!...
De a lánc sír, egyre csendül.

– „Soha!... Soha! El nem hallgat!... –”
Iszonyúan megy a falnak,
Belevágja torzult fejét,
Szétloccsantja agyvelejét.

Száll az űrben rémes árnya,
De a csörgés megy utána,
Pokolig le, fel az égig,
Az kíséri végig, végig!...

Fel az égig, onnan vissza,
Mindenünnen kiteszítva
Iramodik keseredve
Végtelenből végtelenbe.

Végtelenből végtelenbe
Megy utána bongva-csengve
A bilincsek kínos jajja...
Mindörökre hallja. – hallja!...

HŐSÖK HARCTERÉN.

– 1877. –

Ne verd fel őket! Ott alusznak némán
A hazavédő holtak.
Végsőt ölelve, mint a hű testvérek,
Egymás fölé borultak.

És mintha mind felömlött volna égre
A vér, mely itt alá foly: – –
Mint vérbe mártott óriási zászló,
Úgy leng az alkony távol.

Az úttól félre, kínban roskadozva,
A porban, kik hevernek?
Öreg vak ember, sáppadt, beteg asszony,
S egy rongyos, vézna gyermek.

A harcmezőt a gyermek és az asszony
Kétségbeesve nézik,
És mind a hárman zokogó panasszal
Isten nevét idézik...

S a roppant csöndben, félig összebujva,
Rémes keservről szólnak,
És könnyeik, mint három patak árja,
Jajongva összefolynak...

...Dobog a föld; a hódító közelget
Vad, ittas szenvedéllyel;
Hallja a sírást és megáll; haraggal
Néz a homályban széjjel.

„Miféle sírás? Hollá?”... Semmi válasz,
Tovább zokognak lassan.
„Mért sírtok, kérdem? Rajta! Nincs időm, hogy
E vinnyogást hallgassam!”

...Fölállt a gyermek; oda lépett hozzá;
Egész valója égett:
„„Mert nincs erőm kardot ragadni, hóhér,
S szétmarcangolni téged!””

Fölállt a nő; rémítő szeme lángja
Átlobbant a homályon:
„„Mert nem tudok több ifjat szülni, ördög.
Ki értem bosszút álljon!””

S felállt a vak; vezette a fiúcska
A hódítóig, kézen:
„„Mert nem láthatlak színről színre, hitvány,
Rád köpni megvetésem!””

VÉGSŐ ÓHAJ.

– 1878. –

Eljő a nap, hogy én is meghalok
Mint annyi más előttem;
S majd nélkülem forog tovább e gömb,
Hová szenvedni jöttem.
Beválok én is, bár lángoltam egykor,
Hideg, halott tetemnek,
S ki életemben annyiszor temettem,
Majd engem is temetnek!

Ha meghalok: – legyen derült az ég!...
Virág illatját hordja
Tavaszz szellője s csattogjon danát
Madárcák víg csoportja...
A nyomorult is áldja a világot
S találja oly remeknek
Hogy elfeledje minden szenvedését
Ha majd engem temetnek!...

Legyen boldogság, ahol ember él,
Kebel kebelre forrjon,
Barát barátját, kedves kedvesét
Ölelje hittel, forrón!...
Legyen hatása nemesült szavaknak
S jutalma bátor tettnek,
Ragyogjon, égjen, pezsdüljön az élet,
Ha majd engem temetnek.

Gyönyör reszkessen a világon át,
Fakadjon dal az ajkon!
Ne hallja senki, mikor én magam
A végsőt elsohajtom!...
Aki e földön még léleket vesz,
Érezze létét szebbnek,
Siessen élni... és forduljon félre,
Ha majd engem temetnek!...

KÓBOR LANTOS AZ UDVARONC ELŐTT.

– 1879. –

„Jer udvarunkba!... Fényes ünnepélyen
Szabunk dalodnak árt.

Hogy illik az, hogy nyomorogva éljen
Ily édes szavu bárd?”

– „„Míg él a földön egy boldog szegény,
Ki ért kacajhoz, csókhoz
S remélni tud: nem vágyom addig én
Boldogtalan nagyokhoz...! –””

„Nyarunk haldoklik. Nézz csak szét!... A pástot
Hervasztja már az ősz.

Ruhád mily vékony!... Kapsz meleg palástot
Ha udvarunkba jössz.” –

– „„Míg egy szarvas lesz, mely vígan szökel
Magányos rengetegben
S bűgő szelek sirámin szunnyad el:
Hogy tudtok hívni engem? –””

„Arany serleg vár! Rózságy! Tiéd a
Legízesebb falat!...

Dús hercegeknek, mint kegyelt poéta
Dalolsz ebéd alatt!...”

– „„Míg zöld fűben található nyugalmat,
Patak, forrás üdít,
Míg lesz egy koldus, ki dalomra hallgat,
Ó kérlek, hagyj meg itt!...””

„Édenbe jutsz! – Fejed mámorba szédül,
Annyi jutalmat kapsz ott!

Hóarcu hölgyek hófehér kezétől
Nyersz kincset, rózsát, tapsot!...”

– „„Míg lesz egy árva, aki rejtve sír
Magányos bánatában,
Kinek dalom fájó sebére: ír,
E port tapodja lábam!...””

„De nincsen semmid! Foltos a ruhád!
Bolyongsz, mint egy kísértet!
Éhezve sorvadsz! – Őrült!... Jössz-e hát?
Hirnévre, rangra, – érted?!”
– „„Míg lesz kék mennybolt, messze láthatár,
Hűs erdők, vad hegyek...
Míg lesz a földön egy szabad madár –:
Szolgának nem megyek!...””

RÓMAI DALNOK A RÓMAI IFJUSÁGHOZ.

– 1879. –

Jaj a hazának, mely rab ifjúságot
Szül és nevel!... Hitványabb, mint a föld,
Mely több virágot nem tud már teremni,
S kóró csupán, amit torz méhe költ!
Hozzád esengek, Róma ifjusága,
Nekem becsesb, mint a virradti fény:
Ha még virág vagy, nyíljál szabadon, de
Ne légy bokréta Cézár ünnepén!

Büszkén megállva, ó mi szép az ember,
Porban heverve, ó mi gaz, mi rút!
Csókolj kezet fenséges bujdosóknak,
De meg ne csókolj felséges sarút!
Nem hagyja el szabad gím rengetegjét
Hogy barmok jármát lomhán öltse fel, –
Légy büszke szarvas Róma ifjusága,
Ne ünnepelj, ha Cézár ünnepell!...

Van mindenütt rabszolga s míg a földön
Cézárok élnek, lesz rabszolga is, –
De téged senki görnyedten ne lásson!
Szabadság karján te vagy a paizs!
Ne hullj alá!... Tányérnyaló elég van
Apáitok közt, udvaronc ha kell!
Te félre állj, ó Róma ifjusága,
S ne ünnepelj, ha Cézár ünnepell!

Nem Cassius, nem Brútus ivadéka,
Ha megteszed: helóták fattya vagy,
Anyád rabnő volt, kerítő a dajkád,
Jövendőd: hogy légy aljasságba' nagy!
Koncéhes zsoldos, rangszomjas szenátor
Tapsoljanak! Te távozz onnan el!
Te *emlékezzél*, Róma ifjusága,
S úgy ünnepelj, míg Cézár ünnepel!...

Filippi síkján hősök szunnyadoznak,
Kiket szelíden ringat a halál.
Hantjok fölött lobor gyanánt csak multjuk
S bús híveik kövült fájdalma áll.
Ha van babérod, Róma ifjusága,
Vidd el nekik! Hadd koszorúzza meg
Szent hamvukat!... Ha ünnepelni vágytok:
A *síroknál*, ott ünnepeljete!

KRAMPUSZ-KIRÁLY.

– 1879. –

Krampusz-király a hajdan-korban élt.
Bölcs fejdelem volt, mert ritkán beszélt;
Csatákat vesztett, vagy vadászgatott;
Királyilag töltötte a napot.
Egyszer – barátim, halljatok mesét –
Krampusz király elveszti az eszét;
Országgyűlést hív s dült arccal ki áll:
A nép riong: „Vivát Krampusz király!”

Mond Krampusz: „Szólok mindenki fiának:
Legyen már vége a komédiának!
Vagy csúfság ez, vagy vakság, végtelen,
De úgy bántok mint istennel velem.
Íme, fejemben korona ragyog,
Miért? Hisz én is sár-ember vagyok!”
De zúg a nép, mint zúgó tenger-ár:
„„Te nem vagy ember, ó Krampusz-király!””

Mond Krampusz: „Engem Felségnek neveztek,
S előttem, mint a birkák, porba estek!
Mit tettem én, hogy felségessé váltam?
Egész életemben fogamat piszkáltam
És ásitottam szörnyen-szörnyeket
Tanácsban, trónon, trónfüggöny megett!...”
De zúg a nép, mint zúgó tenger-ár:
„„Te felséges vagy, ó Krampusz király!””

Mond Krampusz: „Látom, hogy éheztek, asztok,
Mégis nekem milliókat megszavaztok!
Minek nekem e falka millió?
Az ország pénze hát csak arra jó,
Libériákba hogy verjem bele,
S hizlaljak egy raj konclesőt vele?”
De zúg a nép, mint zúgó tenger-ár:
„„Kapsz milliókat, ó Krampusz király!””

Mond Krampusz: „Kérlek, dobjatok ki engem!
Ezt, mint a nép legfőbb kegyét csengem!
Szamar vagyok és plusquam-szemtelenség
Hogy szamarat megillessen a fenség!
Vezessen kormányt, aki *ember* szintén,
És olcsóbb, bölcsebb és jobblelkű, mint én!”
De zúg a nép, mint zúgó tenger-ár:
„„Szent vagy s imádunk, ó Krampusz király!””

Mond Krampusz: „Hát szavamnak semmi haszna?
Nem hallgattok kérésre, sem panaszra?
No jó! Ha késtek s nem dobtok le innen,
Hát passzióm lesz háborúba vinnem
Százezreket!... No jó! Dühömben nyúzlak,
Rúglak, leköplek és bitóra húzlak!...”
De zúg a nép, mint zúgó tenger-ár:
„„Rúgj, köpj, akasztass, ó Krampusz-király!””

KIRÁLYOK NÁSZÁ.

Harangok búgnak s mint a bérelt ódák
Királyok nászát kongva hirdetik.
Vén, durva föld! Hogy lábukat ne érintsd,
Szennyes göröngyöd szőnyeggel fedik.
Hintett virágon, földi istenekként
Vonúl a pár, dús főurak során;
Levett kalappal áll a nép s felejtí
En-rongyait a mások bíborán.

„Mily szép menyasszony! Mennyi drágaság van
Pazar ruháján!... Mily büszkén megyen!”
Valóban oly szép! Trónnál többre méltó:
Megérdemelné, hogy *boldog* legyen!
Mit ér a trónok alkudott szerelme?
Arany pohárban drágán vett öröm!
A titkos óra, mely másnak menyország,
Nektek: fanyar csók és unott öröm!

Tóduljatok csak, s bámuljátok őket!
Pompásabb látványt egy körszin sem ad;
De én megyek! Megyek ki a mezőre
S erdők magányit vígan bolygom át;
Mosolygok minden rám néző virágra,
Madárt köszöntök, forrásból merek,
Amíg elérem a legelső kunyhót
Hol egy szabad szív igazán szeret.

Láttam menyekzöt én is!... Át a réten
Rozzant templomba vezetett az út...!
A víg menyasszony mezei virágból
Font dús hajára üde koszorút!...
Rongyos volt nász-ruhája... Semmi ékszer
Nem csillogott a foltos köntösön, –
Csak kék szemén, mint harmat nefelejcsen,
Rezgett alá egy fényes, tiszta köny.

Nem ment utánuk cifra nászkiséret,
Fejük fölött galambpár röpdösött;
Szőnyeg helyett taposták a mezőnek
Friss szőnyegét, mit Isten keze szőtt.
Mentükben őket rózsák üdvözölték
S tömjén gyanánt illatjuk égre kelt;

Amerre jártak, ragyogott a mennybolt
S minden pacsirta nászdalt énekelt...

Falusi pap mondott fejükre áldást,
Esküdtek bátran, szívük vágyival,
És visszatérve, egymást átölelték
Mint két tündér, kit nem bánt földi baj.
Szalmán aludtak és egymásra forrott
Hő ajkukon el-el csattant a csók...
Szegény királyok!... Sohasem lehettek
Oly boldogok ti, mint e koldusok!...

CATULLUS DALA MENYASSZONYÁHOZ.

– 1881. –

A csattogó réz s pergő dob zenéje
Ünnepre inti Róma tömegét!...
Tombol a raj... s hogy utjokat behintse,
Egy pálmaerdőt tépett szerteszét.
Ó mennyi pompa e királyi nászban!
A hiuság hogy csillog, hogy ragyog!
Mindenki bámul, irigyel... csak én nem!
Mert én Cézárnál boldogabb vagyok!

Mit irigyeljek bíboros palástján?
Szebb bíbor az, mely arcodon remeg!
S halmozza föl bár diadémját, nincs ott
Szebb brilliánt, mint a te két szemed!
Csókot sem válthat szabadon, nyomában
Oly sok cseléd les!... Ó unott világ!
Míg méz-sovár ajkamnak a te ajkad
Kényére áll, mint méhnek a virág!

Mit kapnak ők? Kifestett, cifra bókot,
Melyben az érzés sorvadtan vesz el!
Minket megbókol a szerelmes gerle,
S szabadban égő rózsa üdvezel!...
Ki gazdagabb kettőnk közt? Nála sokkal

Dúsabb vagyok!... Mert meg nem veszi, ládd,
Roppant országa minden aranyával
Omló hajadnak egy szál aranyát!

Mit irigyeljek tőle?... E tolongó
Fényesre fent kopár hadat talán?
Lelkek lobognak körülöttem... s népek
Fognak hevülni lantomnak dalán!
A költő kobza lenni fog, mikor már
A koronát rég rozsdá ette meg!
Ajándékképen birodalmat ád ő,
Én neked adtam forró szívemet!

E mások hátán épült nagy szerencse,
E betanult boldogság ah! mit ér!
Oly kínos az, ha kettő lakomát ül,
Míg millió éhes száj enni kér!
Üdvöz légy Cézár!... Árnyas rejtekemből
Nehéz utadra rózsát hintek én,
S halld, mit kívánok: – bár te is lehetnél
Egy percre – mint én – boldog és szegény!

LAKÁJOK KARDALA.

Be nagyszerű annak a sorsa,
Akit táplál nagyúri kéz!
Nem küzd a létért! Kényelemben
Hallgatja, hogy' sír künn a vész!
Puhán vetett, jó, meleg ágyban
A takaró füléig ér!...
Utálatos szabadság! Távozz!
Nekem livrée kell és kenyér!

Hideglelősként dideregjek?
Éhezzem, mint erdei vad?
Csupán azért, hogy elmondhassák;
„Nézzétek! Független! Szabad!?”
Nem! A kegyetlen koplalásnál
A kegy falatja többet ér!...
Utálatos szabadság! Távozz!
Nekem livrée kell és kenyér!

Mily kellemes, könnyű multság
Szolgálni a nagy urakat!
Egy kis hajlongás, kis hizelgés,
S a jutalom csak úgy szakad!
Mit árt az, hogyha rossz kedvükben
Megrúgnak néha? Csigavér!
Utálatos szabadság! Távozz!
Nekem livrée kell és kenyér!

Csak egyszer él az ember! És ezt
Koplalva, fázva, élje le?
Rossz társaság a büszkeség, ha
Koldustarisznya jár vele.
Ej! a busás borralónál
Nincs finomabb, szebb pályabér!
Utálatos szabadság! Távozz!
Nekem livrée kell és kenyér!

Vígan hörpintem uraságom'
Borával töltött nagy kupám!
Éljen a függés! A szabadság
Zsiványoknak való csupán!
Koplaljon a bölcs és a költő,
Az én szám enni, inni kér!
Utálatos szabadság! Távozz!
Nekem livrée kell és kenyér!

HEGY ÉS KIRÁLY.

– 1882. –

A Dwalagíri búsul. – Homloka
Borongó és setét. – De nem csoda!
Az évek millióit látta ő
Születni, halni!... Nem gyermek-idő!
Gyakorta gyötri bánat, bosszuság.
A pajkos villám, mely fejére vág,
A forrón ömlő fényes napsugár,
A felhő, mely – lassan suhanva bár –
Álmát zavarja... mindezek miatt

Komor szeszélye néha felriad,
És haragos borúba mélyed el!...

*

Kürt bűg s rögtön rá másik kürt felel.

Ahmed Kaleb, az indus fejdelem,
– Uralkodó tizenhat nemzetet –
A Dwalagírit látogatni megy.

Zajgó csapat, – fényes kísérete, –
Előtte nyargal egy mértföldnyire.

Mit! hát te búsulsz, vén, otromba hegy!
Rögtön derülj ki, úzd szét e borút,
S fonj homlokodra sugár-koszorút, –
Öltözzél legszebb ünneplő mezedbe,
A legvígabba és legdíszesebbe!
Jön a király! –”

A hegy nem válaszol. –

S a cicomás kíséret újra szól:

– „Tudod, ki jő? A leghatalmasabb!
Dicsőbb, nagyobb, tündöklőbb, mint a nap!
Tizenhat város, millió sereg
Meghódított országok, tengerek:
Mind, mind övé és mind elébe hull
Mély hódolattal!... Rabszolgáiból
Bőven kitelnék egy birodalom!
Legyőzhetetlen, roppant hatalom!
A föld remeg, ha egy lépése mozdul
És kincse annyi van, hogy angyalostúl
Mevásárolhatná a hét eget!...
Nos, vágysz-e még mogorva képeket?
Az ő nevében jöttünk, – ő pedig
Te hozzád mindjárt *leereszkedik!*
Ott közeleg, pompában, fényesen,
Nos, fogsz-e rögtön mosolyogni?”

– Nem! –

„Most sem tudod, ki jő?”

– Nem ismerem!

Olyan kicsiny, hogy még nem vettem észre.

És szemem is, nézvén a mindenségbe,
Már gyöngé arra, hogy ilyen parányi
Nevetlen férget megtudhasson látni...
És vállamat örök gond terheli...!
De hogyha jön, megengedem neki
Hogy hátamon csuszkáljon. –

„Vakmerő!

Reszkess! Azonnal megtudod, ki ő!
Megkorbácsoltat mint egy rossz kutyát!
Korbácsütés úgy fog zuhogni rád
Mint jégeső, mint felhőszakadás,
Amíg testedbe ölnyi gödröt ás,
Míg minden bordád szörnyen megropog,
S kisimul újra durcás homlokod!...”

Ahmed Kaleb vágatva ér oda.
Mélyen legörnyed fényes csapata.
Mesés himzésű kalpag a fején,
Forgója csillagragyogásu fény,
Büszkén mered föl fejedelmi tolla.

Körülte népség, a porig hajolva,
S ő nézi őket, hosszan, gögösen.

Ekkor süvöltve, mintha a hegy-odvak
Röpítenék ki, örült-hirtelen
Forgószél támad. Mint az uszított vad
Dühöngve száguld s zúgva söpri szét
A cifra sapkák lengő tolldiszét.
Ahmed Kaleb magas fejére csap
Hogy porba röppen a remek kalap.

Forgónak, tollnak vége,
Nincs kalpag a királyon.
És szól a hegy: „Előttem Ő felsége
Födetlen fővel álljon!”

A KIS SAVOYARD.

– 1882. –

Párisba vitték a kis savoyardot.
Ott lelték árván egy magas hegyen.
Játszott, szaladgált, ugrált, mint a zerge,
A hófehérré vénült szirteken.
Kedves, vidám koldus volt. Rongyos, éhes,
És elhagyott... de mégsem szomorú.
Vásárra vitte havasi virágát
A nyomorult, kis savoyard fiú.

Apád, anyád?... „Nincs!”... Van-e aki táplál!...
„Nincs!”... Ki vigyáz rád?... „Senki!”... Hol lakol?...
„Kopogtatok a konyhók ajtaján – és
Csak befogadnak itt-ott, valahol!...”
Éhes vagy?... „Mindig!”... Fázol?... „Ah! alig van
Meleg ruhám... s a szél sivítva fú
Észak felől!...” – Nos, elviszünk magunkkal,
Párisba jer, kis savoyard fiú.

Tetszel nekünk!... Mily gyönyörű szemed van!
Nincs gyermekünk... fiúnkká fogadunk!
Lesz inasod! Pompás ruhát adunk rád, –
Lesz mindened!... Dúsgazdagok vagyunk!
Fényes szobában majd velünk ebédelsz
S mulattatsz minket!... És milyen hiú
Lesz rád a nőm, mamád, a bankár lánya,
Ha sétáltat, kis savoyard fiú! –

Párisba vitték a kis savoyardot,
Felöltöztették szépen, ékesen...
– No rajta! Játszszál! E tömérdek játék,
S amit láatsz, minden a tiéd legyen!
Miért suhansz a terem ablakához
Futó felhőt bámulni?... És e bú
Miért lopózik arcocskádra? Mért vagy
Ily hallgatag, kis savoyard fiú? –

– Míg rongyos voltál, míg éhen bolyongtál
A bérceken, kis szádon dal fakadt!

Zúgó szelek, vad záporok dacára
Örök mosolyban fürdött ajakad...
Most mindened van s mégis egyre sáppadsz!...
Fény vesz körül és arcod szomorú!...
Így köszönöd meg a ritka szerencsét
Te hálátlan, rossz savoyard fiú!? –

Beteg vagy nemde? – Hívatják az orvost.
Nagy hírű bölcs, ki minden bajhoz ért.
„Szólj, gyermekem, szólj?” – Orvos úr, ne bántson!
Szívembe nyílt... nem tudom, miért! –
„Sokat szaladtál! Eztán csendesebb légy!
Tested törékeny, gyenge alkatú!
Vigyázz, mert meghalsz!” – Ah! úgy érzem én is! –
Szól halkan a kis savoyard fiú!

– Mondd, mit kívánsz? Tekintsd meg ezt a hintót!
Számodra vettem!... És e paripa!
Ötszáz arany volt!... A herceg fiának
Sincs drágább! Nincs rajt' egy mákszem hiba!
Mondd, mit kívánsz? Veszek számodra kertet,
És benne tó lesz s csoda illatú
Virágok!... Szólj hát!... Ej, te rám se hallgatsz
Tovább zokogsz, kis savoyard fiú!

Ősz van. Bús harmat reszket a virágon,
Könny csillog a haldokló szemeken.
– Mondd, mit kívánsz hát? – „Havasi virágból
Egy koszorúcskát hozzatok nekem...
Meggyógyít az!” – Elhozták a virágot,
S meggyógyult tőle. Ott a koszorú
A kis koporsón, melyben mosolyogva
Szunnyad a kedves savoyard fiú.

KISZÁRADT FORRÁS ELŐTT.

– 1882. –

Kiszáradt forrás!... Egykor te benned
Szélid zsongású hullám szökelt.

Omló vizednek játszó futása
Virágos útra csapongva kelt.

Az erdő gíme eljárt te hozzád,
Itatva benned kicsinyeit...
Sebét elhozta s patakzó könnyel
Táplálva téged, megmosta itt.

Pásztor leányka, amint hajnalnál
Üdében járka s eltévelyeg:
Ártatlan báját szűz ámulattal
Először benned csodálta meg.

Édes tavaszhoz szokott madár-raj
Ivott belőled, ha jött, ha ment,
S amit tudott dalt, mind elcsevegte,
Partod smaragdján amíg pihent.

Te rajtad függött hű nefelejcssek
Beléd méléző kis kék szeme.
Ó mily szökellő, mily tiszta voltál
Égnek, virágnak szép tükre te!

Most vége, vége! Kiszáradt! Vége!
Csak medre van meg, – bús, néma kör,
Mely úgy mered rám, kopár-siváran,
Mint egy kiégett, holt szemgödör.

Hová enyésztél kis játszi forrás?
Hát kergetődző pajkos vized,
Örök vígságod, bohó szökésed,
Nyájas zsongásod: – mind elveszett?

Mind, mind, örökre! S nem hozza vissza
Kedves folyását többé misem,
Öntözte még úgy a nyár viharja,
S az ősz bánatja, halk-csöndesen.

Igy jár a szív is, be sokszor így jár!
Forró, merész, szent érzelmivel
A nagy teremtés pompája közben
Mint itt e forrás, úgy sorvad el.

Szabadság vágya, nagyság reménye,
Álmok varázsa, kéj, szenvedés,
Búnak, gyönyörnek túlradása: –
Mind, mind elillan, lassan kivész.

Mind, mind, örökre! S nem hozza vissza
Nemes buzgását többé misem,
Hullassa még úgy, múltján merengve,
Égetve ömlő könnyét a szem!...

Kiszáradt forrás!... Előtted állva,
Lelkemre gond száll, ajkam remeg:
Források véde! Irgalmas nemtő!
Kiszáradástól óvd szívemet!

KŐ-OROSZLÁN.

– 1883. –

A kő-oroszlán szája nyitva,
De hang nem zúg belőle ki.
Hatalmas lába megse' rándul,
Amint egymáson fekteti.

Királyi göggel néz a légbe.
Sok század óta néz ekép.
Ha mást nem, hát a kort dacolja,
Mely hozzá halkán, félve lép.

Senkit se bánt és őt se bántják.
Hátát, fejét moh verte fel.
Rettentő karmán játszi kedvű
Apró madár ül s énekel.

Gyámoltalan verébfióknak
Ő benne pompás ágya van.
Elrejtí jól szegény parányit
És őrzi híven, gondosan.

Didergő pinty szájába röppen
Ha bűg fagyasztó téli szól

S hálából, hogy megóvja, néki
A szabad erdőkről beszél.

Ilyenkor úgy tesz, mintha élne:
A vén oroszlán mosolyog.
Mert a szabadság hangja oly szép,
Hogy keble – kő bár – feldobog!

Erőnek volt jelvénye hajdan,
Most megszelídült mód felett:
Viharvert, bujdosó madárnak
Irgalmas, titkos fészke lett!

Fecskék is, őszi vándorlaskor,
Itt gyülekeznek össze mind,
És ő, mikor már fönn lebegnek
Utánuk nyájas búcsut int.

Így üldögél, mélán, nyugodtan,
S amint virasztja őrhelyét
Úgy tetszik, mintha szenderegve
Meghajtaná fáradt fejét.

Csicsergő dal ringatja álmát,
Míg künn süvöltve jár a vész...
És símogatja kő-sörényét
Egy láthatatlan, égi kéz!...

SZÖKÖTT MADÁR.

– 1886. –

Kiröpült! Elveszett! Napokig kerestük,
Vártuk, visszavártuk, de hiába lestük.
Szomorún meredt ránk, ajtócskája nyitva,
Mint egy üres börtön, a keskeny kalitka.

Szép madár volt. Ámbár rabságban születve,
Nem hagyta el soha könnyű, játszi kedve.
Egyszerre ébredt föl a kelő hajnallal,
S költögetett minket meg nem szűnő dallal.

Röpdösött szobánkban. Bujkált, szökdelt csacsқан
Mint egy játszó pajtás, ha úzte fiacskám.
S nem találván többé biztos menedéket:
Hitvesem kis ujján ért a hajsza véget.

És három nap mulva végre megtalálták
Szomszédunk kertjében a szökött madárkát.
Feje holtan csüngött egy fekete kőre,
Hervadt levelekből volt a szemfedője.

Ó látom, mi történt! Örömében szinte
Ittasan csapongott, lengett eleinte...
De rablelke megtört bágyadtan, ijedten
Az éhség kínjában, az éji hidegben.

Puha tollacskáit megtépte a szellő,
Rideg ősz fuvalma, hervadást lehellő.
Szárak, fagyos ágról többé el se szállva:
Tehetetlen, némán omlott a halálba!

És így, ami legfőbb, legszebb vágya másnak,
Ami célt és hőt ad a szívdobogásnak,
Ami nélkül csak nyűg, teher az egész lét:
Éppen a szabadság ölte meg szegénykét!

Nem! Ne lássak többé rab-madarat nálam!
A madár maradjon az ég magasában,
Vándoroljon szerte, szálljon ágról-ágra...
Nem tanítom többé hitvány szolgaságra!

Egypár kedves füttyért nem csukom be rabnak!
Szabadnak született, maradjon szabadnak,
Bár éhség gyötörje, viharok ragadják!...
Mert te vagy az élet, az erő: – szabadság!

MARATHON ELŐTT.

– *Csatadal.* –

Szólok hozzád, görög népem,
A szabadság szent nevében!
Akinek van: úljön lóra,

Akinek nincs: gyalog menjen
Nagy, dicső találkozóra!
Mert ütött a döntő óra!...

Azt mondják, hogy sokan vannak,
Aki mostan ránk rohannak!
Bárcsak százszor annyi volna:
Még több menne a pokolba!
Tigristől se fél a bátor,
Hát még egy kazal polyvától!

Jöjjön hát a sok gaz vér-eb!
Csak termésünk lesz kövérebb,
Hogyha vérük omlik rája!
Rajta, hellen! Egy száz ellen!
Ez a hozzád méltó pálya,
Félistenek unokája!

Legyenek bár vasban állig:
Vágjátok le mind egy szálig!
Minden csapás halált adjon,
Fejedelmük vérbe fagyjon,
Jajjal-bajjal haza futni
Hírmondójuk se maradjon!

Esküszöm az Istenekre:
Rablánc nem jön a kezemre!
Ha máshol nincs: a halálban
Függetlenség, szabadság van!
Semhogy egyszer szolga legyek
Inkább százszor halni megyek!

1897.

A SZÁZADIK.

I.

Száz volt. Száz ember. Száz hős kapitány.
Foglyúl esett mind hosszú harc után.
Manasszes, Gád, a Sámuel fia,
És Úziel, a bátor dalia,
Jób Gileádból, Rúben és Aház,
Dán, Ammihúd, Kaleb, Benája. – Száz!
Mind elbukott. De nem volt soha rab
Gyötörve büszkébb, láncon szabadabb.

Miért harcoltak? Fegyvert mért fogott
E sok derék hős? Védtek a jogot.
Védtek a rongyos, tiprott nép jogát,
És Jehovának fényes csarnokát,
Amit hajdanta Jórám épített...
Védtek adott szót, fölcsúfolt hitet,
Egyszóval: mindent, ami nagyság, szentség,
Hogy Izraelt a járomból kimentsék.

II.

Elbuktak. S Róma helytartója éled.
Most ő az úr. Kezdődik az ítélet!
Karók, keresztek, mint a jegenyék
Két hosszú sorban... s rajtuk lánggal ég
A lázadó: élő halotti fáklya.
Suhint a bárd, recseg-ropog a máglya.
Irtózatos, vad bosszút áll e népen
A császár híve, a császár nevében.

Egyszerre tíz. Megint tíz. S újra tíz.
Vérrel keverve fut a hegyi víz,
Mely gyors habjával Rámaót befolyja...
S az égő testek szörnyű füstgomolyja
Mint felhő száll a Bethgader hegyére.
De jajszó nincs. A hősök büszke vére
Mély csöndben omlik. Mintha szobrokat
Vágnának ketté – hangot egy sem ad.

III.

A százból egy maradt még: Jonatán.
Utolsó. Mert első volt a csatán.
Mind meghalt. Láttá, s nem rándult a képe.
Egy néma könny szaladt csak a szemébe.
Jön a pribék, kezét emelni rája.
De int a császár buzgó, hű szolgája,
A hatalom becsvágyó embere:
„Fickó, megállj!... Előbb szólok velem!”

Szól hozzá: „Vége! Minden tönkre ment!
A tereken halálos, néma csend,
És egy hiján a népjog száz bolondja
Békés halott! Többé egyik se rontja
Uralmamat! A lázadást levertem,
Sírbolt a házam, temető a kertem,
Országunk vérzik irgalmatlanul...
De megmutattam: én vagyok az úr!

Törvényt papoltok? Népet védtek? Ó
Rajongó csürhe! Sok hitvány bohó!
A nép? A nép igavonó barom,
És ebből áll a törvény: akarom!
Cézár előtt meghajtom a fejem,
És ő segít, hogy üljek e helyen,
S ti én előttem meghajoljatok:
Ez itt a törvény és ez itt a jog!

Látod: mit ért a buta ellenállás?
Mondtam neked: Cézárt szolgálni hálás,
Kedves dolog! Más nem lehet hatalmas,
Más nem lehet erős és diadalmas,
Csak aki hódol és hizelkedik
Dicső Cézárnak! Úgy van! Ti pedig
Népről beszéltek s oda visz a gög,
Hogy fölláztok, átkos pártütők!”

IV.

Gúny villan át a zsarnok vad szemén:
„Ha életed most megkimélem én,

Makacs bolondok hírmondója: nos
Mit fogsz csinálni? Nézz szét! Légy okos!
Magad vagy immár! Győzelmes karom
Mindent leverte! Nincs több forradalom!
A lázadók máglyán, karón, kereszten!”

*

S a századik megszólal: Ujra kezdem!

ÉRC-SZOBOR.

Szabadság nagy költője!... Egekbe néz szemed,
Mintha merengve néznéd fönt járó szellemed.
Nem veszed észre immár halandók bánatát,
Dicsőült pillantásod bennünket megse' lát!...

Ó élve mennyit sírtál, szivednek mélyiből!
Szemed hő könnye ércet olvasztott volna föl.
Most nagy vagy és dicső vagy, a nép csodálni jár,
De nagyságát az érc-szív többé nem érzi már!...

Lángoltál, lelkesedtél, míg jártad lenn a port,
De néma részvétlenség közönnyel rád tiport!...
Most lelkesednek érted... S te a magasba fenn
Állasz közönnyel, némán!... Örökké hidegen!...

ÖRÖK HALADÁS.

Nem vagyok több széthulló anyagnál,
Az enyészet durván rám tipor;
Elmúlok, ha napjaim lejárnak
S lesz belőlem egy maroknyi por.

De amíg él bennem egy idegszál,
Anyagomban lángot szítva fel:
Annak élek, ami szép e földön,
Annak élek, ami fölemel!

Annak élek, ami halhatatlan,
Mint az égbolt ragyogása fenn,

Múló élet tündöklő eszményi:
Hit, szabadság, lángész, szerelem!

Hűlő testem átadom a földnek,
Hogy helyettem hozzon létre mást;
S küszöbén az örök elmulásnak
Üdvözlöm az örök haladást!

EMBER

Mennyi koldus,
mennyi árva,
Mennyi könny
és mennyi bú!...
Isten!... A te
szép világod
Még mindig be
szomorú!...

KIÉGETT CSILLAGOK.

– 1886. –

Hány csillag ég ki fönn a végtelenben,
S hatalmas hévvel többé nem teremt!
Elhűlt az élet édes forrósága,
Nincs ott egyéb: sötétség, néma csend.
Nem nyit virág, nem hangzik rajta dal.
S mint a halottnak nincs lélegzete:
Szellő se moccan. Minden éjbe hal.
A bús röggöt örök fagy vonja be.
De bár kiégve, bár megfagyva régen:
A szomorú gömb ott bolyong az égen,
Más, boldog, élő csillagok sorában,
Mint egykoron, a hév s erő korában!
Forog, forog, hurcolván azt a fényt,
Amit hő napja hullájára hint.
Forog, forog... Csak gördül, csak kering,
A mindenség élő-halottjaként!...

Ó hány ember van, akiből kilobbant
Mindaz, mi egykor alkotó elem,
Hév, szenvedély volt! Minden oda van már:
Lelkesedés, hit, eszmény, szerelem,
Vágy és öröm... édes megindulás,

Szent érzések túláradtán a könny,
Szemünknek gyöngye!... S nincsen benne más,
Csak változatlan, fásult, bús közöny,
Unott, rideg kopárság, rémes úr!...
És mégis él, mégis szünetlenül
Jár-kel, bolyong. Találkozol vele,
Rád néz s nem csap meg a halál szele.
A pezsgő létben – meg van fagyva bár –
Mint önmagának temetője jár.
Kivül ragyog... belől örök setét.
Hurcolja folyvást meghalt életét!

NÉVTELEN SÍR.

A temető zugában
Vetettek neki ágyat,
A többiektől távol...
Talán hogy nyomorából
Ne vessen rájuk árnyat!

Ah, nem siratta senki,
És gondját sem viselték!
Mikor ledőlt a porba:
Elhűlve, haldokolva
Az ország útján lelték.

Nem mondta meg nevét sem,
Csak ment a semmiségbe.
Bús lelkét kilehelvén,
Csak egy szó űlt a nyelvén,
Nem több, csak ennyi: Vége!

Ilyen szegény halottat,
Ilyen hitvány halottat
A cifra, fényes, drága,
Szép temető porába
Talán még sose hoztak!

Ó bezzeg a sirások
El is temették szépen:
Behantolták mulatva!...

Egy névtelen darab-fa
Gubbaszt a sír tövében.

És alszik és enyészik,
És porladoz magában.
És álma hosszú, csendes.
De tán a többi sem tesz
Mást lenn az éjszakában!...

A temető kigyúlad,
Hatalmas lángok égnek.
Koldust ki venne számba?
Se koszorú, se lámpa,
Egy mécs se jut szegénynek.

Bolygó tüzek részvétből
Meglátogatják lopva.
Ott táncolnak felette,
Sáppadt, komor fényt vetve,
Nyom nélkül ellobogva!...

1887.

ZSOLTÁR.

– *Énekli egy
rebellis koldus.*

–

– 1889. –

Királyok, királyok, tündöklő királyok,
Akiket a világ trónusain látok:
Nem vagytok másoknál se jobbak, se szebbek,
Csak hatalmasabbak s tán szívtelenebbek!

Jól van, helyesen van, ingyen is megértem,
Hogy elől ragyogjon a valódi érdem!
De mikor köztetek annyi gyenge, rossz van,
Mégis csak ti ültök a fénylő magosban!

Pedig hogyha érdem és nem véletlenség
Szabná ki az osztályt: hol lenne a fenség?

Kevesen volnátok istenek e földön!
Veletek vón tömve pince, fegyház, börtön!

Aki most legelső, lenne legutolsó!
Minden bárgyu mondat, minden dadogott szó
Nem hozná a népek millióit lázba,
Nem röpítné sürgöny szerte a világba!

Ti kucorganátok az előszobákban,
Titeket lökdösne minden inas bátran,
És ha gondolnátok néha nagyot, szépet,
Közönytől, nyomortól hej! ti véreznétek!

Ha ti nem volnátok: egyszerűbbek volnánk,
Többször lelkesednénk, ritkábban hajolnánk!
Nem feszítne köztünk annyi szemtelen gőg,
Egymást igazabban, bensőbbben szeretnők!...

De amíg ti lesztek, addig mint az átok
Egy cifra hazugság rontja a világot.
Bölcsök éhen halnak és a hitvány pára
Fölkent homlokkal lép országok csucsára!

D. O. M.

– 1889. –

Állott volna rajtam: én
Úgy teremtem a világot,
Hogy mindenki kap virágot,
S egy kis jót e földtekén.
Volnék én az Alkotó,
Akihez száll ima, ének:
Én nyugodtan nem nézhetném
Fönn a fényes, boldog égben
Azt a sok boldogtalant,
Aki szenved itt alant!
Én nem tudnám végignézni,
Hogy miképp kell elenyészni
Bűn nélkül, maró inségben,
Évről-évre a teremtés
Százezernyi remekének!

Sejtem én azt, hogy más szemmel
Nézi a világot ő,
A sugárzó, a dicső!
Ő alkotta ezt a rendet,
Tudja is hát, mit teremtett!
Hogyha szíve meg nem indul
Ennyi gyásztól, ennyi kintúl, –
Hogyha látja s mégis túri,
Míg hatalmas trónját úli:
Akkor mindez bizonyára
Helyes és jó és igaz!
Nem törödvén jajjal, könnyel:
Néz bennünket bölcs közönnyel,
Ő, a legfőbb bölcsesség,
Ő, a kezdet és a vég!
Ámde én ember vagyok csak,
Én nekem fáj, hogyha látom
A nyomort e szép világon!
Én, az oktalan parány,
Én, a porból vett halandó,
Épp azért, mert elmulandó
Árny vagyok, rezgő atom:
Én a sírót siratom!
Hogyha látom hosszú sorban
Menni őket bús nyomorban,
Aggon, ifjan, férfi-korban,
Utcákon és tereken:
Könnybe lábad a szemem!
Ó bocsásd meg, véghetetlen
Bölcsességü Istenem!...

NINCS VÁLASZ.

– 1890. –

Öreg bölcs, mondd csak: Míg mi a halottat,
A szenvedőket telehintjük könnyel:
Az Isten, aki mindnyájunknak atyja,

Mért nézi mindezt jéghideg közönnyel?

– Nem tudom!

Talán azért, mert tudja jól az Isten,
Hogy nincs halál, s örökké tart az élet?
Hogy más alakban támadunk föl újra,
Ha régi formánk széttört, semmivé lett?

– Nem tudom!

Ismertem embert. Nem tett soha rosszat.
Nemes, nagy lelkén nem volt soha szenyfolt.
S csapások érték, hogy csaknem megőrült!
Mért szenvedett így, hogyha büntelen volt?

– Nem tudom!

Ismertem embert. Maga volt a gázság.
De életét bőségben, vígan élte,
S fénylett rá folyvást a szerencse napja!
Ha hitvány volt, az Isten mért kímélte?

– Nem tudom!

Vagy van talán igazság, túl a földön?
Van angyal, végzést lángbetűkkel író?
Van, aki lát, hall és ítéletet mond,
Különbet, jobbat, mint a földi bíró?

– Nem tudom!

A vénség elhal, sírba dől. Helyén van.
Korhad, kiélt. De jó uram, felelj meg
E bús kérdésre: Mért hal meg a bájos,
Friss, édes jószág – mért hal meg a gyermek?

– Nem tudom!

Egy eb döge s halott Napóleon közt
Nincsen különbség? Úgy elpusztul éppen
A fényes lángész, mint a ronda állat,
Mely túrt, sarat túrt teljes életében?

– Nem tudom!

Hát életünknek nincs más célja, mint az,
Hogy porrá váljunk, temetői röggé?
Legyek módjára röpködünk a fényben
Pár évig – aztán rothadjunk örökké?

– Nem tudom!

Biztos, hogy végül megfagy az egész föld!
Ha mindezt tudja és előre látja:
Mért küzd, mért épít, mért tanul az ember?
Felelj meg erre, bölcsesség barátja?
– Nem tudom!

Ó szép öreg bölcs! Mielőtt kilobbansz
S hulládon férgek milliói rágnak –
Mondd: érdemes volt a világra jönnöd?
Mondd: van-e célja az egész világnak?
– Nem tudom!

ZSÁKHORDÓ.

– 1895. –

Akit poéta meg nem énekelt még:
Szegény zsákhordó, rólad szól dalom!
Nem vagy gavallér. Nem csaphatsz szelet
Verseny gyöpén. Nincs váltó-hiteled.
De én becsüllek mégis módfelett,
És fajtádat fönnen magasztalom!

Nagyúri sikknek ellentéte voltál,
Mióta élsz, goromba cimborám!
Nem tudsz hitelre öltözködni szépen.
Ah, nimbuszod sincs bájos nők körében
Nem kártyázol művészileg. Csak éppen
Dolgozni tudsz. De azt keményen ám!

Égész áldott nap ott lóg a nyakadban
A puffadt, köpcös, súlyos gabna-zsák.
Csak úgy sétálgatsz föl s alá vele,
Minthogyha lágy pehellyel vón tele.
Pedig ugyancsak meggörnyedsz bele!
Kivált ha lábad meredekre hág.

Igy fáradsz folyvást, hogy családod éljen.
S paraszt-szived csüggedni nem tanul
Semmittevő bölcsektől!... Durva tested
Hurcolja bátran a nehéz keresztet.

S mert nem szabad kidőlnöd: újra kezded
Mindíg a munkát, lankadatlanúl!

Ámbár e nóta nem jut el tehozzád,
Kimondom versben, hogy munkád derék!
Különb vagy százszor, mint a gazdag ősök
Pazarló sarja! Mint a kártya-hősök!
Kéjenc mihasznák – ifjak és idősök! –
Ecartés, turfos, címeres herék!

Igen, nemes, de naplopó barátom!
Legyen bár benned még oly kék a vér,
Légy bár fél-isten egy-egy kártya-túrnál:
Vallom s ha mindjárt párbajban leszúrnál,
Vallom, hogy ötszáz, sőt több ilyen úrnál
Egy szorgalmas zsákhordó többet ér!

FÖLTÁMADÁS.

– 1897. –

.....Nagyszombat éjszakáján,
Kripták körül, sírkertek néma táján,
És mindenütt, ahol halottak vannak:
Tündöklő szárnyal angyalok suhannak,
Mint csillaghullás, mely nem hágy nyomot.
Visznek kezükben pálmát, liljomot,
S míg a sirokra halkan rálegyintnek,
„Föltámadunk!” súgják dalolva mindnek.

Az égi jelszót hűs szellő ragadja,
És egyik sír a másikának adja.
Halottak nyelvén valamennyi szól,
Fohász, sohaj kél a göröngy alól.
Dermedt tagjával gazdag és szegény
Gyönyörben reszket sírja fenekén,
És bűg a hang, a rejtelmes, csodás:
„Föltámadunk! Ó édes biztatás!”

Egy sír marad csak hangtalan, komor,
Amit kerúb hiába ostromol.

Nagyot dobbant rá fényes, könnyü lába:
„Alvó, felelj hát!” Ám ez is hiába.
És most a legszebb szól hozzá kevélyen:
„Parancsolom az Úristen nevében,
Adj visszhangot hozsannás szónkra!” Végre
Mozdul a hant s ily válasz döng az égre:

Van még szegény, kinek az ég alatt
Alig jut egy kis betevő falat,
Amíg mellette örülten mulatnak
Más emberek, kik milliókat adnak
Habzó borokra, lóra, szeretőre?
Van még a földnek rabja? Börtön-őre?
Van koldus? Árva? Sinylődő beteg?
Ha van még: engem föl ne költsetek!

Föltámadástok átok-számba megy,
Ha föltámadni és szenvedni egy,
Ha minden az lesz újra, ami volt,
S elülről kezdünk minden bűnt, nyomort!
Mért tudjam azt, amit már elfeledtem,
Mikor nyugodt, boldog halottá lettem,
Mért tudjam újra, gyötrődvén bele,
Hogy a világ bánattal van tele?!

Föltámadásra akkor hívjatok,
Ha minden ember boldogulni fog –
Nem henye ranggal, cifra ősi névvel,
De a tulajdon igaz érdemével.
Föltámadásra akkor hívjatok,
Ha mindenütt, ahol nem gúny a jog,
A föld gyümölcsét egyformán szedik,
S élhet mindenki, aki születik!

Ha nem lesz többé birkanyáj a nép,
Aki parancsra vágó-hídra lép;
Ha megbukik furfang, alávalóság,
És nem lesz más hatalmas, csak a jóság;
Harcban nem omlik ezrek drága vére,
S csak a tulajdon szerető szívére
Hallgat az ember, soha semmi másra –:
Majd én is vágyom a föltámadásra!

ZOLA EMIL.

I. AMIKOR BÖRTÖNRE ITÉLTÉK.

Csak klasszikus vers ünnepi mérete
Illik tehozzád ó nemes, ó szilárd!
Te nemzeteddel pörbe szálltál,
Hogy kiderüljön a szent igazság!

A régi és nagy Róma erénye az,
Amely te benned küzd a jogért dicsőn.
A régi elv: Legyen igazság,
Bár a világ darabokra hull is!

Ítélték. Ám jó! Börtönöd éjjelén
Az irgalom szép angyala ül veled...
Nagy könyje fénylik, mint a csillag,
És ez a fény kisugárzik onnan.

Magadra hagynak s mégse maradsz magad.
Lesz társaságod. Nincs odakint külömb.
A néma csöndben millióknak
Lelke beszél a te szellemeddel!

Nincs benne kétség: a pulya hallgatás
Javadra vált vón a sokaság előtt,
Mely ráköpött vak, bős dühében
Esztelenül a saját szívére...

De nem! Te szóltál! Félre, hiú babér!
Hisz a silányok tapsa utálatos...!
A szenvedőnek egy sohajját
Többre becsülted az éljeneknél.

Buktál, de szépen... mint az a vértanú,
Kinek fejére glória száll alá,
Mert rendületlen hittel omlik
Durva bakók s buta nép elébe.

Börtönbe dobhat földi birák szava,
De trónusán, fönnszól az örök bíró:

„Te vagy, kiben kedvem telik! Jőjj
Zóla fiam...! Szivedet megáldom!”

1898.

II.

AMIKOR MEGHALT.

A szájhős még rikoltoz. De te, nagy
Igazságmondó, immár néma vagy!

A szent kéz nyugszik. Már nem tépi szét
Hamis próféták ünneplő mezét.

Nem bélyegez meg – írván szörnyü szókat –
Ál-szenteket s valódi árulókat!

A toll Szent Györgye többé sose fen
Irtó acélt. Először most pihen!

De ellenségeid most sem pihennek.
Koporsód mellé szitkozódni mennek.

Óhajtanák karóba húzni rút
Gyűlöléssel a meghalt vértanút!

E sír-gyalázó, bűsz hetvenkedés
Javadra vált: nagyságod most egész!

O gúny!... A rikkancs, a bohóc, aki
Hazát szaval: mind hű és hazafi!

A vad, tudatlan, gőgös, léha vér,
Mely Berlint ordít és Szedánhoz ér...

A reklám-páthosz, a Boulanger-nóta
Sok léhűtője: mind nagy patrióta!

De te, aki fölvtad hályogát,
Mert az megy csak előre, aki lát...

Te, aki tépted durván a gyomot,
(Bölcs durvaság!) mert mindent elnyomott...

Aki erényt, igazságot papoltál:
Te a hazádnak ellensége voltál!

Ó balga nép!... Az Isten adjon néked
– Hogy nagy lehess! – még több ily ellenséget!

De addig kettős temetés legyen!
Temessék Zólat ott fön, a hegyen.

Mi meg temessük a kezünkbe itt
Égő arcunkat... s szégyen-könnyeit!

1902.

NINCS HALÁL...

Sejtem, tudom, hogy nincs halál!...
Amint lejár a földi élet,
A láthatatlan tűz: a lélek
Lobogva más csillagra száll.

Csak egy marad rideg halott:
Az, aki sár volt életében!
Mert nem csüggött a jón, a szépen,
Mert könnyeket nem hullatott...

Mert másokért nem szenvedett,
Nem hitt, nem vérzett lelkesedve!...
A Mindenség teremő kedve
Annak nem ad több életet!...

De aki láng volt valaha,
Aki szerette a világot
És milliókért élni vágyott –:
Ne féljen!... Nem hal meg soha!...

Csillagról új csillagra tör
S egy szent erő szolgálatában
Bilincseket zúz össze bátran,
Buzdít, emel, könnyet töröl!...

Amíg az űrben egy atom
Elnyomva él, jogért esengve:
Megy végtelenből végtelenbe,
Örök tettvágygal, szabadon!...

A NÉPET SZERETEM.

Királyokat szolgálni jó.
Jár érte rang, kegy, penzió,
Ordók özönje s holmi más:
Mély tisztelet, nagy csillogás!
Nekem nincs rangom, rendjelem,
Mert én a népet szeretem!

Van sok barátom, aki már
Ugyancsak fönn és messze jár!
A szép, kegyelmes címekért
Kapaszkodó had célhoz ért.
Én lenn vagyok, mindegyre lenn,
Mert én a népet szeretem!

Csak menjenek előre mind,
Sorok kívül, vagy sor szerint!
Övük legyen kincs, hatalom!
Vígaszt, reményt egy-egy dalom
Ha néha ad: elég nekem.
Mert én a népet szeretem!

A népet, a gyámoltalant,
Mely küzd és sír és tűr alatt.
Silány vacokban szunnyad el,
Nyomorra ébred, hogyha kel,
S meghal kórházban, szemeten –
Én ezt a népet szeretem!

Ah ezt a népet! Mely talán
Jövő idők szebb hajnalán
Uj, boldogabb életbe fog,
S ember lesz, mint a gazdagok!
E bús, szegény, örömtelen,
Vergődő népet szeretem!

Mi lesz jutalmam, hogy vele,
Jajával volt e szív tele?
Hogy néki szóltak e dalok?
Egy könny talán, ha meghalok!
Könnyezve mondják majd, hogy én
A népet egykor szeretém!

1901.

A HARMADIK GRANÁTOS.

– 1902. –

I.

Orosz fogságból vánszorog
Két francia gránátos.
Fejük legörnyed, amikor
Odaérnek a német határhoz.

Hallják a hírt, a szörnyű hírt,
Hallják elhűlve, zokogva:
Szétverve, legyőzve a büszke sereg,
S a császár... a császár – fogva!

Sírnak, keseregnek a harcosok,
Ismétlik a szörnyűséget.
S az egyik szól: „Szívem be fáj!
Ah, régi sebem hogy' éget!”

„„Mindennek vége!”” szól a társ.
„„Meghalnék szívesen... de
Inségre jut nő és gyerek,
Ha én... Ez jut eszembe!...””

„Eh, mit nekem síró poronty!
Mit nékem az asszony, a párom!
Kolduljanak, ha éhesek!...
De a császár!... Az én császárom!

Csak egyre kérlek, cimborám!
Ha itt a halál elérne:
Holttestemet hazámba vidd,
Temess Frankhon földjébe!

Szívem fölött legyen ott a kereszt,
A becsület szalagja...

Kezembe puskát... és csatolj
Kardot az oldalamba!...

Úgy fekszem s vigyázok a sír fenekén,
Mint őrhelyén deli strázsa...
Míg újra hallom az ágyudőrejt,
Fölver paripák robogása...

Császárom fölöttem amint tova zúg
Villámló kard zöreijében:
Fegyverben kiszállok a síkra legott
S a császárt, a császárt megvédem!...”

II.

E pillanatban oda lép
Egy harmadik granátos.
Néz. És hasonló a szeme
A villám-lobogáshoz.

„Császárotok, aki miatt
Fél-Európa romban, –
Aki miatt koldusbotom,
És csonka, beteg karom van...”

Az, akinek a csatatér
Halálhörgése, gyásza,
Könnyzápóra, vértengere
Volt a mulatozása...

Az, akinek gonosz nevét
Én többé nem üvöltöm:
Császárotoknál aljasabb
Gazember nincs a földön!

Nagyobb gazember csak te vagy,
Aki dicsőnek látod, –
S koldulni, lopni küldenéd
Nőd, gyermeked, családod!...

Nem becsületrend –: becsület!
És nem dicsőség –: jószág
Kell énnekem!... Nem kard, szurony,
Hanem kalászkod, rózsák!...

Egy dolgos méh, egy kis parány,
Mely a virágra rá száll,
Hogy mézet gyűjtsön –: többet ér,
Mint ez a roppant császár!...

Ám kössék fel császárodat,
Mi gondom rá!... Erőmet
Különb dolgokra tartom én:
Megvédem a nőmet, a nőmet!...

Strázsáld, ha tetszik! Bőgj neki
Mennydörgő hallelujját –:
Ezer császárért nem adom
A gyermekem kis ujját!...”

FINÁLE

Kibékült fájdalom,
Mosolygó
elmulás...

NE SÉRTSD MEG...

Ne sértsd meg azt, akit szeretsz!
Egy durva szó elég,
Hogy elborítsd, hogy gyászba ejtsd
Szerelme szép egét!...
Borúlt ég újra földerül,
Hint még szebb sugarat...
Ez gyöngédebb ég: itt a folt
Örökké megmarad!

Egy szó elég!... És húnyni kezd
A régi, tiszta fény.
Mélyebb sebet vág, mint a tör,
A nő nemes szivén!...
Átérzi lelked bánatát,
Vidáman hal meg érted, –
De bús kétségben csügged el,
Ha egy rossz szóval sérted!

Ne félj! Nem hal meg a madár
Ha szárnyait megtörték.
A pillangó tovább röpül,
Bár fényporát letörléd.
Tovább él a szerelem is
Mert mindennél nagyobb, –
De többé nem száll ég felé,
És többé nem ragyog!...

SZÉP TÉLI NAP VOLT...

Szép téli nap volt és az égbolt
Oly nyájasan nézett le rám!
A sokaság közt járva-kelve,
Magamnak e dalt suttogám:

Az emberek gyűlölnék engem,
De mosolyog a szelid ég!
Sugárzó íve, mint más szemnek,
Nekem is épp oly tiszta kék...

Tudom, ha majd új kikeletnek
Pompája nyit völgyön, hegyen,
A rügyező bimbócskát én is
Megindult szívvel nézhetem.

Nem fog lenézni a virág, ha
Mellette némán elmegyek,
S a bokrok, vékony vesszeikkel,
Nem csapdossák meg fejemet...

Madár az erdőn, ágon ülve,
Nem némul el, ha jönni lát, –
Én nekem is, mint bárki másnak,
Elfütyörészi víg dalát.

S a föld, a jó föld, hogyha egyszer
E fáradt ajk végsőt sohajt:
„Pihenj, fiacskám!” örök ágát
Én nekem is megveti majd!...

VALAKI AZ ÉJBEN...

Valaki az éjben
Kínos zokogással
Sorsát panasolta...
Odaléptem hozzá
És így énekeltem:

Mindent, mindent, mindent
Eltemet az idő!

A te bánatodat
– Bizzál benne szépen! –
Azt is eltemeti.

Senki, senki, senki
Nem fog tudni róla!
Mint koporsót verő
Rögnek dobbanása:
Úgy hangzik el minden!...

Láttál hullni lombot
Rohanó folyóra
Hervadozó fáról?
Úgy száguld el veled
Az élet folyója.

Mint kiaszik nyáron
Vékony vizű patak:
Úgy fog kiapadni
Szemed bő patakja,
S többé meg nem telik!...

És mint bércek ködét
Hajnali fuvalom:
Akképp űzi széjjel
A halálnak szele
Agyad sűrű gondját!...

Felhők vándorolnak,
Madarak röpködnek.
Zsendül a teremtés...
De te porladsz, porladsz,
Porladsz... elfelejtve!...

EGY MEZEI VIRÁGHOZ.

Kedves virág! Nyíló tavasszal
Törékeny élted megfogán.
Sarjadsz, virúlsz, amíg nyarad tart,
Pompátlanúl, de boldogan.

S ha jó az ősz: elhalsz szelíden,
Mint gyermek-ajkon a mosoly.
Szép hervadásod végsőhajja
Illat gyanánt a légbe foly.

Ó kis virág! Taníts meg engem,
Hozzád hasonló mint legyek?
Hogy míg nyaram tart: könnyü kedvvel
Derűt, borút egyként vegyek...

S ha itt az ősz, és mindenemtől,
Amit szerettem, válni kell:
Hogy akkor, mint te, oly nyugodtan,
Oly szent-szelíden múljak el!

CREDO.

Bár napról napra látom
Hogy mennyi szenvedés
Öl, rombol a világon
S a boldog mily kevés;
Bár győz a jóval szemben
Az aljas, a hamis,
S e véres küzdelemben
Tántorgok magam is:

Míg lesz e durva földön
Egy szép emberi tett:
A gyászt még fel nem öltöm
S ünneplem a hitet.
Amíg lesz könnyem, vérem,
Míg lelkemet tudom:
Mindig a jót remélem
S a rosszat siratom!

NAPFÉNY A MEZŐN.

A nap benéz az ablakon,
Ahol lakom,
Ragyogva, álmot oszlatón.

Aludni többé nem tudok.
Felöltözöm s megyek, futok,
Futok ki nyakra-főre
A szomszédos mezőre!

Vidám pacsirta már dalol.
Nótája szól
A tündöklő kékség alól.
Nincs a bohónak semmije,
Mégis dalol szegény feje.
Dalolgat egyre, szépen,
Az ég sugár-ölében.

Azt súgja minden zsenge ág,
Minden virág:
„Légy üdvöz ó édes világ!
Légy üdvöz ó meleg sugár!
Gyors elmulás a vége bár,
Én semmitől se félek,
Csak élek, élek, élek!”

Bolyongok én is boldogan,
Csak úgy magam,
S lelkebben újra dal fogan.
Érzem, hogy a halál se más,
Csak folytonos feltámadás
Víz-cseppben, fűben, fában,
Virágok illatában.

Érezlek, roppant Alkotó,
Te bölcs, te jó,
Magadról mindig hallgató!
Érzem, mily szép a földi lét!...
S mély áhitattal száll feléd,
Míg látok, hallok, élek:
A halhatatlan lélek!

FORTUNA.

Mások a szerencsét
Könyörögve kérik,

Tolakodva hívják.

Úton, útfelen

Futnak utána.

Bele csimpaszkodnak

Fényes köpenyébe,

Ráncigálják, húzzák

Éhesen, mohón,

Görcsös erővel.

Szemüket kinyitják,

Nézik, egyre nézik,

Mint hajó-töröttek

Messzi tengeren

Nézik a partot.

Lesütött szemekkel

Járok a világon

S a szerencse mellett

Némán megyek el.

Nem veszem észre.

LÁTTAM HALOTTAT...

Láttam halottat, aki úgy mosolygott,

Mint álmában a játékos gyerek.

Mutassak én is a halálos ágyon

Elfáradt vándort, aki szendereg!

Ne lássék rajtam vad, rémes vonaglás,

Ne torzuljon görbére, csúfra képem.

A nagy váláskor hadd legyek nyugodt, bölcs,

Vidám!... Olyan nehéz meghalni szépen!

Sorrento, 1901.

MEGNYUGVÁS.

Meg van írva régen:
Elmúlik az ember, mint árnyék a földön,
Mint felhő az égen.

Nem tudjuk, mi végre
Jöttünk a világra s mért megyünk ki újra
A nagy semmiségbe.

Mint szeszélyes gyermek,
Aki töri, zúzza, aki fejét veszi
Minden játékszernek:

Úgy bánik mivélünk
A mohó természet. Összetör, ránk gázol,
Bármiképen élünk.

Ránk suhintja öklét.
Mint kerék a sarat, úgy dob le magáról
A futó öröklét.

És én mégis áldom
Azt a nagy hatalmat, mely megadta nékem
Múló földi álmom.

Mégis legyen áldott
A futó pillantás, mely engedte látnom
Az örök világot...

A könny permetegje,
Mely özvegyek, árvák nyomorára hullott
Szent búban remegve;

A harag villáma,
Mellyel égő lelkem a gonosz nagyságok
Gőgjét megdobálta.

Áldott az az óra,
Melyben megvigasztalt egy asszony hűsége
S egy gyermek mosolyja.

Éltem és daloltam.
Éreztem a szépet s az igaznak, jónak
Követője voltam.

Magasba ragadták
Lelkemet a vágyak s hordtalak szivemben
Isteni szabadság!

Ezzel én beérem.
Nem félek a sáppadt elmulás arcától
Hogyha eljön értem.

Mosolyogva várom,
Mint titkos világok csöndes kalaúzáta
A végső határon.

Mert részem volt abban,
Bár csak pillanatra, ami véghetetlen,
Ami halhatatlan,

Ami örök fenség.
Hálatelt sóhajjal búcsuzom majd tőled
Gyönyörű mindenség!

A FÖLD.

– 1888. –

Elöttem kedves, bármit mondjatok!
Az ő porából lettem.
Ő alkotott, ő ápolt, ő adott
Mindent, amit szerettem!
Nyugodtan dülök hús porába le,
Ha majd enyészni kell,
Mint álmos gyermek, aki anyja keblét
Csókolva szunnyad el.

De hogyha van lét a halál után,
Ha más csillagra szállhat
Az ős erő, mely testünkben lobog
S ott uj hazát találhat:
Olyan csillagra szálljak mint a föld!
E más világba' fönn
Átélni újra minden szenvedésem,
És minden gyönyöröm!

Hadd lássam újra a nyiló tavaszt,
A rétet s tarka báját...
Halljam madárkák csacska énekét
S a pásztor furulyáját.
Bolyongjak erdők zúgó rejtekén,
Bércek kevély fokán;
Ragadjon el üdvének himnuszával
A boldog csalogány!

S hadd lássak újra csöndes, méla ősz
Magányos, bús vidéken,
Elszálló fecskét, vándor-fölleget
Könny-fátyolozta égen...
Halljam lehulló sárga lomb neszét, –
Érezzem újra át
A hangtalan, megnyugvó hervadásnak
Szelíd, szent bánatát!

Övezzen újra csók és szerelem,
A legfőbb gyönyörűség!
Találjak szívet, melyben egyesül
A jóság és a hűség!
Ringassak újra játszó térdemen
Mosolygó gyermeket,
Ujjongva, hogyha fut táncol, dalolgat,
S zokogva, ha beteg.

És küzdjek újra, mint küzdék alant,
Dacolva, büszke hévvel
Azok között, akik harcolnak az
Igazság fegyverével!
Az elnyomottak, szenvedők jogát
Ott is daloljam én,
S legyen jutalmam egy-egy csillogó gyöngy
A koldusok szemén!

Csodáljam újra a lángész művét
Betűben, dalban, kőben;
Égő hitemmel gyujtsak új reményt
A gyáva csüggedőben;
S ha fáj az élet, gúny és rágalom
Ha megdobál gazúl:

Dicső ábrándja egy tisztább világnak
Maradjon vígaszúl!

Ó hogyha van lét a halál után,
Ha más csillagra szállhat
Az ős erő, mely testünkben lobog,
S ott uj hazát találhat:
Olyan csillagra szálljak mint a föld!
E más világba' fönn
Átélni újra minden szenvedésem
És minden gyönyöröm!

FELELT A KÖLTŐ...

I.

A költőt, aki lassan, észrevétlen,
Mélázva járt az ember-keverékben,
Míg jobbra-balra zúgott a tömeg,
Egy nyalka úr így szólította meg:

„Költő barátom! Hát nem volt elég
A verselésből! Írod egyre még?
Makacs fejed, bár félig már deres,
Még most is rímet és ritmust keres?”

„Még most is!... Ah, de már ritkábban írom!
Nem mind jelen meg a fehér papíron,
Ami szivemben és agyamban él:
Kétség, remény, elfojtott szenvedély.

A verselésnek édes vágya már
Ritkább s fakóbb, mint ősszel a sugár.
Öröm ha ér, nem önti dalba lelkem.
Ha bánat: hordom s lassankint felejttem.

Érzéseim, mint vándor-madarak
Vonulnak át, – de fészket egy se rak!...
Ha szívem fáj, nem lesz belőle dal,
Csak néma könny, vagy elhaló sohaj.

De amig élek, ünnep lesz nekem,
Ha lantom' néha megzendíthetem!...
Amíg csak élek, hirdetni fogom
Lelkem javát a fáradt húrokon!”

II.

Kacag a szép úr s gúnyolódva szól:
„Értem, ha golyhó ifjuság dalol,
Tapasztalatlan, lázas, balga, vak...
De férfi, aki rímeket farag!

Mit ér e bús, üres ábrándozás?
A mai ember hivatása más:
Szerezni pénzt, hatalmat megragadni,
Erős munkában élni, tenni, hatni!

Javítsd a vért!... Legyen csodás szered!...
Gépet csinálj, mely biztos kenyeret
Sok százezer földhözragadtnak ad:
S vagyon, dicsőség fog szakadni rád!

De vers?... De rím?... Kevély semmittevés!
Járj más uton!... Vigyázz, hogy el ne késs'
Ha földi léted végpontjára értél,
Mebánod még, hogy álmodtál s nem éltél!”

III.

Felelt a költő halkán, szeliden:
„Kacagd ki bár hiú, bolond hitem,
Úgy érzem én, hogy e merengő, kába,
Gyakran botor fej még sem él hiába!

Ha sok, sok év multával, amikor
Emlékemet belepte rég a por,
Olvassa tán rímekbe zárt szavam
Édes vigasszal egy boldogtalan...

Ha lesz egy lény, ki versem hangzatára
Az életet még szépnek is találja, –

Kit megtanít e rímes semmisség,
Hogy a hazát jobban szeresse még...

Ha lesz egy lény, ki versem dallamátúl
Nemes tettekre, irgalomra lágyúl
S átérzi azt, amit hittem, reméltem –
No látod, akkor nem hiába éltem!

Sőt úgy lehet, hogy ami büszke élet,
Dicső való most: mind álommá széled...
S csak az fog élni, amit a kopott,
Lenézett költő egykor álmodott!...”

MENNI KELL...

És lassan, lassan mind megyünk,
Ha ütni kezd az óra.
Mind elmegyünk a föld alá,
Közös találkozóra.

Világok sorsát, hódító,
Ajkad hiába dörgi:
Egy mozdulattal a halál
Szemét gyanánt söpör ki!

Hiába néztél gőgösen
A mindenség szemébe:
Dacos szemed' szétrágja majd
A pondrók csúnya népe!

Hiába vagy szép, gazdag úr,
És országok királya:
Szennyes lyukakban múlik el
A legszebb földi pálya!

Isten veled, dicső tudás!
Szerelmek édessége!
Egy-két napunk van még talán,
És azzal vége, vége!

Elszéledünk a föld alatt,
Sötét vermekbe dőlünk.

Itt egy kereszt... ott egy kereszt...
Csak ez marad belőlünk!

DIES ILLA...

Egy nappal mindig közelebb jön
Az a nap, az a nap, az a nap,
Melyen túl nem lesz több napom!...

S a gyors, vidám, könnyű idő,
Amit az élő futni lát:
Rám nézve megfagy. Összedermed
Irtózatos, kemény tömeggé,
Komor, sötét egyformasággá.
Világ végéig állni fog
Rideg, rettentő jégdarabként.

De hogyha Sekszpír és Petőfi,
Beethóven, Göthe s annyi más
Hatalmas lángész: meglapúlt
Szelíden a halál előtt...
Ha Cézár és Napóleon,
Ha büszke és dacos királyok
Aludni mentek egy szavára,
Mint kis fiúcskák, akiket
Feküdni küld a zord szülő:
Akkor talán meghajthatom
Előtte én is a fejem!

Akkor talán nekem se árthat
A szűk, dohos, nedves gödör,
Ahol magamra hagynak egykor
Száz lábu férgek ételélű!
Akkor talán eltűröm én is,
Hogy összekulcsolt, lomha kézzel
Ott kell hevernem mindörökké!
Akkor talán nekem se fáj majd,
Hogy napsugár, nyíló virág,
Tengermoraj, pacsirtaének
Nekem nem ad többé gyönyört!
Akkor talán kiállom én is

A vak, siket, nyirkos homályban
En-rothadásom illatát!...

Becsvágyó munkám láza közben
Megállók néha tétlenül.
Nézem sokáig bús mosollyal,
Miképp jön mindig közelebb,
Egy nappal mindig közelebb:
Az a nap, az a nap, az a nap,
Melyen túl nem lesz több napom!...

HEGYEK, ISTEN HOZZÁTOK!

Isten hozzátok szép, erdős hegyek!
Már nemsokára én is elmegyek,
S többé viszont nem láttok!
Amíg ti rüggyel lesztek majd tele:
Hervadtan hullok pihenőmre le.
Hegyek, isten hozzátok!

Más, ürge láb fog itt bolyongni majd,
Más hallgat füttyöt és patak-morajt,
Más szem fog nézni rátok;
Vidám nézésű, kedves, ifju szem,
Mely nem tekint szét búsan, betegen...
Hegyek, isten hozzátok!

Üdvözlitek még százszor a tavaszt,
És nem fogjátok észre venni azt,
Hogy engemet nem láttok!
Árasszon rátok fényt s borút az ég.
Viruljatok mások javára még!
Hegyek, isten hozzátok!

Késmárk. 1900.